

ע"פ 4737/18 - פלוני נגד מדינת ישראל, ג.ס. - המתלונן, ד.ל. - המתלונן

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים

ע"פ 4737/18

לפני: כבוד השופט י' עמית

כבוד השופטת ע' ברון

כבוד השופט א' שטיין

המערער: פלוני

נגד

המשיבים: 1. מדינת ישראל

2. ג.ס. - המתלונן

3. ד.ל. - המתלונן

ערעור על הכרעת דינו וגזר דינו של בית המשפט המחוזי תל אביב-יפו בתפ"ח 51888-06-16 שניתנו ביום 31.1.2018 וביום 7.5.2018 על ידי כבוד השופטים ש' דותן, מ' לוי וי' לוי

תאריך הישיבה: י"ח בשבט התש"ף (13.2.2020)

בשם המערער: עו"ד אלון דוידוב

בשם המשיבים: עו"ד עדי שגב

פסק-דין

השופט י' עמית:

ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו (כב' השופטים ש' דותן, מ' לוי וי' לוי) (הכרעת דין מיום 31.1.2018 וגזר דין מיום 7.5.2018), בו הורשע המערער בעבירה של ניסיון רצח ובעבירות נוספות, ונגזרו עליו, בין היתר, 12 שנות מאסר בפועל.

רקע עובדתי

1. אקדים ואומר כי הצדדים אינם חלוקים על עיקרי העובדות, והמחלוקת ביניהם מתמקדת בשאלת תחולתו של סייג אי שפיות הדעת המעוגן בסעיף 34 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: החוק). עוד יצוין כי אין חולק שהמערער סובל ממחלת נפש ואובחן כסובל ממחלה אפקטיבית דו-קוטבית, וכי הוא אושפז בעבר בבתי חולים פסיכיאטריים, לרבות בכפייה. הדיון בבית המשפט המחוזי ובערעור שלפנינו נסב אפוא על שאלת אחריותו של המערער למעשיו.
 2. המערער והמתלונן (ג.ס) היו שניהם שופטים באיגוד הכדורעף, ועד לאירוע נושא כתב האישום שררו בין השניים יחסי עבודה וידידות במשך כשבע שנים. בערבו של יום ה-10.6.2016, הזמין המערער את המתלונן לדירה בתל אביב בה שהה באותם ימים. המערער עודד את המתלונן לשתות כמות גדולה של אלכוהול, לאחר שהמיס לתוכו מבעוד מועד כמות גדולה של כדורי הרגעה (קלונקס) וכדור שינה אחד. משנתערפלו חושיו של המתלונן והוא נשכב על הספה, המערער פרס שקיות אשפה על רצפת החדר, הפשיט את המתלונן, קשר את רגליו, אחז בסכין יפנית והתיישב על בטנו של המתלונן. המתלונן התעורר ושאל את המערער לפשר מעשיו, והמערער בתגובה השליך את הסכין והשיב למתלונן כי הוא רוצה לנשקו, והמתלונן סירב. לאחר שהמתלונן נרדם שוב, המערער חתך אותו באמצעות הסכין היפנית שלוש פעמים לאורך צד שמאל של צווארו והחל לחנוק אותו באמצעות שתי ידי. המתלונן התעורר משנתו וביקש מהמערער לחדול, תוך שהוא אומר לו שאינו מצליח לנשום. המערער המשיך לחנוק את המתלונן ולהיאבק בו, הטיח את ראשו ברצפה והלם בו באגרופיו בפניו. לבסוף, המתלונן הצליח להלום בראשו של המערער, ועלה בידו להימלט מהדירה בעודו עירום ושותת דם. מעט לאחר הימלטותו של המתלונן, יצא המערער מן הדירה, הלך לחוף הים, השליך את הטלפון הנייד ומפתחות הרכב של המתלונן לים, והשליך את ארנקו של המערער אל פתח בויב.
- בימים שקדמו לאירוע, ביצע המערער מספר פעולות הכנה, ובין היתר הצטייד בחבל ורכש כדורי הרגעה וכדורי שינה, שקיות אשפה, מסור, זוג סכינים יפניות וסרט הדבקה (מסקינגטייפ). ביום 8.6.2016, יומיים לפני האירוע בו תקף את המתלונן, המית המערער בדקירות סכין מטבח את חתולו של בעל הדירה (ד.ל) בה שהה באותם ימים. לאחר מכן הניח המערער את גוויית החתול בשקית אשפה והשליכה לפח אשפה ציבורי. למחרת היום, ביום 9.6.2016, נסע המערער לשדרות כדי לאמץ גורת כלבים. לאחר שובו לדירה, קשר המתלונן את גורת הכלבים בעזרת סרט ההדבקה והמית אותה לאחר שביצע חתכים בצווארה באמצעות סכין יפנית. לאחר מכן הניח את גווייתה בשקית אשפה והשליכה בסמוך לנחל הירקון.

3. בגין מעשים אלו הוגש נגד המערער כתב אישום המייחס לו עבירות של ניסיון לרצח, לפי סעיף 305(1) לחוק; שלילת כושר התנגדות לשם ביצוע עבירה, לפי סעיף 327 לחוק; פגיעה בנסיבות מחמירות, לפי סעיף 334 בצירוף סעיף 335(א)(1) לחוק; שיבוש הליכי משפט, לפי סעיף 244 לחוק; והיזק לבעל חיים, לפי סעיף 451 לחוק.

תמצית פסק דינו של בית המשפט המחוזי

4. לפי גרסתו של המערער בבית המשפט המחוזי, הוא ביצע את המעשים עקב מחשבות שווא, בעטיין סבר שהוא מקבל מסרים סמויים ועקיפים מסוכנות ביון עלומה, ולפיהם עליו לעבור מבחנים על מנת להיות סוכן חשאי. לדבריו, המבחן הראשון היה להרוג חתול, המבחן השני היה להרוג כלב, והמבחן השלישי היה להרוג בן אדם.

בית המשפט המחוזי בחן בפרוטרוט את חומר הראיות, סקר את חוות דעתם של המומחים ועדותו של הרופא המטפל של המערער, ובחן את מצבו הרפואי של המערער לפני האירוע ולאחריו. בית המשפט מצא כי אמנם חלה התדרדרות מסוימת במצבו של המערער בחודשיים שקדמו לאירוע, אולם קבע כי אין ממצא שיש בו כדי לעורר ספק סביר, שמא עובר לאירוע סבל המערער ממחלת נפש פעילה. בדומה, בית המשפט קבע כי גם לאחר האירוע, הן במהלך חקירתו במשטרה והן בהתנהגותו כפי שתועדה ברשומות הרפואיות, אין כל אינדיקציה המעוררת ספק שמא היה המערער במצב פסיכוטי. באשר למצבו בעת האירוע, בית המשפט אימץ את חוות דעתן של המומחים מטעם הפסיכיאטר המחוזי, אותה מצא מנומקת ומשכנעת, ולפיה המערער הבין את מעשיו ואת הפסול בהם והיה מסוגל להימנע מביצועם. זאת, להבדיל מחוות דעתו של המומחה מטעם ההגנה, אותה מצא בית המשפט בלתי משכנעת "בלשון המעטה" (פס' 122 להכרעת הדין).

5. בית המשפט המחוזי התרשם גם מחוסר מהימנותו של המערער, מהיותו "מניפולטיבי, מתוחכם ומתעתע" (שם, פס' 130) ומכך שהתאים את גרסאותיו המשתנות במטרה להתחמק מהשלכות מעשיו. למעלה מן הצורך, בית המשפט קבע כי לא מתקיים קשר סיבתי בין מחלת הנפש ממנה סובל המערער לבין הגריעה הממשית הנטענת ביכולת ההבנה או הרצייה שלו. בית המשפט עמד על קיומו של מניע לביצוע המעשים, שעלה מדברי המערער בחקירתו במשטרה, והוא קנאתו של המערער במתלונן ורצונו לנקום בו על שנבחר לשמש כשופט בטורניר כדורעף בינלאומי ("האוניברסיאדה"). בית המשפט אימץ את חוות הדעת הפסיכודיאגנוסטית וחוות הדעת הקרימינולוגית שנערכו למערער (שהוכנו במסגרת ההסתכלות לצורך הכנת חוות דעתו של הפסיכיאטר המחוזי), ולפיהן הפרעות האישיות מהן סובל המערער הן שהקשו עליו לרסן את כעסו כלפי המתלונן. את חוות הדעת האמורות ביכר בית המשפט על פני חוות הדעת של הפסיכולוגית הקלינית שצורפה לחוות דעתו של המומחה מטעם ההגנה, שהוכנה מבלי שהפסיכולוגית פגשה את המערער.

6. סופו של דבר, שהמערער הורשע בגין מעשיו בעבירות שהוזכרו לעיל. אציין כי המערער זוכה מעבירה של פגיעה בנסיבות מחמירות, לאחר שהמדינה עתרה בסיכומיה בבית המשפט המחוזי להימנע מהרשעתו בעבירה זו, זאת לנוכח טענתה כי יש להרשיעו בעבירה של ניסיון לרצח בגין אותו מעשה. בגין מעשיו הושת על המערער עונש של 12 שנות מאסר בפועל (שיימנו מיום מעצרו); 12 חודשי מאסר על תנאי למשך שלוש שנים מיום שחרורו; פיצוי למתלונן

בסך 180,000 ₪; ופיצוי לבעל החתול בסך 10,000 ₪.

תמצית טענות המערער

7. המערער, בנימוקי הערעור שהגיש, פרש יריעה רחבה ומפורטת המשתרעת על פני לא פחות מ-130 עמודים. בהינתן שעיקרי הטענות יידונו להלן בפרק הדיון וההכרעה, איני רואה לפרט כל טענה וטענה שהעלה המערער, ואסתפק בתיאור תמציתי של עיקרי הדברים.

8. עיקר ערעורו של המערער מופנה נגד קביעתו של בית המשפט המחוזי כי יש לבכר את חוות דעתן של ד"ר שילד וד"ר שגיב מטעם הפסיכיאטר המחוזי על פני חוות דעתו הפסיכיאטרית של ד"ר צודיקר מטעם ההגנה. בין היתר, הועלתה על ידי המערער ההשערה כי חוות דעתו של הפסיכיאטר המחוזי נובעת מכך שהוא אינו מעוניין לאשפז את המערער, עקב החשש שמא המערער יברח (כפי שעשה בעבר) ויבצע מעשים מסוכנים, מה שעלול להוביל לשערוריה שתפגע בפסיכיאטר המחוזי. כן מחה המערער על מה שכינה "ציפוף שורות" של הרופאים מטעם הפסיכיאטר המחוזי והצוות שערך לו אבחון פסיכולוגי ופסיכודיאגנוסטי, שלטענתו נפגשו ודנו במקרה יחדיו. יצוין כי בנימוקי הערעור שהגיש השיג המערער על החלטת ביניים של בית המשפט המחוזי, שלטענתו דחה את בקשתו למנות פאנל מומחים, אך בדיון לפנינו חזר בו מבקשה זו.

לגופן של חוות הדעת הפסיכיאטריות, המערער טוען כי חוות דעתו של ד"ר צודיקר התבססה על ההיסטוריה הרפואית של המערער ועל אנמנזה של בני משפחתו, בעוד שד"ר שילד בחרה להתעלם במסקנותיה מההיסטוריה הרפואית של המערער, ויצרה יש מאין גורמים נפשיים שלא אובחנו אצל המערער (ובפרט הפרעת אישיות נרקיסיסטית ואנטי סוציאלית) שהם העומדים כביכול מאחורי מעשיו, תוך שהיא מגמדת את מחלת הנפש ממנה הוא סובל. עוד נטען כי ד"ר שילד התייחסה לבעיית שימוש באלכוהול מצד המערער, ובמהלך כל עדותה "עסקה בשטיפת מוח אינטנסיבית" לפיה למערער היתה בעיית שימוש באלכוהול, אף שלא נמצאה לכך עדות בהיסטוריה הרפואית שלו.

9. המערער פירט את ההיסטוריה הרפואית שלו, הכוללת שורה של אשפוזים ועליות ומורדות במצבו, למן התפרצות מחלתו בסוף שנת 2003, עת היה כבן 24, ועד לאחר האירוע. כן הרחיב המערער לגבי ההתדרדרות במצבו הנפשי בחודשיים שקדמו לאירוע, במהלכם, בין היתר, הובא מספר פעמים לחדר המיון בליווי בני משפחתו; הרופא המטפל שלו העלה לו את מינון התרופות; הוא סבל ממחשבות שווא; בני משפחתו הביעו חשש לגבי מצבו; המערער כתב צוואה המעידה על מצבו הנפשי המערער; והוא התפטר מעבודתו ובזבז כספים. בנוסף, שבוע לפני האירוע הוא היה מעורב בתאונת דרכים, לאחר שנהג בעודו שיכור ברכב המשפחתי; ויומיים לפני האירוע, כאשר אימץ את גורת הכלבים, הוא פרסם סטטוס בפייסבוק בצירוף תמונה שלו כשהוא עירום, עונד עניבה ומגולח מכף רגל ועד ראש. לטענת המערער, מצבו לאחר האירוע מלמד גם כן על כך שהיה נתון במצב פסיכוטי. זאת, כפי שעולה, בין היתר, מהתרשמות השוטרים בסמוך לאחר מכן, מחקירותיו, מהשחזור שערך ומהתנהגותו בפעם הראשונה בה הובא בפני שופט מעצרים.

10. באשר לממצאי המהימנות שקבע בית משפט קמא, המערער טוען כי אלו מבוססים על תזה שגויה, שמכוחה

בית המשפט ציפה מן המערער להשיב ולהסביר את מצבו בצורה לוגית. זאת, בשעה שהסבריו החמקמקים בעניין מחשבות השוא אינם נובעים מניסיון להתחמק, אלא מחמקמקותן של המחשבות עצמן. כן טוען המערער כי בית המשפט לקה ב"ראיית מנהרה מקטרגת" בקבעו כי המערער "מנסה להיראות בלתי שפוי", זאת בשעה שההיפך הוא הנכון, שכן המערער יצא מגדרו על מנת לשכנע כי הוא בריא, ובמשך שנים עשה הכל כדי להסתיר את מחלתו, לרבות מפני פסיכיאטרים, בין היתר בשל חששו מאשפוז ובשל הבושה שחש מפאת מחלתו.

המערער טוען כי המניע שייחס לו בית משפט קמא, ולפיו ביקש לרצוח את המתלונן מאחר שנבחר לשמש כשופט באוניברסיאדה, הוא שגוי. בין היתר, נטען כי המתלונן נבחר משום שהמערער כבר שפט בעבר בתחרות דומה, ואין מדובר בבחירה על סמך כישורים. בנוסף, נטען כי קשה להלום שהמערער סבר שאם יתנקש בחייו של המתלונן, הוא יחמוק ממעצר ויבחרו בו לשפוט בטורניר תחת המתלונן. באשר להתנהלותו המאורגנת בעת ביצוע המעשים, המערער טוען כי אין להסיק מכך כי הוא לא היה נתון במצב פסיכטי, שכן גם בעבר היו אפיזודות שבהן הוא היה נתון במצב פסיכטי והיה מסוגל לתכנן ולארגן תכניות לפרטי פרטים ולהוציאן אל הפועל.

11. לבסוף, המערער טוען כי אם הרשעתו תיוותר על כנה, יש להקל בעונש שהשית עליו בית משפט קמא. לטענתו, העונש שנגזר עליו חורג לחומרה ממדיניות הענישה הנוהגת, ושגה בית המשפט בכך שדחה את טענתו בדבר קרבה לסייג לאחריות פלילית. עוד נטען כי המעשה הוביל לפגיעה קלה בלבד של המתלונן, ששחרר מבית החולים עוד באותו הלילה לאחר שטופל בחדר המיון; כי המערער נטול עבר פלילי; כי עדותו של המתלונן נחסכה, כמו גם עדותם של עדים אחרים לגבי התשתית העובדתית של התיק, והדיון כולו נסב על סוגיית מצבו הנפשי של המערער; וכי אין למערער היסטוריה של אלימות. באשר לרכיב הפיצוי, המערער טוען כי הסכומים שנפסקו אינם הולמים את הקשר הדברים, וכי מדובר בגזירה שהמערער לא יוכל לעמוד בה (אציין כי תשלום הפיצויים עוכב בהסכמת הצדדים עד למתן פסק הדין בערעור (החלטת השופט מינץ מיום 24.6.2018)).

תמצית טענות המשיבה

12. לטענת המשיבה, הכרעת דינו של בית המשפט המחוזי מבוססת על ממצאי עובדה ומהימנות, על העדפת חוות דעת המומחים מטעם הפסיכיאטר המחוזי, ועל התרשמות שלילית מן המערער, ואין בטענות המערער כדי להצדיק התערבות של ערכאת הערעור. באשר ל"גרסת הסוכנות" שהעלה המערער, המשיבה טוענת כי מדובר בגרסה כבושה. מה עוד, שאף אם היה מקום לקבל את טענתו בדבר גריעה ממשית מיכולתו, אזי אין בסיס לטענתו בדבר קיומו של קשר סיבתי בין המחלה לבין מעשיו, שכן רצונו להתקבל כסוכן אין בכוחו להעניק לו פטור מאחריות בגין מעשיו. מכל מקום, מדבריו של המערער עצמו עולה כי הוא הבין את הפסול שבמעשיו ויכול היה להימנע מביצועם.

עוד טוענת המשיבה כי התנהלותו של המערער בשעת האירוע ולאחר מכן מלמדת כי הוא לא היה נתון במצב פסיכטי, כפי שעולה מהתנהלותו אל מול המתלונן כשהגיע לדירתו, וכפי שעולה מהתרשמות השופט שתשאל אותו לאחר מכן. באשר לחקירתו הראשונה, המשיבה טוענת כי במהלך החקירה המערער התנהג כמו כל "חשוד סביר", ורק לקראת סוף החקירה הוא נכנס להתקף חרדה. לאחר מכן, בחלוף כחצי שעה, לאחר שהוצא מן החקירה וקיבל שתיה ואוכל, הוא נרגע. בהקשר זה מפנה המשיבה להתרשמות של החובש והרופאה בבית המעצר, שלא התרשמו כי

המערער נתון במצב פסיכוטי, וכן להתרשמות הרופאים שבדקו אותו בשלב מעצר הימים. באשר למצבו של המערער לפני האירוע, המשיבה טוענת כי אין בחומר הראיות אינדיקציה לכך שהוא היה במצב פסיכוטי, כפי שגם העיד ד"ר קודש, הרופא המטפל שלו.

13. בכל הנוגע לערעורו של המערער המופנה נגד גזר הדין, המשיבה סבורה כי בית המשפט המחוזי שקל את כל השיקולים הצריכים לעניין. המשיבה מפנה לכך שבית המשפט לא התעלם ממצבו הנפשי של המערער, אלא מצא לייחס לכך משקל קל בלבד, וזאת לנוכח התרשמותו כי המערער לא היה קרוב לסייג אי השפיות.

להשלמת התמונה אציין כי המערער ביקש להגיש ראיות חדשות בשלב הערעור, בנוגע למצבו הנפשי בתקופה שלאחר הכרעת דינו של בית המשפט המחוזי, בקשה אליה התנגדה המשיבה. בעת הדיון שהתקיים לפנינו התרנו למערער להגיש ראיות אלה, מבלי לשמוע טענות לגופם של דברים. כמו כן נציין כי נענינו לבקשתו של בעל החתול שהומת על ידי המערער להשמיע את דבריו, בהם תיאר את הקשיים שחווה בעקבות האירוע.

דיון - הקדמה

14. יסודותיו של סייג אי השפיות והתנאים הנדרשים לצורך התגבשותו, הם בבחינת מושכלות יסוד שהפסיקה חזרה ועמדה עליהם פעמים רבות. איננו נדרשים אפוא לפרוש מבראשית את התשתית הנורמטיבית ואת שלל ההלכות שנפסקו בנושא, ונסתפק בהצגה תמציתית של עיקרי הדברים.

סייג אי השפיות מעוגן בסעיף 34 לחוק העונשין, שזו לשונו:

אי שפיות הדעת

34ח. לא יישא אדם באחריות פלילית למעשה שעשה אם, בשעת המעשה, בשל מחלה שפגעה ברוחו או בשל ליקוי בכושרו השכלי, היה חסר יכולת של ממש -

(1) להבין את אשר הוא עושה או את הפסול שבמעשהו; או

(2) להימנע מעשיית המעשה.

אם כן, על מנת להיכנס בגדרו של הסייג, נדרש הטוען לו לעמוד בשלושה תנאים מצטברים: האחד - קיומה של מחלת נפש או ליקוי שכלי; השני - חוסר יכולת של ממש להבין את אשר הוא עושה או את הפסול שבמעשהו או להימנע מעשיית המעשה; והשלישי - קיומו של קשר סיבתי בין המחלה לבין חוסר היכולת. באשר לדרישת חוסר היכולת, זו יכולה להתבטא בשני אופנים: האחד - פגיעה שכלית-קוגניטיבית בעטיה האדם אינו מבין את אשר הוא עושה או את הפסול שבמעשהו (העדר הבנה); והשני - איבוד שליטה, במובן זה שהאדם אינו מסוגל לשלוט בדחפיו (העדר רציונה). דהיינו,

עמוד 6

לצורך התגבשות הסייג, על המערער לעורר ספק סביר שמא מחלתו הביאה אותו למצב פסיכוטי שבעטיו נשללה ממנו היכולת להימנע ממעשיו או מלהבין את הפסול שבמעשיו, בבחינת "גריעה ממשית" או "פגיעה מהותית" העולה כדי "פגיעה מסיבית ועמוקה" ביכולת ההבנה או הרצייה (ע"פ 8220/02 ברוכים נ' מדינת ישראל, פ"ד נח(5) 733, 724 (2004) (להלן: עניין ברוכים); ע"פ 5570/01 מיכאלי נ' מדינת ישראל, פסקה ע' לפסק דינו של השופט רובינשטיין (5.2.2007); ע"פ 2965/06 חאמד נ' מדינת ישראל, פסקה י(5) לפסק דינו של השופט רובינשטיין (19.9.2007); ע"פ 7924/07 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 80 (5.5.2008); ע"פ 6570/16 סופיצייב נ' מדינת ישראל, פסקאות 10-9 (18.12.2016) (להלן: עניין סופיצייב); ע"פ 7010/09 אבשלומוב נ' מדינת ישראל, פסקה 22 (5.7.2012) (להלן: עניין אבשלומוב)).

15. במקרה שלפנינו, אין חולק שהתנאי הראשון מתקיים, שהרי המערער מאובחן מזה שנים כסובל מהפרעה אפקטיבית דו-קוטבית ואושפז בעבר בבתי חולים פסיכיאטריים (לרבות בכפייה). הדיון בערעור שלפנינו מתמקד אפוא בשאלת התקיימותם של שני התנאים הנוספים - "חוסר יכולת של ממש" וקשר סיבתי בין המחלה לבין חוסר היכולת.

ודוק: בא כוחו של המערער לא טען במישרין בערעור שלפנינו לאיזו אחת מבין שתי החלופות נכנס עניינו של המערער, קרי אם נשללה ממנו היכולת להבין את הפסול שבמעשהו, או שמא נשללה ממנו היכולת להימנע מעשיית המעשה. חלף זאת, הוא טען לחלופין לשתי החלופות (ראו פסקאות 9, 46 לנימוקי הערעור). במהלך הדיון שהתקיים לפנינו, שאלנו את בא כוח המערער איזו חלופה רלוונטית למערער, ותשובתו היתה "שאלה טובה" (עמ' 5 לפרוטוקול). בהמשך דבריו, טען בא כוח המערער כי "המחלה [של המערער] או ששולחת אותו לשם או מונעת ממנו להבין עד כמה מעשיו ביזאריים וחולניים" (שם בעמ' 6), מה ששוב מלמד על קו הגנה שאינו בוחר במישרין באחת מן החלופות.

תימוכין אפשריים להנחה כי החלופה הקוגניטיבית היא הרלוונטית למערער, ניתן למצוא בעברו של המערער. כך, בשנת 2004, בעת שהמערער היה מאושפז בכפייה, הוא נמלט מבית החולים, גנב רכב במטרה לנסוע לאילת ונתפס לאחר שהיה מעורב בתאונת דרכים. בעקבות כך נפתחו נגדו הליכים משפטיים, אולם אלה נפסקו לנוכח חוות דעתו של הפסיכיאטר המחוזי, ולפיה בעת ההתרחשות היה המערער נתון במצב פסיכוטי פעיל, וכי בעת ביצוע העבירות המיוחסות לו "לא היה ביכולתו להבין את הפסול שבמעשים המיוחסים לו" (חוות דעתו של ד"ר פישר, נ/1, נספח ה; ההדגשה הוספה - י"ע). עם זאת, מובן כי אין להסיק מכך כי חלופה זו היא בהכרח זו הרלוונטית לערעור דנן.

16. אין לכחד כי הקושי לחלץ מבין טענות המערער מהי לשיטתו החלופה הרלוונטית, מכביד במידת מה על האפשרות לקבל את טענתו לתחולת סייג אי השפיות. המחוקק קבע בחוק העונשין חזקה לפיה כל מעשה נעשה "בתנאים שאין בהם סייג לאחריות פלילית" (סעיף 34 לחוק). אמנם, די לו לטוען לעורר ספק סביר שמא התקיים הסייג כדי להעמיד את הסייג בתחולתו (ראו, למשל, ע"פ 7492/07 חג'ג' נ' מדינת ישראל, פסקה 16 (28.10.2009)). בד בבד, יש לצפות מנאשם המבקש ליהנות מהגנתו של סייג לאחריות פלילית, כי יציג טיעון סדור המפרט מדוע וכיצד מתקיימים לשיטתו יסודות הסייג, וברי כי לא על בית המשפט להשלים חוסרים בטיעונו של בעל דין, לבטח לא חוסרים עובדתיים.

מן העבר השני, יש ליתן את הדעת על ייחודיותו של סייג אי השפיות. המסוגלות של אדם הבריא בנפשו לבחון

את המציאות מבעד למשקפיו של האדם הלוקה בנפשו, מוגבלת מעצם טיבה. לכן, ייתכנו מקרים שבהם נתקשה לדרוש מן האדם הלוקה בנפשו לתאר במדוקדק, מנקודת מבטו, את טיב השפעותיה של המחלה על כושרו הקוגניטיבי או הרצוני (או שניהם גם יחד), וכבר נזדמן לי להביע עמדתי כי "חלופת העדר הרצייה וחלופת העדר ההבנה יכול אפוא ויהיו קשורות אחת לרעותה, למרות שהמחוקק יצק את שתיהן כחלופות נפרדות" (ע"א (מחוזי חי') 1274/04 כרמי נ' סבג (29.12.2004)); עוד על הקושי להבחין בין שתי החלופות, ראו מרדכי למברג "החולה הפסיכוטי וה'דחף שאינו ניתן לריסון" מחקרי משפט י 215 (תשנ"ג). כך או כך, בשורה התחתונה, הנטל לעורר ספק סביר לגבי תוקפה של "חזקת השפיות" מוטל על הטוען לכך; והמלאכה לקבוע אם מתקיימים יסודות הסייג מונחת לפתחו של בית המשפט, הנדרש להעמיק חקר בחוות דעתם של המומחים וביתר הראיות הצריכות לעניין.

17. שתי הערות מקדימות נוספות: ראשית, כפי שהובהר בפסיקה, עצם העובדה שאדם נחזה בעת ביצוע המעשה כמי שנמצא "בשליטה", אין פירושה בהכרח כי הוא לא היה נתון באותה העת במצב פסיכוטי. לא כל פסיכוזה גורמת לכל חולה להיראות כאחוז אמוק, ויכול אדם לפעול בצורה מאורגנת ומסודרת, לרבות בעת תכנון המעשה וביצועו, בשעה שהוא לוקה במחלת נפש פעילה (ראו לעניין זה דברי השופט אור בעניין ברוכים, שעמד על כך ש"אין למדוד את השפעתן של מחשבות השווא על התנהגותו של המערער על-ידי קביעת המשקל היחסי של הסימפטומים הפסיכוטיים לעומת החלקים הבריאים באישיות" (שם, עמ' 740); כן ראו עניין סופיצייב בפסקאות 27, 37).

ברם, מצבים מעין אלו של התנהגות שמורה ומאורגנת בעיצומו של אירוע פסיכוטי - אינם מצבים טיפוסיים. על רקע זה, הפסיקה קבעה כי התנהגות מאורגנת מקימה סברה לחובתו של הנאשם, וכי עליו הנטל להציג נתונים לסתור את ההנחה כי מעשיו לא בוצעו בהיותו במצב פסיכוטי שבעטיו היה "חסר יכולת של ממש", כלשון סעיף 34 לחוק (ראו, בין היתר, ע"פ 8287/05 בחטרזה נ' מדינת ישראל, פסקה 31 (11.8.2011) (להלן: עניין בחטרזה); ע"פ 3617/13 טייטל נ' מדינת ישראל, פסקה 42 (28.6.2016)). במקרה שלפנינו, אין חולק כי המערער פעל באופן מתוכנן, מאורגן ומסודר לאורך מספר ימים, עובר לאירוע ובשעת ביצועו. משכך, קמה לחובת המערער סברה לפיה הוא לא היה נתון במצב פסיכוטי במועד ביצוע מעשיו. בבואנו להכריע בערעור דנן, עלינו להעמיד הנחה זו לנגד עינינו.

18. שנית, לצורך הכרעה אם מעשיו של אדם חוסים תחת סייג אי השפיות, בית המשפט נדרש לקבוע מה היה מצבו הנפשי במועד ביצוע העבירה. קביעה זו לבדה היא אשר תכריע אם האדם ישא באחריות פלילית בגין מעשיו. בד בבד, כפי שנזדמן לי להעיר זה לא מכבר, פעמים רבות אין בכוחה של הסתכלות צרה ונקודתית על התנהגותו של אדם ברגע נתון, כדי לשפוך די אור על מצבו הנפשי. במקרים כאלו, לצד בחינת מצבו של האדם בעת ביצוע המעשה, על בית המשפט להרחיב את שדה הראייה ולהתחקות אחר מצבו הנפשי של האדם לפני ביצוע המעשה ולאחר ביצוע המעשה, שמה יש בהם כדי לסייע לקבוע מה היה מצבו הנפשי במועד ביצוע העבירה (ע"פ 5558/19 קדוש נ' מדינת ישראל, פסקה 9 (3.3.2020) (להלן: עניין קדוש)). כך עשה בית המשפט המחוזי בהכרעת דינו, ואף אנו נעשה כן כעת בשלב הערעור.

19. כעת, לאחר דברי הקדמה אלה, נשים פעמינו לחומר הראיות שלפנינו. וזו תהיה דרך הילוכנו: כרקע לדברים, נעמוד תחילה על עברו הפסיכיאטרי של המערער; משם נפנה לבחון את מצבו של המערער בתקופה שקדמה לאירוע, עד אירוע התקיפה עצמו; לאחר מכן נפנה לבחון את מצבו של המערער בסמוך לאחר האירוע, לרבות בחקירותיו

במשטרה ובבדיקות שנערכו לו. לאחר הדברים האלה, ניתן דעתנו על חוות דעתם של המומחים שהוגשו לבית המשפט המחוזי לגבי מצבו של המערער בעת ביצוע העבירה - הן זו שניתנה מטעם הפסיכיאטר המחוזי, הן זו שהוגשה מטעם ההגנה. לבסוף נפנה למלאכת ניתוח הממצאים, והכל בראי חומר הראיות וטענות הצדדים.

אקדים ואומר כי לנוכח עברו הפסיכיאטרי של המערער, ההתדרדרות שחלה במצבו לפני האירוע (כפי שיפורט להלן) והמעשה "המטורף" כשלעצמו, בחנו בדקדקנות יתרה את חומר הראיות, באופן החורג מדרכה של ערכאת ערעור. משצללנו לעומקו של ים הראיות שנפרש בתיק שלפנינו מצאנו להאריך ולפרט את הדברים, ועם הקורא הסליחה.

היסטוריה רפואית

20. בין השנים 2004-2015 המערער אושפז מספר פעמים, כאשר כלל האשפוזים הסתכמו ב-239 ימי אשפוז (חוות דעת ד"ר שילד בעמ' 3). תיעוד ראשוני להתדרדרות נפשית של המערער אנו מוצאים במכתבו של הפסיכיאטר ד"ר קודש מיום 1.1.2004 שנשלח לפסיכיאטר המחוזי, ובו בקשה להוציא הוראת אשפוז למערער. וכך נאמר במכתב (התיאור במכתב מתייחס להתדרדרות שהחלה בעת שהמערער שהה בארצות הברית מספר ימים קודם לכן):

"מדובר בגבר בן 22 [...] הגל הפסיכוטי החל לפני שבוע, בהופעת מחשבות שווא של גדלות על היותו כוכב טלוויזיה מפורסם שעומד להיות מליונר. במפתיע עזב את מקום עבודתו החל לפזר שטרות כסף לכל עבר, הסתגר במלון ומתוך חשש שעוקבים אחריו עזב למלון אחר. בהמשך החליט לנסוע למיאמי הגיע לשדה התעופה התפשט מבגדיו והחל לפנות לקהל בטרמינל תוך שהוא קורע שטרות כסף. הוא פונה מהמקום אך המשיך בהתנהגות חסרת שיפוט תוך שהוא קורא לשוטרים מתוך רצון להיעצר. המערכת הפסיכוטית הלכה ונתרחבה עד שלבסוף חש שהוא נמצא בסרט ושכל מה שסביבו הוא מבוים. התנהגותו הפכה למסוכנת תוך שהוא עלה על גשר ואיים לקפוץ. בעקבות זאת נעצר ואושפז בבית חולים פסיכיאטרי למשך יומיים ושחרר לפני ארבעה ימים. [...] אמו נסעה ללוותו חזרה ארצה...".

בבדיקה צוין:

"באי שקט פסיכומטורי ניכר, צועד בחדר באי שקט, אפקט מרומם. לא יוצר קשר עין. חשדן, מחפש מצלמות ומיקרופונים בחדר. [...] מחשבות שווא של גדלות, השפעה יחס ורדיפה. חש ששולטים במחשבותיו, שהוא כוכב על [...] בוחן מציאות לקוי, ללא תובנה למצבו.

מהיום בבוקר חלה נסיגה נוספת במצבו, הפך תוקפן כלפי אביו החל לאיים מילולית והתנגד לקבלת טיפול. עזב את הבית לחדר הכושר והחל להתאמן במשקולות באופן נמרץ ובאופן שמסכן את בריאותו. משוטט ברחובות תוך שהוא מטריד הולכים ושבים. החל להכנס לבית הספר במודיעין במהלך הלימודים, נטל אוכל בבית קפה מבלי לשלם, טיפס על מגדל המים ברעות, ומתהלך באמצע הכביש.

לציין כי קיימת היסטוריה משפחתית: דודו התאבד במהלך גל פסיכוטי, דודתו של האב סובלת ממחלה נפשית לאחר מספר אשפוזים פסיכיאטרים" (ת/78א).

21. בעקבות המכתב הוצא למערער צו אשפוז. תחילה אושפז המערער במרכז לבריאות הנפש בבאר יעקב, אך הוא ברח משטח בית החולים, גנב רכב מיישוב סמוך וגרם לתאונת דרכים (כמפורט בפסקה 15 לעיל). לאחר מכן הועבר המערער לבית החולים "שער מנשה" למחלקה לביטחון מרבי, ולבסוף הוחזר לבאר יעקב, עד שחרורו ביום 14.3.2004 למסגרת של טיפול יום, שנמשכה כחודש וחצי. יצוין כי בסיכום ביניים של מחלתו בשער מנשה, צוין כי בעת השירות הצבאי, הוא מצא את חברו לחדר ירוי בראשו לאחר שהתאבד, ובעקבות זאת שוחרר ליום מנוחה והמשיך לתפקד ללא תלונות (ת/78ב).

22. אפיזודה מתועדת נוספת אירעה בחלוף כשש שנים וחצי. במכתב של ד"ר קודש מיום 30.11.2010, נאמר כי "לפני כשבועיים החל להתפתח גל מאני נוסף שהתבטא בפעלתנות יתר, מחשבות שווא על כך שעוקבים אחריו בעזרת הטלפון הסלולארי ושהוא כלי שרת בידי שירותי הביטחון. בעקבות זאת השליך את כל חפציו כולל ארנקו והמכשיר הסלולארי לפח. במהלך מסע ברכב שהחל בתל אביב לכיוון נתניה, הליכה ברגל עד מכמורת תוך שהוא גונב אופניים ובקבוק מים הגיע לבנימינה שם מתגורר חבר. משם הובא ע"י אביו" (ת/78ח). ד"ר קודש אבחן את המערער כסובל מ-Bipolar Affective Disorder (Acute Manic) Rec, ובנה לו תכנית טיפולית תרופתית שהביאה לשיפור הדרגתי. [הערה: משנת 2004, לאחר האפיזודה הפסיכוטית הראשונה של המערער, ועד נובמבר 2010, המערער לא היה מטופל אצל ד"ר קודש (הודעת ד"ר קודש במשטרה מיום 21.6.2016 - ת/77א)].

23. ביום 23.6.2013 התאשפז המערער בבאר יעקב, לאחר תקופה שבה לא ישן בלילות, בזבז כספים ורב עם בני משפחתו ועם אנשים ברחוב, והרגיש כל הזמן ב"היי" (יצוין כי המערער הובא לאשפוז על ידי חברו, לאחר שהגיע לשדה התעופה בגפו ללא מזוודות ורצה לטוס לארה"ב). למחרת אשפוזו המערער היה באי שקט וגילה תוקפנות, ולאחר שדרישתו לעבור לבית החולים אברבנאל לא נענתה, השליך ספרים לכל עבר ואף תקף איש צוות. לאחר מכן הצליח לברוח מבית החולים והוצאה לו הוראת אשפוז. כעבור יום נעצר המערער על ידי המשטרה לאחר שהשתמש ברכב ללא רשות. המערער הובא לבית החולים אברבנאל, אך הצליח להימלט גם משם וטס לארה"ב. לפי המתואר, המערער חי בניו יורק במשך מספר ימים כחסר בית, עד שנעצר על ידי המשטרה בעקבות התנהגות חסרת שיפוט שכללה קריעת שטרות כסף. המערער אושפז בכפייה למשך 11 יום, בסיומם שב ארצה (תיאור הדברים כפי שעולה ממכתב סיכום אשפוז מיום 24.6.2013 - נספח ו' לחוות דעת ד"ר צודיקר; ת/83; וממכתבו של ד"ר אולמר - ת/78ה).

לאחר שובו ארצה כנראה חלה התדרדרות במצבו, הוא סירב לקבל טיפול וגילח את שיער ראשו וגבותיו. בהמשך נעצר ואושפז, לאחר שבעודו נוסע ברכבת החל לפתוח תיקים של נוסעים, נטל לידו פטישון חירום והחל דופק בעזרתו על חלונות הרכבת בטענה כי יש מצב חירום. המערער אושפז למשך כחודשיים, מרבית התקופה בבית החולים שער מנשה (סיכום אשפוז בשער מנשה - ת/78ד).

24. בהמשך שנת 2013 נפגש המערער עם הפסיכיאטר ד"ר אולמר. לפי האמור בתעודת הרופא של ד"ר אולמר,

המערער ביטא מדי פעם מחשבות שווא שהוא מפורסם ומצלמים סרט ומסביב מנסים למסור לו מסרים סמויים, אך בבדיקה מסר כי הוא מבין שמדובר בפרי דמיונו וכי מחשבות אלו כעת לא משפיעות על התנהגותו. ד"ר אולמר התרשם כי בשל מחשבות השווא המופיעות אצלו לסירוגין, לא ברור אם המערער יכול באופן עקבי לקבל החלטות בעצמו. על רקע זה, ולנוכח בקשת המערער והסכמת אביו לנהל את ענייניו הכספיים, ד"ר אולמר המליץ על מינוי אפוטרופוס לרכוש למשך שנתיים (ת/78ה). [במאמר מוסגר: כשנתיים קודם לכן, בשנת 2011, המערער הסתבך כלכלית לאחר שמסר סכומי כסף גבוהים ושיקים שחלקם לא כובדו, מה שהוביל לכך שאנשים התדפקו על דלתו לגבות את החוב ואף איימו עליו].

25. אפיזודה נוספת התרחשה בסוף שנת 2014. ביום 31.12.2014, המערער הובא למב"ן באר יעקב על ידי אחיו, לאחר שחלה החמרה במצבו. המערער אושפז למשך כחודשיים, ואביא להלן קטעים מסיכום האשפוז שלו (ת/80; נספח ח' לחוות דעת ד"ר צודיקר):

"בקבלתו היה שריו באי שקט ניכר, סף גירוי נמוך, על סף התפרצות, חשדן, מתוח ועויין עם הפרעות קשות במהלך החשיבה. ניפץ צלחות על הריצפה וכמעט תקף איש צוות, עקב מצב פסיכוטי מלווה בתוקפנות ומסוכנות לעצמו ולזולת, הוצאה הוראת אשפוז כפוי דחוף. למחרת ברח המטופל משטח בית החולים [...] והוא שב למחרת ע"י אחים מאשפוזים, הוגבל ב-4 גפיו לאחר שכאשר לא נענו מיידית למבוקשו התפרץ ושבר כלים בחדר האוכל. [...]

לאחר מכן, תחת הטיפול התרופתי חלה התארגנות במצבו, שיפור במצבו הנפשי [...] יצא לחופשה בסוף שבוע לביתו ושב באותו היום לאחר שניסה להזמין כרטיס טיסה לארה"ב, לדברי המשפחה דיבר לא לעניין,

לאחר החופשה הסתובב מתוח, סף גירוי נמוך, על סף התפרצות פיזית, חשדני, תוקפני, מלא תלונות, חשדני כלפי הצוות המטפל, ביטא מ"ש [מחשבות שווא] של גדלות - חשב כי הוא מלך, משיח או האלוהים, מ"ש של יחס - כאשר רואה מישהו שמעשן לידו מבין זאת כאילו מעבירים לו מסר לעשן גם, כאשר עובר מישהו עם בקבוק מיים מבין שצריך לשתות, אנשים בכוונה מגרדים באוזן או מזיזים את הרגל בכדי לעצבן אותו, תקף מטופל במחלקה והרים כיסאות, צעק ואיים להרוג את עצמו ולשפוך דם. הוגבל מספר פעמים והיה תחת שמירה מיוחדת מספר ימים עקב תוקפנות פיזית לעצמו, לסובבים וכלפי רכוש. עקב מצב פסיכוטי מלווה בתוקפנות ומסוכנות לעצמו ולזולת הוארך אשפוזו הכפוי".

במהלך אשפוזו המערער ציין כי אנשים במחלקה רוצים לפגוע בו, וכן מסר שהוא שומע מחשבות של אנשים סביבו, אך לאחר מכן הסביר כי אלו מחשבות שלו עצמו וכי הוא מדבר עם המחשבות שלו בראשו. בהמשך האשפוז המערער עבר טיפול בנזעי חשמל, ובתום תקופת הוראת האשפוז המשיך בהסכמה בטיפול החשמל, שהובילו להטבה משמעותית במצבו. כאמור, בחלוף כחודשיים שוחרר המערער לבקשתו ובתיאום עם הוריו, ללא עדות למסוכנות פיזית מיידית ובהיעדר התווייה לאשפוז פסיכיאטרי כפוי.

26. לפי תיאורו של ד"ר קודש, הרופא המטפל של המערער, בדצמבר 2015 הופיע אצל המערער גל מאני שכלל מחשבות שווא של יחס על כך ששירים ותוכניות בטלוויזיה מכוונים אליו, אך התהליך נעצר באמצעות העלאת מינון

עד כאן חלקים עיקריים מהרקע הפסיכיאטרי של המערער. מכאן ננסה להתחקות אחר מצבו הנפשי במועד ביצוע המעשים שבגינם הורשע בבית משפט קמא. לשם כך, נפנה תחילה לבחון את מצבו הנפשי בשבועות שקדמו לביצוע המעשים.

מצבו הנפשי של המערער בתקופה שלפני ביצוע המעשים

27. ביום 31.3.2016, כעשרה שבועות לפני האירועים מושא דיונו, התקשר המערער לד"ר קודש, הפסיכיאטר המטפל שלו, וסיפר על "הופעת מחשבות שווא של יחס והשפעה, טלוויזיה ורדיו קובעים [...] בשבילו". למחרת היום, ביום 1.4.2016, נפגשו השניים, וד"ר קודש העלה את מינון הטיפול התרופתי (סרוקוול) ל-500 מ"ג (ת/78ט).

כעבור חמישה ימים, ביום 6.4.2016, הגיע המערער בליווי אחותו לחדר המיון בבית החולים איכילוב, לאחר שסבל במשך כשבוע משינה לא סדירה ומחשבות שווא של גדלות ("יש לי כוחות גדולים לנתח את הסביבה") וחשש שנכנס למצב של היפומאניה. הוצע למערער להתאשפז בשל החמרה מאנית ומחשבות אובדניות ללא תכנית קונקרטי, אך הוא סירב, והסתפק בתוספת של 100 מ"ג סרוקוול ו-2 מ"ג קלונקס.

למחרת היום דיווח אביו של המערער על כך בהודעת טקסט לד"ר קודש, שאמור היה לשוב למחרת ארצה, ועדכן אותו כי המערער חסר שקט וכי ממשיכים בינתיים עם טיפול תרופתי של 700 מ"ג סרוקוול ו-0.5 מ"ג קלונקס (ת/82; נספח טו לחוות דעת ד"ר צודיקר). באותו היום נפגש המערער עם ד"ר קודש, שכתב כי המערער במצב של הפרעת שינה ומחשבות שליליות (mixed type) ואי שקט קל, והותיר את המינון של תרופת הסרוקוול על 700 מ"ג.

28. כעבור כשבועיים, ביום 20.4.2016, פנה אביו של המערער בהודעה אל ד"ר קודש, בה כתב כי לדעתו המערער "לא בסדר" וייתכן שלא חזר לעצמו משבוע שעבר. בתגובה לכך שוחח ד"ר קודש עם המערער, והשניים סיכמו כי המערער לא יקבל כל החלטות עד פגישתם הקרובה. ד"ר קודש כתב לאביו של המערער "שימו עליו עין". כעבור כמה שעות כתב אביו של המערער לד"ר קודש שמצבו מחמיר וכי הוא מראה את אותם סימנים מהעבר, וד"ר קודש הסכים כי על המערער להגיע לבדיקה באיכילוב.

באותו היום המערער הגיע לחדר המיון באיכילוב בליווי אחיו, שסיפרו על שינוי והחמרה בהתנהגותו. לדברי אחיו יוסי, המערער גילח את זרועותיו ואת גבות עיניו והריח לא טוב (פרוטוקול, עמ' 564). בבית החולים, האחים שללו מסוכנות לעצמו או לסביבתו. בבדיקתו היה המערער באי שקט פסיכומטורי ניכר, טון דיבור גבוה עם רצף דיבור מהיר ואפקט אאופורי, מלא ולא תואם, עם תובנה חלקית למצבו ושיפוט לקוי. המערער אובחן כשרוי במאניה ללא סימני פרודוקציה פסיכוטית או מחשבות אובדניות פעילות. הוצע למערער להתאשפז, אך הוא סירב גם הפעם וכן סירב לקבל זריקה. לאחר שעזב את בית החולים, ד"ר קודש שוחח אתו והוחלט להעלות את מינון הסרוקוול ל-800 מ"ג ו-1 מ"ג קלונקס.

למחרת היום, 21.4.2016, כתב אביו של המערער לד"ר קודש כי המערער "לא רגוע [...] לא מקשיב לנו באגרסיביות". ביום 25.4.2016 נפגש המערער עם ד"ר קודש, שם צוין (ככל הנראה מפי המערער) כי המערער היה באשפוז בין שישי לשבת עקב מצב היפומאני. [הערה: נותר ערפל סביב השאלה כמה פעמים הגיע המערער למיון בתקופה המתוארת, אם פעמיים או ארבע פעמים. בית משפט קמא קבע כי אין הכרח לקבוע ממצא עובדתי בשאלה זו לצורך הכרעה בשאלה אם המערער סבל ממחלת נפש פעילה בעת ביצוע המעשים (פסקה 50 להכרעת הדין)].

29. כעבור כשבועיים, ביום 10.5.2016, כתב המערער לעצמו הודעה בטלפון הסלולארי שלו:

"צוואה, במידה ואמות אני מוריש פלונית את כל רכושי וכספי. במידה והורי נפטרו כל רכושי וכספי יתחלק שווה בשווה בין אחיי פלונים. במידה ואפול בשבי אין לשלם עבורי שום כופר, אין לשלוח שום כוח חילוץ, יש לעשות את כל המאמצים בשיתוף פעולה עם צה"ל, על מנת לחסל אותי דרך האוויר, הים או היבשה, ואין לחבר אותי למכונת החייאה. כשאמות אני רוצה להיקבר ליד הורי, במידה והלכתי לעולמי לפניהם, ישמרו שתי חלקות להוריי" (ת/90, ההדגשות הוספו - י"ע).

יצוין כי הודעה זו התגלתה רק לאחר האירועים מושא דיונו, בעקבות חיפוש במכשיר הטלפון הנייד של המערער.

30. כעבור כשבוע, ביום 18.5.2016, כתב אביו של המערער אל ד"ר קודש כי המערער "לא במיטבו", וכי, בין היתר, הוא "מוציא כספים הוציא דרכון חדש למרות שיש לו". ד"ר קודש השיב כי הוא עתיד להיעדר למשך שבוע, וכי חשוב להסדיר דברים בהקדם. בהמשך אותו היום כתב אביו של המערער כי קיבל שיחה מהבוסית של המערער, לאחר שהמערער הגיש לה מכתב התפטרות ואמר לה "שזה עסק שלו והוא ילד גדול". אביו של המערער הביע את החשש שמא המערער מתכנן בריחה לחו"ל וביקש את עזרתו של ד"ר קודש. לאחר כשעה וחצי השיב ד"ר קודש כי הוא בהתכתבות עם המערער.

31. בחלוף כשבועיים, ביום 1.6.2016 שלח אביו של המערער הודעה אל ד"ר קודש, בה כתב כי בכוונת אשתו לשלוח לד"ר קודש מייל המפרט את "מעלליו" של המערער מאז שד"ר קודש נסע לחו"ל. אביו של המערער כתב כי המערער "לא עובד יותר, לא ניתן לשליטה, אינו משתף, או ישן או מחוץ לבית, כמובן נזקים כספיים. שתייה מרובה. [...] מתכנן לטוס לאיטליה לטיול אופנועים. אני חושב שיש מקום לטפל בנושא במסגרת שיקומית...". בתגובה לכך השיב ד"ר קודש כי "יתכן ונאלץ להעלות אופציות אשפוז לקטוע את המהלך".

באותו היום נפגש המערער עם ד"ר קודש, שהתרשם ממצב יציב של המערער, ללא תסמינים פסיכויטיים או אפקט מרומם. ד"ר קודש ציין ברישומיו כי לדברי המערער, הוא התפטר מעבודתו (כמדריך בחדר כושר) בשל ליקויים בטיחותיים שאינם מאפשרים לו להמשיך לעבוד שם. עוד צוין כי המערער מתכנן לנסוע לשבועיים לאיטליה ולחזור ולהתקבל לעבוד. ד"ר קודש כתב כי "למרות רצף אירועים לא מצאתי מרכיב פסיכויטי או מאני בבסיס", כי אינו רואה להגבילו מלטוס וכי הטיפול נשאר ללא שינוי. בהתכתבות עם אביו של המערער, אישר ד"ר קודש כי לא ראה כל מניעה

שהמערער יממש את תכניותיו, וכי בכל מקרה יראה אותו לפני הנסיעה.

32. כעבור יום, בשעות הלילה המאוחרות, גרם לתאונת דרכים עצמית עם הרכב של הוריו לאחר ששתה לשוכרה. בשעות הבוקר שלחה אמו של המערער הודעת טקסט לד"ר קודש, ובין השניים נערכה תכתובת כדלקמן:

אמו של המערער: ד"ר קודש בוקר טוב ושלום רב, אינני מתערבת בטיפול ואינני יודעת מה אתה רואה בפגישות עם פלוני [המערער - י"ע], לידיעתך, אתמול בלילה שטה לשוכרה ונהג!!! נהיגה זו הסתיימה בתאונה, למזלנו - כן, אנחנו-תאונה עצמית.

ד"ר קודש: צר לי לשמוע, מקווה שלא היו נפגעים. התנהגותו של פלוני לא בהכרח מונעת ממחלתו הפסיכיאטרית. לא התרשמתי שהוא מצוי במצב מאני. לא כל התנהגות עבריינית שלו נובעת ממצב מאני.

אמו של המערער: מבקשת את הכוונתך לגבי ההתנהגות העבריינית אולי מוסד חברתי המתאים אולי גמילה?

ד"ר קודש: פלוני לא מכור לאלכוהול. יותר נכון שהוא מכור לריגושים. הוא צריך ללמוד לשלם מחירים על התנהגותו מבלי לכסות עליו כל הזמן.

בתגובה לפנייתה של אמו של המערער, הציע ד"ר קודש כי ארבעתם יפגשו. מפגש כזה התקיים ביום 6.6.2016 (המפגש לא תועד ברישומי ד"ר קודש - פרוטוקול עמ' 256). למחרת הפגישה שלחו הוריו של המערער הודעה לד"ר קודש בה הודו לו על הפגישה.

מצבו של המערער בימים בהם ביצע את המעשים - עד תקיפת המתלונן

33. כזכור, האירועים מושא דיונו החלו ביום 8.6.2016, יומיים לאחר הפגישה של המערער והוריו עם ד"ר קודש. באותו היום המית המערער את חתולו של בעל הדירה בתל אביב בה שהה באותם ימים. יצוין כי בשעות הערב של אותו היום אירע פיגוע הטרור במתחם שרונה בתל אביב, בו נרצחו ארבעה ישראלים. בעקבות כך התכתבו המערער ואמו, שדאגה שמא המערער היה באזור הפיגוע. עיון בהודעות מגלה כי תוכן שגרתי ובלתי חריג (ת/90ב).

יום למחרת, ביום 9.6.2016, התקשר המערער אל בעל גורת הכלבים, לאחר שהאחרון פרסם מודעה על גורים למסירה בעקבות המלטה של הכלבה שבבעלותו. בו ביום נסע המערער ברכבת מתל אביב לשדרות, נפגש בתחנה עם בעל הכלב ובתו, וחזר עם גורת הכלבים לתל אביב. לדברי הבעלים בהודעה שמסר במשטרה, הוא התרשם שהמערער "מאוד רוצה את הכלב, היה לו איזה מין אובססיה כזאתי, בגלל שהוא שיגע אותי, אני מסרתי הרבה כלבים

זה לא היה אימוץ רגיל, עושים טלפון באים לוקחים, והיו ממנו הרבה שיחות לא ענייניות כאלה מצידו" (ת/42). באשר למפגש עצמו, הבעלים תיאר את המפגש כמפגש קצר ("שלום שלום") שבו הוא מסר למערער את הכלבה ואת פנקס החיסונים, וכי המערער נראה חביב וליטף את הכלבה.

34. בשעה 18:03 באותו היום, פרסם המערער הודעה בדף הפייסבוק שלו, בה כתב:

"Take a dog. Better than sky diving

טוב. אז התחדשתי לי בכלבה מדהימה בשם ליז, גורה חמודה שרק היום הכירה את תל אביב. אני מתכנן לעבור לגור בתל אביב, אז אם מישהו שומע ויכול להמליץ על כניסה מיידית (אפשר שותפים), אני אשמח.

תאמצו כלב, לא סתם אומרים שהוא החבר הכי טוב" (ת/69).

כמו כן, המערער שינה את תמונת הפרופיל בחשבון הפייסבוק שלו, והעלה תמונה שלו כשהוא עירום (בפלג גופו העליון) ולצווארו עניבה שחורה, כשראשו וגופו מגולחים משיער. בשעות הערב של אותו היום המית המערער את הכלבה. [הערה: לפי פלט השיחות של המערער מאותו הלילה (ת/72), בשעה 22:57 ביצע המערער שתי שיחות, אחת למוקד מגן דוד אדום (101) שנמשכה 24 שניות, ואחת למוקד משטרת ישראל (100) שנמשכה דקה ורבע. לא מצאתי כל התייחסות לכך].

35. למחרת, ביום 10.6.2016 בשעות הבוקר, אמו של המערער שלחה הודעה לד"ר קודש, בה כתבה כדלקמן: "בוקר טוב, שבת שלום וחג שמח, סתם כדי לשתף או לשאול, השבוע פלוני נמצא בדירה בת"א לשמור על חתול, מנסיון העבר, כאשר מעלה תמונות חדשות ומוזרות בפייסבוק, לטעמי אחד מה-2, תעזרו לי אני לא בסדר או תראו אני לא בסדר. בנוסף נסע לדרום הארץ לאמץ כלב! אני רק מספרת, אין בידי לעשות כלום!". כעבור זמן קצר, אביו של המערער שלח גם הוא הודעה לד"ר קודש, בה צירף את תוכן הודעתו של המערער שפרסם בפייסבוק ואת התמונה שהעלה. בתגובה לכך השיב ד"ר קודש: "כן אני רואה... אני צריך לפגוש אותו בקרוב". אביו ענה: הוא כניראה עובד על כולנו. תודה וחג שמח". תגובתו של ד"ר קודש לכך: "לא עובד עלינו. אם כבר על עצמו".

בחלוף זמן מה, בשעה 11:11, שלח ד"ר קודש הודעה למערער, בה כתב לו: "הי פלוני, ניתן להתרשם שאתה במצב גבולי. אני כאן כדי לסייע מלהמנע מאפיזודה נוספת". בשעה 16:29 השיב לו המערער "אני מודה שהייתי קצת בהיי, אבל אין סיבה לדאגה. יכול להיות שחלק מהמעשים נראים גבוליים אבל אני מבטיח לך שאני עם האצבע על הדופק". בשעה 17:27 השיב לו ד"ר קודש: "הייתי שמח לשים גם אצבע".

36. בצהרי אותו היום, שהיה יום שישי, נסע המערער לבית הוריו ונפגש עמם במשך כשלוש שעות. לדברי אמו בעדותה בבית המשפט, כשאספה את המערער מתחנת הרכבת, הוא נכנס למכונית ולא זיהה את אחותו שישבה מאחור. מלבד זאת, המערער "בא הביתה, אכל, שתה, בא לבלק אותנו. החזרתי אותו לתחנת הרכבת והוא חזר חזרה לתל

אביב" (פרוטוקול, עמ' 555). גם אביו לא סיפר בעדותו על התנהגות חריגה באותו היום.

עוד יצוין כי בצהרי אותו היום, בשעה 13:42, בעל הכלבה שלח הודעה למערער בה התעניין לגבי שלומה של גורת הכלבים. המערער השיב לו בשעה 16:26: "את האמת, היא ברחה לי וחיפשתי אותה כל היום ועדיין לא מצאתי אותה. אני אעדכן כשאמצא" (זאת, כאמור, לאחר שהמית אותה ערב קודם לכן).

37. ומכאן למצב הדברים מנקודת מבטו של המתלונן בשלבים שלפני תקיפתו [יצוין כי המתלונן לא נקרא להעיד בבית המשפט המחוזי, והדברים להלן מובאים מתוך ההודעות שמסר לשוטרים (ת/45 - הודעה שנגבתה שעות לאחר האירוע בעודו בבית החולים, ת/46, ת/47)]. לדברי המתלונן, באותו הבוקר פנתה אליו בת דודתו העובדת גם היא באיגוד שופטי הכדורעף, ושאלה "למה פלוני עזב את הקבוצה של השופטים!?" [הכוונה לקבוצת הווטסאפ של השופטים - י"ע]. המתלונן השיב לה: "די.. לא שמתי לב. אבל יש לו לפעמים בעיות. הוא לא בן אדם קל. אבדוק אתו" (הודעות המתלונן ובת דודתו בווטסאפ - ת/50). לדברי המתלונן, צעד זה מצדו של המערער, שהיה אחד השופטים הבכירים בארץ, היה מוזר, והמתלונן חשש שמא המערער נקלע למצב קשה (המתלונן ידע שיש למערער רקע פסיכיאטרי, הגם שמעולם לא שוחח עמו על כך).

המתלונן סיפר כי בעקבות כך שוחח עם המערער בשעות הצהריים, והמערער שאל אותו אם הוא רוצה לבוא אליו בערב כדי לשתות ולצאת. לדברי המתלונן, המערער נשמע לו שיכור, שכן הוא אף פעם לא הזמין אותו להיפגש והם מעולם לא יצאו, והדבר היה נראה לו מוזר, אך הוא הבין שיש למערער איזושהי מצוקה ולכן היה לו חשוב להיות שם בשביל המערער. המתלונן הבהיר כי מלבד חריגות ההצעה לא היה סימן בקולו של המערער שהסגיר את היותו שתוי, אך ציין כי המערער דיבר "אחרת, אסרטיבי מאוד, הרגשתי שהוא מאוד רוצה שאבוא". יצוין כי המתלונן הוא הומוסקסואל מוצהר, ולדבריו המערער הוא "סטרייט אבל עם ראש פתוח", וכי מעולם לא היה ביניהם קשר אינטימי או קשר מחוץ למסגרת המקצועית של שיפוט כדורעף.

38. בשעות הערב, בסביבות השעה 21:45, הגיע המתלונן אל דירת המערער. המתלונן תיאר את הדירה כמטונפת וחנוקה עם חלונות סגורים, וכשהעיר למערער על כך, האחרון השיב כי הוא לא אוהב שהשכנים מסתכלים. מספר דקות לאחר הגעתו, שלח המתלונן הודעה לבת דודתו, וכתב לה "אם אני לא חוזר, אז תדעי שהייתי עם פלוני מעכשיו. הזוי פה". בתגובה לכך השיבה בת דודתו: "הזוי מפחיד, בקטע של יכול להיות להזעיק משטרה?", והמתלונן השיב: "להקשיב, יהיה בסדר", ובת דודתו סיימה בהודעת "בהצלחה" (תכתובת בין המתלונן לבת דודתו - ת/50). בהודעתו במשטרה הבהיר המתלונן כי לא חש בסכנה, וכי בת דודתו שאלה אותו אם להזמין משטרה משום שאמר לה מוקדם יותר באותו היום כי משהו מוזר אצל המערער וכי "עובר עליו משהו".

39. לדברי המתלונן, המערער אמר שיש לו קוק ואלכוהול, והוא השיב למערער כי הוא לא לוקח קוק, אז המערער אמר שהוא מכין לו משקה מיוחד עם "מרכיב סודי". המתלונן סיפר כי הם דיברו על ענייני מין, וכן על תסכולו של המערער מאיגוד הכדורעף שלא מקדמים אותו, שלא דוחפים אותו להיות שופט בינלאומי ושלא שלחו אותו לשפוט באוניברסיאדה. כן סיפר המערער כי שתו צ'ייסרים מדי רבע שעה. המתלונן ציין כי הוא דחק במערער להזדרז כדי שיוכלו לצאת לסבב בארים כפי שתכננו, אך המערער התקלח, החל לגהץ חולצה ולצחצח נעליים חדשות לחלוטין, תוך שהוא

מסביר למתלונן על שלבי הברקת הנעליים (לשים משחה, לחכות עשר דקות עד שתתייבש, להבריך עם החלק היבש של המברשת ואז להבריך עם מטלית). עוד ציין המתלונן כי הרגיש שהמערער עשה לו "טיזינג" (המערער נישק אותו בשעה שניגן על הפסנתר לאחר שהחלו לשתות, התפשט לנגד עיניו לפני שהלך להתקלח, ומאז הסתובב רק עם תחתונים). המתלונן ציין כי המערער שתה גם כן, וכי "הוא לא התנהג כמו תמיד אבל לא התנהג בצורה שלילית. הוא דיבר בהגיון, השיחה הייתה מקצועית ומפורטת, פרט את העמדה שלו לעניין השיבוצים באופן מאוד מנומק ומסודר". המתלונן הבהיר כי מעולם לא חש בעוינות או בקנאה מצד המערער.

כעבור זמן מה, לאחר שהמתלונן נרדם, המערער ביצע את המעשים שתוארו בפתח פסק הדין, בהם הפשטת המתלונן, קשירת רגליו, חיתוכו בצוואר באמצעות סכין יפנית, ניסיון לחנוק אותו בידיו, התגוששות עמו, והשלכת חפציו האישיים של המתלונן לים ולביוב לאחר הימלטותו של המתלונן מהדירה. בסך הכל שהה המתלונן בדירה כשלוש שעות וחצי. בשעה 01:24 התקבלה שיחה במוקד המשטרה על ידי עוברי אורח, בה תואר אדם עירום פצוע ומדמם מכל הגוף עם דימום מאסיבי מהצוואר, שטוען שרוצים להרוג אותו (ת/1). כעבור זמן קצר פונה המתלונן לבית החולים על ידי מגן דוד אדום, ולאחר כשלוש שעות נעצר המערער לאחר שזוהה כשהוא הולך ופונה מרחוב אלנבי לשדרות רוטשילד.

מצבו של המערער בסמוך לאחר האירוע

40. האדם הראשון שבא במגע עם המערער לאחר תקיפת המתלונן, היה רס"ל מוטי סמדג'ה שעצר אותו, בסביבות השעה 04:45 לפנות בוקר. רס"ל סמדג'ה מילא דו"ח פעולה, בו כתב כי המערער מסר שהוא "אינו יודע למה עצור על תקיפה ואמר לי כי הוא ידבר עם [המתלונן] שהיה איתו והם יסדרו את זה. לאחר מכן קרא לי ואמר לי: 'מה עשיתי? זה בגלל שקשרתי אותו ברגליים וירד קצת דם? הוא הומו, אני לא, לא יודע איך הגעתי למצב הזה, לא שכבנו'" (ת/19). בעדותו בבית המשפט לא היה לרס"ל סמדג'ה מה להוסיף על כך, זולת העובדה שהוא תיעד במדויק את מה שנאמר לו מבלי לתת פרשנות לדברים (פרוטוקול, עמ' 111-112). יצוין כי רס"ל סמדג'ה לא נשאל על התרשמותו ממצבו של המערער בשעה שעצר אותו.

41. לאחר שהמערער הובא לתחנת המשטרה, ולפני חקירתו הראשונה, שוחח עמו רס"ל רפאל (מתישהו בין השעה 5:00 לשעה 9:00). וכך כתב במזכר:

"[...] כאשר שאלתי אותו האם הוא היה לבד היום הוא מסר לי כי היה אצלו חבר בשם [המתלונן] אשר הם שתו ביחד, לציין כי בשלב זה הוא אמר לי כי [המתלונן] הוא הומו שהוא עצמו סטרייט וזה חזר והדגיש זאת בפני מספר פעמים ואז הוא אמר לי שהוא אמנם סטרייט אך הם עשו כמה דברים היום בלילה הוא [והמתלונן], כששאלתי אותו מה הם עשו אז הוא אמר לי שלא היתה חדירה אלא סתם התגפפויות ונשיקות ופליקים בטוסיק ולא מעבר לזה וחזר ואמר שהוא סטרייט ולא גיי, ביקשתי ממנו שיתאר לי את מהלך הערב בדירה והוא אמר לי כי הם שתו ביחד ואז התגפפו קצת ואז הוא קשר [למתלונן] את הרגליים ויכול להיות שאפילו חנק אותו אבל בהסכמה מלאה עוד מסר כי יכול להיות ונתן לו סטירה אבל שום דבר מעבר לזה, אחר כך אמר כי [המתלונן] ביקש כדור שינה והלך לישון והוא היה מאוד עירני אז לקח את הדברים שלו ויצא מהבית כאשר [המתלונן] ישן על המיטה והלך לים שם נכנס למים עם תחתונים והשאיר את הארנק והפלאפון שלו על הסלע וכאשר חזר לא היה הפלאפון והארנק, ואז מסר כי המשיך לטייל בעיר עד שנעצר" (ת/21).

יצוין כי גם רס"ל כהן לא נשאל בבית המשפט לגבי התרשמותו ממצבו של המערער בשעה ששוחח עמו.

חקירתו הראשונה של המערער

42. חקירתו הראשונה של המערער החלה בסביבות השעה 09:00 בבוקר ביום שבת, ה-11.6.2016, שעות ספורות לאחר מעצרו. החקירה (כמו גם יתר החקירות) תועדה בווידאו (ת/22), ובהיותה צוהר חשוב לצורך התחקות אחר מצבו של המערער בסמוך לאחר האירוע, אתיחס אליה ואל ההתרחשויות לאחריה בהרחבה (אציין כי סרטון החקירה הראשונה נמשך כשלוש שעות, אך חלקים גדולים מהסרטון אינם מתעדים חקירה בפועל, אלא את החוקר מקליד על המחשב, הפסקות וכו'). במהלך החקירה נכחו בחדר שני חוקרים עם המערער, רס"ר דוד בן שושן שניהל את החקירה הראשונה וחוקר נוסף.

43. המערער פתח את החקירה בכך שהוא אינו מבין מדוע המתלונן "תובע אותו", וכי אפשר לגמור את הסיפור ב"הסדר טיעון" שבו הוא ישלם למתלונן 5,000 ₪, ותוך שבועיים כבר לא יראו על המתלונן סימנים. יצוין כי המערער נחזה בשליטה עצמית. החוקר הסביר למערער כי הוא חשוד בניסיון רצח, ומאותו הרגע המערער טען כי אינו מבין מדוע הוא חשוד בניסיון לרצח, וחזר על כך שמדובר בטעות.

לאחר שהוסבר למערער כי הוא חשוד בניסיון לרצח, ולאחר שהחוקר שב והקריא לו את זכויותיו, המערער עמד על זכותו להיוועץ עם עורך דין, וביקש לשוחח עם עו"ד חיים לוין. בעקבות כך יצא החוקר מן החדר (החוקר השני נשאר עם המערער). בנקודה זו החל המערער לדבר לעצמו והתקשה להבין מדוע הוא חשוד בניסיון לרצח. בנוסף, המערער העלה את החשש כי אביו של המתלונן הוא שעומד מאחורי הסיפור [הערה: אביו של המתלונן שירת בעבר במטרה].

44. עם חזרתו של החוקר לחדר, המערער חדל לדבר לעצמו, והחוקר עדכן אותו כי עו"ד לוין אינו מעוניין לייצגו [הערה: בבית המשפט המחוזי, רס"ר בן שושן העיד כי עו"ד לוין מסר שהוא אינו מעוניין לייצג את המערער "שהוא חולה נפש עם קבלות שצריך להיות במוסד סגור" (פרוטוקול, עמ' 103)]. המערער סירב להיות מיוצג על ידי הסניגוריה הציבורית, שלדבריו נמצאת "בכיס" של אביו של המתלונן, ואמר כי הוא מעוניין בסניגור הכי טוב בארץ, וכן נקב בשמה של עורכת דין בשם טל שיינפלד. בנקודה זו סירב המערער לענות על שאלות ואמר שאביו של המתלונן "הולך לזיין" אותו. לאחר צאתו של החוקר מן החדר, המערער חזר לדבר לעצמו, אמר שהוא "משול למת", שהוא הסתבך עם הבנאדם הלא נכון, שאין בכוונתו ליפול "על השטות הזאת, על התקיפה המסכנה הזאת", ושהוא זקוק לעורך דין הפלילי הכי טוב בארץ. בנוסף, המערער אמר שאביו של המתלונן יכול לרצוח אותו אם הוא רוצה, ואם הוא ייכנס לכלא הוא "גמור".

לאחר חזרת החוקר לחדר, המערער ביקש כי יאפשרו לו לשוחח עם עו"ד לוין, כדי שיוכל להמליץ לו על עו"ד, אך החוקר הבהיר לו שעו"ד לוין לא מעוניין לדבר אתו. מנקודה זו ואילך סירב המערער להשיב לשאלות החוקר תוך שהוא מבהיר כי הוא שומר על זכות השתיקה, ובחלק גדול מהחקירה ישב בשקט ובשליטה, ואף ביקש בנימוס לצאת

45. בחלופי כשעתיים מהרגע שהובא לחדר החקירה, המערער שב וביקש שיצרו קשר עם עו"ד שיינפלד, אך החוקר השיב שניסו ליצור עמה קשר אך היא לא עונה (נזכיר כי מדובר בשעות הבוקר של יום שבת). בשלב מסוים המערער התחיל לחזור על כך שהוא "רואה לאן זה הולך", "שהולכים לזיין אותו", והוא תפס את הראש ונאנח, והטיח בחוקר שהולכים להאשים אותו ברצח ו"להלביש עליו את כל החבילה". מעט לאחר מכן, המערער התחיל להתנשף ולמלמל ואמר לחוקר שהוא זקוק לתרופות שלו. בתשובה לשאלת החוקר, המערער השיב מהן התרופות להן הוא זקוק, ולאחר מכן פירט באלו מינונים, תוך שהוא ממשיך לדבר לעצמו לסירוגין. כשהוגש לו בקבוק מים לצורך נטילת הכדורים, המערער סירב לשתות מבקבוק פתוח בטענה שהוא "מכיר את כל הקונספירציות", והכניס את ארבעת כדורי הסרוקוול לפה ובלע אותם ללא מים, ולאחר מכן לקח גם את שלושת כדורי הליתיום ובלע גם אותם ללא מים. המערער סירב גם לשתות מים מהקולר, בטענה שהוא "לא סומך על הקולר".

עוד אמר המערער: "מפלילים אותך ברצח. תחשוב מה הם עשו לו. איזה מסכן, הרגו אותו. מי עשה את זה. אני חייב בית חולים. אני חייב פסיכיאטר". כשהוגשה לו כוס מים, הוא טען "יש בזה סם אמת, סם אונס, סם שקר, סם כלשהו. סם לא יודע מה. אני אשתה את זה ואני אגיד את כל מה שאתם רוצים. פסיכיאטר דחוף. לא נכנס לכלא על מה שלא עשיתי". בשלב זה ביקש המערער לעמוד. החוקר הציע כי הוא עצמו ישתה תחילה מן הכוס, ולאחר שהחוקר שתה מן הכוס המערער ניאות לשתות גם כן ואמר: "אני רוצה לראות שהוא [המתלונן] בסדר. תראה לי אותו. תראו לי אותו חי. אני לא מאמין. הם הרגו אותו. אוי מה הם עשו לו. לא רוצה לחשוב על זה. לא יכול. אתה נתת לו מכות. ההפללה המושלמת... תחשוב מה הם עשו לו".

יצוין כי המערער התנשם והתנשף, תוך שהוא אומר שהוא חייב פסיכיאטר וכדורי הרגעה. בתגובה לכך שאל אותו החוקר אם יש לו עוד כדורים, והמערער השיב: "לא, אני לא לוקח קלונקס, אם אני אלך לישון אני לא אתעורר. אני חייב להישאר ער. הם יהרגו אותך. אתה יודע שהם יהרגו אותך גם". בשלב זה החוקר לא הבין אם המערער מדבר אליו או אל מישהו אחר. המערער המשיך להתנשם ולהתנשף ולהתהלך בחדר ולומר שהוא חייב פסיכיאטר, ש"פתחו [למתלונן] את הצורה. הם הרגו לו את הצוואר, חתכו לו את הידיים, את הוורידים, את הרגליים, הכל! או מיי גאד, הם הולכים לשים את זה עליך, אתה הולך לשבת 25 שנה. וואי... אני חייב פסיכיאטר..". בשלב זה הסתיימה החקירה בשל מצבו של המערער.

46. לפי מזכר של פקד שלמה שוקרון מאותו היום, הוא שהורה על הפסקת החקירה (לאחר שהחוקר קרא לו), וזאת משום שלקראת סוף החקירה המערער "נכנס להתקף של חרדה תוך כדי רעידות לעצמו, לא יכל לשבת וקם מהמושב בטענה כי לא יכול לשבת. הנ"ל ידוע כמטופל פסיכיאטרי ע"י כדורים וכן ביקש לראות פסיכיאטר" (ת/23). במזכר נכתב שהחקירה הופסקה מכיוון שלא ניתן היה להמשיך בה, והחשוד הוצא מהחדר, קיבל שתייה ואוכל, ולאחר חצי שעה נרגע מעט והובל לבדיקת חובש באבו-כביר, שם הוחלט להשאירו. בעדותו אמר פקד שוקרון כי כשהמערער הגיע לתחנה הוא לא ראה עליו מוגבלות נפשית כלשהי והכל היה בסדר. בתשובה לשאלת הסניגור אם התרשם ממועקה נפשית של המערער, פקד שוקרון השיב בשלילה והסביר כי התרשם "מדבר אחד, שאין לי מה לחקור כרגע בן אדם שמתנהג ככה כי זה לא תועלת לא לי ולא לו". פקד שוקרון העיד כי לאחר שהמערער הוצא מחדר החקירות ונתנו

לו לאכול ולשתות, "הוא נרגע... הפסיקו הרעידות, התחיל לדבר רגיל, הכל בסדר" (פרוטוקול, עמ' 119, 126).

לפי המתואר במזכר של רס"ר רותם ברנשטיין, בשעות הצהריים, לאחר סיום החקירה, הוא והחוקר דניאל צרפתי לקחו את המערער לבית החולים אברבנאל, אך שם הוסבר להם שעליהם להגיע עם מכתב הפנייה או בהוראת שופט. המערער הובא אפוא למרפאה בבית המעצר באבו כביר, שם אמר לחובש כי הוא שתה אלכוהול בלילה וזה עושה לו לא טוב בגלל הכדורים שהוא נוטל. החובש קבע שהמערער יישאר בבית המעצר באבו כביר ויראה פסיכיאטר במקום. לפי המתואר במזכר, לאורך רוב הנסיעה המערער "דיבר לעצמו ואמר משפטים כמו 'בשעה X הלכת לים, נכנסת למים, שחית 20 דקות, יצאת החוצה, גנבו לך את הטלפון, ואז נחתכת ע"י זכוכית - זה טוב כי יש שם את הדם שלך על המדרכה, כמה דם נשאר על המדרכה? ... אתה מכוסה...". רס"ר ברנשטיין ציין במזכר כי הדברים נרשמו מזיכרונו בלבד (ת/25). בעדותו בבית המשפט הסביר רס"ר ברנשטיין כי המערער נלקח בתחילה לבית החולים אברבנאל בהוראת פקד שוקרון, ולאחר מכן לקחו אותו לבית המעצר באבו כביר, כמתואר במזכר (פרוטוקול, עמ' 129-128).

47. החובש שבדק את המערער בבית המעצר באבו כביר, מר רוני זידאן, התרשם כי המערער מתמצא במקום ובזמן וכי אין לו כוונות לפגוע בעצמו או באחרים, ולכן, בהתאם לנהלים, לא הפנה אותו לאברבנאל. לדבריו בעדותו בבית המשפט, המערער אמור היה להיבדק כעבור כשעה על ידי רופאה, ואם היה מתעורר צורך, היא היתה מפנה אותו לבית החולים (פרוטוקול בעמ' 787, וכן גיליון רפואי שמילא - נ/12). כעבור כשעה וחצי המערער אכן נבדק על ידי ד"ר אירנה קלניצקי (רופאה כללית). ד"ר קלניצקי העידה כי אינה פסיכיאטרית, ולכן התייעצה עם רופאה בשב"ס אם לתת למערער את התרופות במינונים שהוא לקח, משום שמדובר במינונים גבוהים. עוד העידה כי לא התרשמה שהמערער במצב פסיכוטי, אחרת היתה שולחת אותו לבית החולים אברבנאל. עם זאת, העידה כי להערכתה, ככל הנראה התרשמה שהמערער היה באיזשהו אי שקט, ולכן נתנה לו את הטיפול התרופתי (פרוטוקול, עמ' 791, 795).

48. להשלמת תיאור ההתרחשויות במהלך החקירה הראשונה, נציין כי באותו הבוקר, בסמוך לאחר תחילת החקירה, התקשרה המשטרה להוריו של המערער. אביו מסר שאם המערער עשה משהו שהוא לא אמור לעשות, עליו לתת את הדין על כך, כי הוא אינו מעוניין למנות לו עו"ד וכי על המערער לשאת בתוצאות מעשיו (ת/24א, ת/24ב). [הערה: לא ברור אם באותה שעה היו הוריו של המערער מודעים לטיב החשדות נגד בנם. בעדותה בבית המשפט המחוזי סיפרה אמו של המערער כי המשטרה באו אליהם הביתה בארבע לפנות בוקר ואמרו שהמערער היה מעורב בקטטה (פרוטוקול, עמ' 557)]. עוד יצוין כי לפי האמור במזכר של רס"ר בן שושן (ת/24ב), בשעה 10:20, לאחר שעו"ד לוי סירב לייצג את המערער, ובהתאם לבקשתו של המערער, התאפשר לו לשוחח בטלפון עם עו"ד ששי גז, אך לאחר השיחה ביקש עו"ד אחר, ואז מסר את שמה של עו"ד שיינפלד. לפי מזכר שנכתב יומיים לאחר מכן (ביום 13.6.2016 - ת/26א וכן נ/3), עו"ד שיינפלד מסרה גם היא כי אינה מעוניינת לייצגו.

הארכת מעצר ימים ובדיקה פסיכיאטרית ראשונה לאחר האירוע

49. ביום ראשון ה-12.6.2016 חל חג השבועות. במוצאי החג, בשעות הלילה, הובא המערער לבית משפט השלום בתל אביב-יפו לדיון בבקשה להארכת מעצר ימים (עיון בנט המשפט מלמד כי הדיון נקבע לשעה 22:00, והתקיים שעות

ספורות לאחר מכן. לוח הזמנים המתואר מסביר מדוע החלטת בית משפט השלום ניתנה ביום 13.6.2016, שכן היא ניתנה לאחר חצות הלילה; ראו גם פרוטוקול הדיון בבית המשפט המחוזי בעמ' 418, שם נאמר כי הדיון בבית משפט השלום התקיים בסביבות השעה 01:00).

בדיון בבית המשפט השלום שב המערער וביקש את עו"ד ששי גז, ובית המשפט (כב' השופט א' ספיר) מינה את עו"ד יעקובי מהסניגוריה הציבורית לצורך ייצוגו בדיון שהתקיים לפניו. במהלך הדיון הביע המערער התנגדות לבקשת סניגורו לאסור את פרסום שמו: "התנגדות! אני רוצה פרסום! אני רוצה שידעו שפלוגי עצור על לא עוול בכפו בגין רצח! ואתם האשמתם אותי, כולכם, משטרת ישראל, השופטים, הרשמים, כולם. היום אני חי, מחר אני מת. יש עדים. החברים הכי טובים שלי. עכשיו תהרגו אותי! על מה אתם עוצרים אותי? אין לכם כלום או שתביאו את ששי גז!".

לאחר מכן, בעוד בית המשפט מכתוב את החלטתו, התפרץ המערער וקרא: "רצח ראש ממשלה! רצח ממשלה, הפלאפון דולק. בית משפט השלום תל אביב שעה ארבע ואני חי עדיין, רצח ראש ממשלה. ביבי, בנימין נתניהו מת. אני ארצח את ראש הממשלה. אני אטיל פצצה על תל אביב". בשלב זה הורה בית המשפט על הוצאת המערער מן האולם, האריך את מעצרו ב-6 ימים והורה על הבאתו עוד באותו היום עד השעה 11:00 לבית החולים אברבנאל לצורך עריכת בדיקה פסיכיאטרית ראשונית "כדי לבחון את כשירותו לעמוד לדיון והבנתו בין טוב לרע" (החלטה במ" 24555-06-16).

50. כעבור כשעתיים, בסביבות השעה 04:00 לפנות בוקר, הובא המערער לבדיקה בחדר המיון בבית החולים אברבנאל. לפי בדיקה של הפסיכיאטרית ד"ר טטיאנה צ'רניאק (ת/81), המערער היה שקט מבחינה פסיכומטרית, שיתף פעולה בתשובותיו לשאלות כלליות, אך כשנשאל על נסיבות מעצרו חדל להשיב בתואנות שונות, כגון שיש לו בלקאאוט, ובהמשך טען שאינו זוכר דבר, גם לא את שם משפחתו. בהמשך מסר שאינו מבין מה קורה פה, ולאחר מכן מסר את שמו וטען כי הוא ישמור על זכות השתיקה. ד"ר צ'רניאק התרשמה כי המערער מודע וצלול, התמצאותו תקינה בכל המובנים ולא נראה הוזה, אך כי נדרשת בדיקה חוזרת לגבי בוחן מציאות ושיפוט. בסיכום כתבה: "לא נתגלו סימנים פסיכויטיים, לא היה במצב אפקטיבי. שלל אובדנות. יחד עם זאת לציין שבדיקה נערכה בשעה 04:00 לפנות בוקר, קיימת מצוקה נפשית". ד"ר צ'רניאק לא מצאה עילה לאשפזו והורתה על בדיקה חוזרת פסיכיאטרית במסגרת בית המעצר. בעדותה לא היה לד"ר צ'רניאק מה להוסיף על כך (פרוטוקול, עמ' 800-807).

חקירתו השניה של המערער ובדיקה פסיכיאטרית שניה

51. חקירתו השנייה של המערער נערכה שלושה ימים לאחר חקירתו הראשונה, ביום 14.6.2016. לפי מזכר שנרשם על ידי רב פקד רוני משיח (ת/27), ראש מחלק החקירות שטיפל בתיק, בשעה 07:00 לערך הוא הוציא את המערער מתאו ונתן לו לאכול. לפי המתואר, המערער התנהל "כאחד האדם" והשניים שוחחו על כדורעף, עד שלפתע המערער "השתתק, נראה חושב ואז התחיל להגיד איזה אור חזק יש". וכך נכתב בהמשך המזכר על ידי רפ"ק משיח:

7. אמרתי לו בשביל מה אתה צריך לעשות עלי את ההצגות של המשוגע.

8. החשוד פלוני הסתכל עלי וחייך.

9. אני לא פסיכולוג ולא פסיכיאטר, אני ק' חקירות כבר שנים רבות בהתרשמותי החשוד פלוני מנצל את הסטטוס של האי שפיות".

בעדותו אמר רפ"ק משיח כי התרשמותו, על בסיס 23 שנות ניסיון בחקירות, היא שהתנהגותו של המערער היתה משחק (פרוטוקול, עמ' 139).

52. חקירתו של המערער החלה מעט לאחר מכן, בסביבות השעה 08:15, והיא נוהלה על ידי רס"מ שחר סודרי. מפאת חשיבותם של הדברים שמסר בה המערער, אתאר גם אותה בהרחבה.

חלקה הראשון של החקירה נמשך כ-45 דקות. במהלך החקירה שב המערער ודרש לראות את כל חומר החקירה, עמד על כך שאין בכוונתו לומר מילה עד שיראה את חומר החקירה, ולא שיתף פעולה עם החוקר. בית המשפט המחוזי תיאר את המערער כמי שהתחכם בתשובותיו (פס' 77 להכרעת הדין), ולאחר צפייה בסרטון החקירה אין לי אלא להסכים עם התיאור. כך, למשל, המערער סירב לאשר כי הוא שופט כדורעף עד שלא יראה מסמך המוכיח זאת; המערער ביקש לראות תמונה של המתלונן עם תעודת זהות, ודרש מהחוקר להציג ראייה בכתב שמוכיחה שהוא אכן מכיר את המתלונן; וביקש לדעת מהו הכלי ששימש לניסיון הרצח ודרש לראות אותו. עוד יצוין כי החוקר הציג למערער תמונות של המתלונן כשהוא בבית חולים, עם תפרים לאורך צווארו. אביא להלן עוד מחילופי הדברים בחקירה:

חוקר: בן אדם יכול לנסות לרצוח מישהו ולעשות הצגות של הבימה והוא חושב שיצא מזה? לא. פסיכיאטרים שבדקו אותך מצאו שאתה לא פסיכוטי, חצי ממה שאתה עושה זה הצגות. בסדר... מה אתה חושב, אם זה קו ההגנה שלך - מערער: אז זה קו ההגנה.

חוקר: נחמד מאוד. מה, שאתה טמבל? מה קו ההגנה?

מערער: קו ההגנה זה שאני רוצה לראות את חומר החקירה לפני שאני מייצג את עצמי.

[...]

חוקר: כמה זמן אתה חושב שתוכל להמשיך עם ההצגות האלה שלך? יומיים? שבועיים? חודשיים?

מערער: עד שאני אקבל את חומר החקירה.

חוקר: ואז לא תעשה הצגות?

מערער: ברגע שאני אעמוד מול שופט אני אפסיק לעשות הצגות.

בשלב זה המערער שב ועמד על כך שאי הצגת חומר החקירה מהווה עבירה על החוק, ודרש לראות סניגור.

53. לאחר כחצי שעה של הפסקה, חזרו החוקר והמערער לחדר החקירות והמתינו לסניגור מהסניגוריה הציבורית במשך כ-25 דקות. במהלך אותן דקות המערער התפלפל לגבי הליכי החקירה, שב ושאל מתי יראה את חומר החקירה, מתי יתייצב לפני שופט, ולמשך כמה ימים ניתן לעצור אותו. יצוין כי החוקר השיב לו בסבלנות פעם אחר פעם. בשלב מסוים התחכם המערער מול החוקר ושאל אותו מה התאריך, תוך שהוא מעמיד פנים שאינו יודע באיזו שנה מדובר.

54. לאחר הפסקה של כ-45 דקות במהלכה נועץ המערער עם סניגורו, שב המערער לחדר החקירות והחל לשתף פעולה (באופן חלקי) עם החוקר. מנקודה זו ואילך המערער היה מפוקס לחלוטין ושוחח עם החוקר באופן רהוט ומדויק, תוך זכירת הדברים לפרטי פרטים, לרבות לוחות זמנים, ותוך שהוא מתאר את הדברים לחוקר בקצב הכתבה. חלק זה של החקירה נמשך כשעתיים. אתאר את עיקרי הדברים.

המערער תיאר בפרוטרוט את השתלשלות העניינים. החל מפרידה מחברתו ביום שלישי, ותאונת הדרכים שעשה באותו הלילה בעודו נוהג במהירות של 170 קמ"ש. למחרת הוא ואביו התעמתו לאחר שאביו ראה את הנזק לרכב, והמערער סיפר כי שמח על הצעתו של בעל הדירה בתל אביב לשמור עבורו על הדירה למשך שישה ימים. המערער סיפר כי ביקש מאמו כסף, רכש כמות גדולה של אלכוהול ותכנן לשתות לשוכרה במשך ארבעה ימים. לדבריו, לאחר הגעתו לדירה, ביום רביעי בשעות הערב, הוא השתכר והלך לישון; ביום חמישי בערב שוב השתכר והלך לישון; וביום שישי קם והאכיל את החתול בנקניקיה, ושלח הודעה למתלונן אם הוא רוצה להיפגש.

לדברי המערער, בשעות הערב המתלונן הגיע לדירה והם שתו לשוכרה ועשו כמה מעשים מיניים. הוא הציג למתלונן שני כדורי קלונקס, חיכה שהמתלונן ילך לישון, ואז, בעוד המתלונן עירום, עשה לו 'פנס' על הצוואר באורך של כ-3 ס"מ באמצעות סכין יפנית. בשלב זה המתלונן התעורר והם החלו "להתגופף" כלשונם. לדבריו, הוא בסך הכל רצה לעשות למתלונן איזה 'פנס' קטן, מזכרת, מין "היקו". לשאלת החוקר מדוע באמצעות סכין, השיב המערער כי מדובר ב"סוג של משחקי שליטה מטומטמים" שהוא מצטער עליהם. המערער סיפר כי נלחץ מכמות הדם ובשלב מסוים בעודם "רוקדים" (מתקוטטים) ברחבי הדירה הוא נתן למתלונן אגרוף בפנים והצמיד את ראשו לרצפה. אלא שהמתלונן הצליח להלום בו, והדבר האחרון שהוא זוכר זה את המתלונן רץ במדרגות כשהוא עירום עם דם על הגוף. לדברי המערער, כאשר התעורר הוא נלחץ, לבש בגדים והלך לים, ובשל שכרותו לקח את הארנק והפלאפון של המתלונן. כשהגיע לים בשעה 02:00, הוא נכנס עירום להתרחץ בים, וכשיצא גילה שגנבו לו את התיק עם החפצים והבגדים.

55. בתגובה להערת החוקר כי "פנס" קטן לא מתיישב עם מצבו של המתלונן, השיב המערער כי ההשערה היחידה שלו היא שמישהו אחר חתך את המתלונן לאחר מכן. המערער טען כי מדובר בקונספירציה של אביו של המתלונן, שראה את בנו חבול עירום ברחוב לאחר אקט הומוסקסואלי והחליט להתנקם בו. לשאלת החוקר לשם מה נזקק המערער לסכין יפנית מלכתחילה, השיב המערער כדי לבצע פעולות בבית, לנקות את הדירה, וכן בשביל החבל שבעזרתו קשר את רגלי המתלונן בהסכמתו.

לשאלת החוקר אם הוא והמתלונן שוחחו על כדורעף, השיב המערער בחיוב. המערער סיפר כי הסיר את מועמדותו מתפקיד של שיפוט באוניברסיאדה בשל אכזבתו מההנהלה. המערער סיפר כי היו שניים-שלושה מועמדים לתפקיד, כי המתלונן לא היה בין המועמדים, וכי הוא לא ידע מי נבחר לתפקיד.

56. בשלב זה שאל החוקר את המערער היכן הטלפון הנייד שלו. בתשובה לכך, במה שנחזה כפליטת פה, השיב המערער כי בשעה 01:45 יצא מהדירה בבהלה בריצה לכיוון הים, ולדבריו "נלחצתי ורציתי להיפטר... רגע, שניה...". "הייתי שיכור מאוד. רציתי ללכת לים, לקחתי תיק, מפתחות, ארנק ופלאפון".

בשלב זה החוקר שואל את המערער אם הוא מתכוון לכך שהוא לקח את הפלאפון של המתלונן, והמערער משיב כי בזמן אמת הוא לא ידע זאת, אלא רק בדיעבד. בתגובה לכך, החוקר עימת אותו עם פליטת הפה שלו כי רצה "להיפטר" מחפציו של המתלונן, והמערער נאלץ להודות בכך. לדבריו, כשהתעורר ראה את הדירה הפוכה ומלאה בדם: "נלחצתי שאני עשיתי את זה. לא ראיתי את [המתלונן] אבל כל הדירה היתה הפוכה ומלאה בדם. הקירות, הרצפה, המיטה. נלחצתי וראיתי את החפצים של [המתלונן], לקחתי ואת הארנק והמפתחות ורצתי לים". לדבריו, השליך את הפלאפון לים, את הארנק לביוב, ואינו זוכר מה עשה עם המפתחות.

החוקר דחק במערער לספר את כל האמת, ונדמה כי המערער, שישב בשתיקה, התקשה והתייסר, עד שהשיב. אביא להלן מחילופי הדברים בשלב האחרון של החקירה:

חוקר: למה הפגנת כלפיו אלימות כזאת? למה גם הבאת לו אגרופ? למה הצמדת לו את הראש ברצפה? הוא בחור עדין, הוא חצי ממך. למה האלימות הזאת? משהו קרה? משהו הדליק אותך? משהו הרגז אותך? משהו מה?

מערער: בגלל שהוא הומו.

חוקר: יש לך בעיה נגד הומואים?

מערער: כן. אני לא אוהב אותם. אני חושב שזו סטייה של הטבע.

חוקר: מה עוד אתה לא אוהב בו, [במתלונן]?

מערער: שרצו לקדם אותו לפניי.

חוקר: מי קידם אותו?

מערער: האיגוד.

חוקר: אתה ידעת ש[המתלונן] נבחר לאוניברסיאדה הזו?

המערער: לא.

חוקר: אז על איזה קידום אתה מדבר?

מערער: ציפור קטנה לחשה לי.

חוקר: ש?

מערער: שהוא השופט שייצג בגלל אבא שלו.

[...]

חוקר: אתה רוצה שאני אתחיל בשמות או שאתה תגיד לי פשוט מה שם הציפור?

מערער: איתי שיקמן.

חוקר: מה היתה מטרת נטילת הכדורים?

מערער: שיילך לישון.

חוקר: ואז מה תעשה?

מערער: ואז אוציא לפועל את התכנית שלי.

חוקר: שהיא?

מערער: רציחת... ניסיון... סליחה תקיפה של המתלונן.

חוקר: מה בדיוק רצית שיקרה לז? רצית מה? רצית שהוא ייפגע? רצית שהוא ימות? רצית שהוא יהיה נכה? מה רצית שיקרה? מה היתה המטרה? באמת...

מערער: המטרה היתה להתנקם... להתנקם על זה שהוא נבחר ולא אני.

[...]

חוקר: זכור לך משהו אולי לגבי שקיות?

מערער: שקיות זבל?

חוקר: כן.

מערער: לא.

..

חוקר: משהו בכל זאת?

מערער: זהו, אני שלם עם ה...

[...]

חוקר: ניסית לפגוע בו כי הוא הומו או כי הוא התקדם על חשבונך?

מערער: גם וגם.

[...]

חוקר: אם היית נבחר לאוניברסיאדה היינו יושבים פה?

מערער: לא.

חוקר: למה?

מערער: כל זה לא היה קורה.

57. בשלב זה הגיעה החקירה לסיומה, והמערער הסכים ללכת לזירה, לבצע שחזור ולקחת את השוטרים למקום שבו השליך את הארנק. אלא שבעת שהשוטרים ביקשו להתחיל את הליכי השחזור, המערער החל לשוב ולציין כי לא קיבל חומר חקירה ושאל אם זה חוקי לבצע שחזור בלי נוכחות עורך דין, ולבסוף אמר שהוא עדיין לא מוכן לבצע את השחזור (ת/29).

58. באותו היום נבדק המערער בבית המעצר על ידי הפסיכיאטרית ד"ר מרגלית שוורץ, לאחר שהופנה על ידי עובדת סוציאלית בשל "התנהגות ביזארית" (יצוין כי ד"ר שוורץ אינה עובדת של שב"ס, אלא פסיכיאטרית חיצונית המספקת שירותים לשב"ס במסגרת עבודתה הפרטית, וזאת לצד עבודתה הציבורית בשלוחה של בית החולים שלוותא שבבית החולים מאיר (פרוטוקול, עמ' 818)). ד"ר שוורץ כתבה בגיליון הבדיקה כי המערער -

"יודע מהיכן בא, למה, מתי וכו'... מבקש שאראה לו תמונה של רופא המשפחה כדי להוכיח שאכן במכתב נכתב עליו [מתייחס ככל הנראה לאבחנה מקופת החולים שעמדה לנגד עיניה של ד"ר שוורץ - י"ע]. ההתנהגות שלו נראית מאוד מגמתית, מזלזלת ונועדה להתחמק מכל תגובה. יחד עם זאת יש תיעוד של קיום מחלה נפשית, של טיפול, וכן הוא נראה מאוד מתוח, חרד ובאי שקט. מאחר וכך אני בדעה כי יש צורך להעמיק את האבחון, בצורה של הסתכלות אולי גם

בסיכום כתבה ד"ר שוורץ "להעביר תוכן הבדיקה לידיעת בית המשפט, מכיון שלדעתי האיבחון אינו שלם ויש צורך לאסוף חומר רפואי ולבצע הסתכלות". כן המליצה על טיפול תרופתי במינונים שונים מהטיפול הקבוע שלו (וזאת בהנחה שכבר זמן מה לפחות אינו מטופל). בעדותה בבית המשפט המחוזי הבהירה ד"ר שוורץ כי לא ראתה בבדיקה שום דבר פסיכיאטרי אצל המערער, וכי הצורך האפשרי באשפוז שאליו התייחסה בגיליון הבדיקה, היה אשפוז לצורך הסתכלות בלבד, ולא לצורך טיפול (פרוטוקול, עמ' 819, 821).

עימות בין המערער למתלונן

59. בבוקר יום 20.6.2016, שישה ימים לאחר חקירתו השניה של המערער, נחקר המערער בפעם השלישית ונערך עימות בינו לבין המתלונן. יובהר כי המערער נראה ממוקד לחלוטין ובשליטה, והשיב בצורה עניינית ורהוטה. מיד לאחר שהחוקר והמערער התיישבו בחדר החקירות, המערער פתח ואמר: "בוא נקצר תהליכים... מודה, מודה באשמה ניסיון לרצח". בתגובה החוקר הקריא לו את העבירות בהן נחשד.

בסמוך לאחר מכן החל העימות מול המתלונן, שנמשך מעט למעלה מ-20 דקות (יצוין כי המערער והמתלונן לא "התעמתו" ביניהם, במובן זה שלא היה כל ויכוח בין השניים והם לא שוחחו ישירות זה עם זה, אלא השיבו לשאלות החוקר). המערער פירט מה נתן למתלונן לשתות; הסביר כי כתש כ-30 כדורי קלונקס מבעוד מועד; וכי תכנן מבעוד מועד לפגוע במתלונן, ולכן פרס שקיות על הרצפה. המתלונן אישר כי כשהתעורר ראה התעסקות של המערער עם השקיות, אך נרדם מיד, והתעורר לאחר מכן כשהמערער ישוב עליו וחונק אותו בצווארו באמצעות שתי ידיו. המערער אישר דברים אלו. המערער אישר כי כאשר עשה למתלונן 'פנס', המתלונן התעורר והתפתח מאבק, כי המתלונן הגיע אל הדלת אך הוא הצליח למשוך אותו בחזרה למרכז הדירה ונתן לו מכה עם הראש ברצפה, עד שהמתלונן הלם בו בראשו והוא התעלף. המערער ביקש להוסיף דברים, ואביאם כלשונם:

"אני באמת מצטער על מה שעשיתי לו. הוא היה... עדיין, לפי דעתי, לא יודע, הוא בטח לא ירצה לדבר אתי יותר אבל הוא... הוא היה חבר טוב, תמיד. [...] השטות הזאת שקרתה ב... אני אפילו לא יודע להסביר. סתם עצבים ש... שהופנו כלפי מישהו הלא נכון. עשיתי טעות. אני מצטער [...] אני מוכן לקבל את העונש שמגיע לי. אני שמח מאוד מאוד מאוד מאוד שהוא חי. פחדתי ש... שפגעתי בו בצורה ש... הוא לא יחיה. ואם חס וחלילה הוא היה מת, אז אני הייתי הולך לכלא להרבה מאוד זמן על רצח. יכול להיות שגם קרוב לוודאי שגם עכשיו אני אלך לכלא על הניסיון הזה, אבל אני רק רוצה להגיד שאני מצטער על מה שניסיתי לעשות, ובמזל שזה הסתיים ככה ואנחנו יושבים כאן. ורק שתדע [פונה למתלונן בשמו], שגם אם לא תרצה לדבר אתי יותר בחיים, אתה תמיד תהיה יקר ללבי ו... אנשים עושים טעויות, ואני לא, אין לי בעיה עם הומואים ואין לי בעיה עם אבא שלך ואין לי בעיה עם אף אחד. יש לי, יש לי אנשים שאני לא אוהב, אבל אתה לא אחד מהם. ולפעמים הדעות קצת... משתבשות לנו בִּבְפְּנֵינוּ, ואנחנו עושים דברים ש... שאנחנו לא צריכים לעשות. אין לי, לא עשית לי בחיים כלום, לא פגעת בי, לא בגדת בי, לא גנבת לי, לא חבר, לא חברה. תמיד כשביקשתי ממך עזרה, עזרת לי. מה שעשיתי לא תואם את מה שחבר אמור לעשות. ו... על זה אני מתנצל ומצטער ויכול להיות

שהרסתי לעצמי את כל ה... קרוב לוודאי הרסתי לעצמי את הקריירה של השיפוט. ו... זהו, אתה.. אתה תחליט אם אני בן אדם טוב או בן אדם שטן" (ת/32).

לאחר דברים אלו, בתשובה לשאלת החוקר, המערער סיפר כי זרק את הפלאפון, המפתחות והארנק של המתלונן, ציין כי לקח מארנקו של המתלונן 100 ₪, והוסיף כי "הלוואי... וכל מה ש... מה שאני אוכל לתת לך בשביל לפצות, אני אתן". לקראת סיום העימות, החוקר שאל את המתלונן אם יש לו עוד משהו שהוא רוצה לומר לגבי התחושות שלו בזמן המאבק עם המערער, והמתלונן השיב: "אני חשבתי שאני לא אצליח לצאת משם". החוקר שאל את המערער: "גם אתה לא תכננת שהוא יצא מזה, או...", ותשובתו של המערער לכך היתה: "אני תכננתי שהוא לא יצא מזה". לאחר מכן שב המערער ואמר למתלונן כי הוא מצטער מעומק הלב וכי הלוואי שהיתה דרך להחזיר את המצב לקדמותו.

חקירתו השלישית של המערער

60. בתום העימות, החוקר והמערער נותרו בחדר להמשך החקירה השלישית, שנמשכה כשעתיים. בתחילת הדברים, המערער אמר לחוקר שזה מרגיש טוב לומר את האמת. בנוסף, המערער אמר שמה שהוא עומד לומר "יוציא אותי באור קצת שלילי...", אבל לדבריו הם הגיעו לשלב שבו "רק האמת תשחרר אותי".

בשלב זה סיפר המערער כי ראה הרבה סרטים; כי בעקבות השפעה של סרט חשב שהוא סוכן; כי בשביל להיות סוכן עליו לרצוח בן אדם, ולשם כך עליו להתאמן. לכן המערער החליט שהוא הולך "לעשות ניסיון של רצח" על בעלי חיים. בתחילה, ביום רביעי, יומיים לפני תקיפת המתלונן, המערער הרג את החתול בדקירות סכין מרובות, ולאחר מכן שם את פגר החתול בשקית שהכניס לתיק והשליך לאחד מפחי הזבל בשכונה. למחרת הגיע הזמן "לעלות שלב". הוא בירר באינטרנט מי מוסר כלבים לאימוץ ואסף את גורת הכלבים משדרות. בשעות הערב חזר לדירה, קשר לכלבה את הרגליים הקדמיות עם מסקינגטייפ, ובאמצעות סכין יפנית שרכש באותו היום עשה לה 'פנס' בצוואר. לדברי המערער, הכלבה איבדה דם אך המשיכה לנשום, והוא רצה לגאול אותה מייסוריה, אז הוא ניסה לחנוק אותה ועשה לה "עוד 'פנס' ועוד 'פנס'", עד שמתה כעבור כ-40 דקות. לאחר מכן שם אותה בתוך כ-5 שקיות ניילון, הכניס למזוודה עם גלגלים, הלך לאזור רידינג וזרק את השקית מתחת לאחד העצים. המערער הסביר כי המית את החתול והכלבה באמבטיה ולאחר מכן ניקה הכל באקונומיקה. לדברי המערער, הוא לא סיפר לחברתו של בעל הדירה על המתת החתול, איפשר לה לחפש אותו ברחבי הדירה, וסיפר כי החתול ככל הנראה ברח מפני הכלבה שאימץ.

61. בתשובה לשאלת החוקר, המערער הסביר כי פרס את שקיות הניילון בדירה (לאחר שהמתלונן נרדם) משום שתכנן לשים את המתלונן על הרצפה לאחר שהוא ישן, ושם "לעשות את זה". לדבריו, הבין שצריך לחתוך את הגופה באמצעות מסור ולהיפטר מהגופה "חלקים חלקים" (יצוין כי מסורית אכן נתפסה בדירה (צילום ת/38) והמערער אישר בשחזור שערך לאחר החקירה כי זו המסורית שרכש לצורך ביתור הגופה (ת/35)). המערער פירט כמה כדורים פורר מבעוד מועד (28 כדורי קלונקס וכדור אחד של נוקטורנו). לדבריו, התכנית המקורית היתה לתלות את המתלונן באמצעות חבל שישתלשל מהוו של הנדנדה שבאמצע הדירה. אלא שבזמן אמת המערער הבין שהמתלונן אינו ישן חזק

מספיק וכי לא יצליח להרימו, ולכן עבר לתכנית ב' - לחתוך לו את הצוואר.

המערער הסביר כי כל מה שסיפר לגבי השיפוט באוניברסיאדה היה שקר, וכי בכלל לא ידע שהמתלונן מועמד לשפוט שם. המערער הסביר כי לא תכנן מבעוד מועד לרצוח דווקא את המתלונן, ופשוט ביום שישי המערער חשב עליו, וכי הוא נראה מטרה קלה. לאורך החקירה החוקר ניסה להקשות על המתלונן שיספק הסבר מדוע בחר דווקא במתלונן, והמערער דבק בעמדתו: "אין, אין לי תשובה באמת. זה אחד האנשים שאני הכי מחבב. אין לי טיפה של כעס או שנאה כלפיו". [הערה: בחקירתו השניה המערער סיפר שאיתי שיקמן הוא הציפור שלחש על אוזנו שהמתלונן נבחר לשפוט באוניברסיאדה. בחקירה השלישית המערער טען כי שיקר בעניין זה. מהודעותיו של איתי שיקמן במשטרה עולה כי ייתכן שהמערער "זרק לו משהו" לגבי האוניברסיאדה, וכי בתגובה לכך שיקמן ציין באוזני המערער כי הוא [המערער] כבר שפט בעבר בחו"ל. אך שיקמן עמד על כך שלא זכור לו כי סיפר למערער שהמתלונן הוא שנבחר - ת/60, ת/61].

בהמשך החקירה החוקר שב והביע את עמדתו כי בכל זאת היתה סיבה לרצוח את המתלונן. המערער השיב כי זו מסקנה הגיונית, וכי העובדות בעייתיות וזה "נראה לא טוב". כמו כן, המערער הסכים כי זה נראה כמו "אסקלציה" וכי לא סמך על עצמו שיעשה את הפעולה "במכה אחת", ולכן התחיל בקטן עם החתול, עבר לכלב ואז לבן אדם. המערער שב ואמר כי "העובדות בשטח נראות לא טוב, אבל בסופו של דבר לא היה פה ניסיון לרצח, אולי היה ניסיון אבל ב...". אז נראה המערער תופס את הראש ומשלים את המשפט בהודאה כי "היה פה ניסיון".

62. במהלך החקירה, החוקר סיפר למערער כי הוא מודע לרקע הפסיכיאטרי שלו ושהוא סובל ממאניה-דפרסיה, אך כי מעולם לא היה אלים עד המעשה הזה. המערער לא ידע כיצד להסביר זאת והניח שזה בגלל האלכוהול. לדבריו, שתה במשך מספר ימים ברצף, לא לקח תרופות כמו שצריך, "כנראה שהשתבשה עליי דעתי אבל... הייתי סאחי. עשיתי את זה במודע. ולא ידעתי את מי". החוקר שואל את המערער כיצד הרגיש לאחר מה שעולל לחתול ולכלב, והמערער השיב כי הרגיש רע. בתגובה לכך שואל אותו החוקר מדוע החליט להמשיך לבן אדם, ותשובתו של המערער היא "כי זאת הייתה התכנית". חוקר: לא חשבת שאתה צריך לחזור בך מהתכנית הזאת? ותשובתו של המערער היתה: "אני אומר לך, מסרים סמויים דרך פלאפון, דרך שירים, אתה יודע, כל מיני דברים לא טובים שאתה שומע ורואה, השפיעו עלי".

63. לקראת סוף החקירה, החוקר שאל את המערער אם הוא מניח שהוא יימצא לא כשיר לעמוד לדין. וזו תשובתו של המערער:

"אני כשיר. אני רוצה להיות כשיר. אני כשיר כל הזמן. [...] בן אדם שיוצא לא כשיר.. הוא יוצא על פרט טכני. הוא אשם, אבל הוא יוצא על פרט טכני. על כאילו הוא לא היה אה.. כשיר למעשיו. אני לא בורח מאחריות. אני יכול, אם אני רוצה, להשתגע. [...] אני יכול לאבד את השפיות, אני יכול לצאת על אי שפיות וכבר יצאתי בעבר על אי שפיות. במקרה הזה אני לא אצא על אי שפיות. אני אעמוד לדין, אעמוד לדין, מול שופט, אחד, שניים, שלושה כמה שתרוצו, ואני אגיד את האמת ורק את האמת, ואני אשים את מבטחיי בחוק".

החוקר שאל שוב את המערער, האם יש סיבה שהוא ניסה בהתחלה לשרטט רצף של אירועים שכביכול

קשורים אחד לשני עד לתקיפת המתלונן (המערער נפרד מחברתו, עשה תאונה עם הרכב, התעמת עם אביו), ומדוע שיקר לגבי כך. וזו היתה תשובת המערער:

"ניסיתי ליצור סיפור שיהיה הגיוני, ושמתי שקר על שקר על שקר, וניסיתי פה, ניסיתי שם. ניסיתי איכשהו לעבר את כל המערכת, שתאמין לי, שלא עשיתי את מה שעשיתי. ואז נפל האסימון. הבנתי שהדבר היחיד שיוציא אותך זו האמת. אם תספר את האמת ורק את האמת, the truth will set you free. ואז הבנתי. אני אספר אך ורק את האמת. אם אתה רוצה לצייר איזה תסריט או סיפור של צירוף מקרים כזה או אחר, זו זכותך. אני לא משקר יותר. אני אומר את האמת. האמת היא לא תמיד אובייקטיבית, האמת היא לפעמים סובייקטיבית, אבל אי אפשר להתווכח עם עובדות. ואם אני אספר את האמת ורק את האמת והעובדות יראו את זה - אין לי מה לפחד. אם אני אספר את האמת והעובדות יראו אחרת, אני אשם. ... חד וחלק. אם אני רוצה לצאת מזה, בצורה כזו או אחרת - רק את האמת. העונש? נעמוד בו".

לאחר החקירה הובל המערער לזירה לבצע שחזור (סרטון השחזור - ת/36). לאחר שחזור ההתרחשויות בדירה, המערער הוביל את החוקרים לחוף הים ליד סוכת מציל, למקום בו הטמין את אחד הסכינים שהיה ברשותו. בעודם מחפשים, הגיח מציל מהסוכה וסיפר כי לפני שבוע-שבועיים פועל ניקיון מצא שם חפצים שונים, לרבות ארנקים, סכינים ומחטים, שאותם זרק. באשר למקום בו השליך המערער את ארנקו של המתלונן לפתח הביוב, החוקרים והמערער לא מצאו את המקום (בעדותו אישר המערער כי ייתכן שטעה לגבי מיקומו של בור הביוב - פרוטוקול בעמ' 449). גם המקום שבו השליך המערער את השקית ובה פגר הכלבה לא נמצא. זאת, לאחר שכשהגיעו לנקודה הרלוונטית, העץ שלמרגלותיו השליך כביכול המערער את השקית - לא היה במקום. [יצוין כי לא נמצאו ראיות פורנזיות להמתת החתול והכלבה, עליה למדה המשטרה מהודאת המתלונן. מכל מקום, ביצוע המעשים אינו שנוי במחלוקת].

בדיקות נוספות

64. למחרת חקירתו השלישית, ביום 21.6.2016, נפגש המערער בבית המעצר עם פסיכיאטר מטעם ההגנה, ד"ר גיא אור. בסיכום הבדיקה ציין ד"ר אור כי "מדובר באדם המאובחן כסובל מהפרעה דו קוטבית עם התקפים מאניים פסיכוטיים בעברו, כאשר תסמיניו בעת ההתקפים כללו גם תסמינים פסיכוטיים פרנואידיים. בבדיקתו על ידי היום היה חשדן ומתוח, שיתוף הפעולה שלו היה מוגבל לאור חשדנות זו, אך מתוך מה שכן אמר, יתכן מאוד כי הוא סובל ממצב פסיכטי פרנואידי. יחד עם זאת, מאחר ולא ניתן להגיע למסקנה ברורה על סמך בדיקה זו, מומלץ כי יופנה לאשפוז לצורך הסתכלות" (חוות דעת ד"ר צודיקר, נספח י"ד).

65. בהמשך אותו היום המערער נבדק בפעם השניה על ידי הפסיכיאטרית ד"ר שוורץ, בעקבות הפניה של עובדת סוציאלית. ד"ר שוורץ לא התרשמה מהחמרה פסיכוטית אצל המערער או החרפה של מחלתו הבסיסית, ועדיין זיהתה התנהגות שמתאימה למגמתית. כן המליצה על חזרה לטיפול התרופתי המקורי של המערער (קרי העלאת מינון הסרוקוול והפחתת מינון הקלונקס) (נ/15).

כעבור יומיים, ביום 23.6.2016, נבדק המערער על ידי ד"ר שוורץ בפעם השלישית, גם בפעם הזו בעקבות הפניה של עובדת סוציאלית, לאחר שכיבה על עצמו סיגריות. ד"ר שוורץ כתבה כי המערער "כיבה על עצמו סיגריות בתקווה שיקרה משהו, לא ברור מה, אשר יוכל להקל עליו. הוא מתקשה מאוד להתמודד עם המצב הסיטואציונלי שלו, והדרך שלו להתמודד אינה מחושבת[?]. יש פחות התנהגות מגמתית ויש אפילו תגובה של אלמנט דיסוציאטיבי. מסתבר שהיום בבוקר לא קיבל טיפול תרופתי". לנוכח האמור, ד"ר שוורץ כתבה כי יש להקפיד על הטיפול התרופתי של המערער (שם).

שליחת המערער להסתכלות וחוות הדעת מטעם הפסיכיאטר המחוזי

66. ביום 26.6.2016, כשבועיים לאחר מעצרו, הוגש נגד המערער כתב אישום, ובו ביום הוא הועבר לבית החולים אברבנאל להסתכלות (החלטת כב' השופט ב' שגיא במ"ת 51909-06-16). ההסתכלות נמשכה עד ליום 12.7.2016, ועל בסיסה נכתבה חוות דעתן של ד"ר שילד וד"ר שגיב-אליוף מטעם הפסיכיאטר המחוזי.

עם קבלתו להסתכלות, עבר המערער בדיקה פסיכיאטרית במיון על ידי ד"ר אלכסיי רודין. לפי תיאור הבדיקה (כפי שהובא בחוות דעתן של ד"ר שילד וד"ר שגיב בעמ' 9), ד"ר רודין כתב כי המערער היה שקט פסיכומטורית; מודע וצלול עם התמצאות תקינה בכל המובנים; אפקט עם חיוכים לא תואמים; חשיבה מאורגנת, ללא עדות ברורה לקיומן של מחשבות שווא. ד"ר רודין ציין כי לדברי המערער, בתקופה שלפני מעצרו הוא שתה אלכוהול בכמות מופרזת מדי יום והחל לחשוב שהוא צריך לעבור מבחן קבלה כדי להיות סוכן מוסד, ולכן המית את החתול והכלב ותקף את המתלונן. לדברי המערער "זה היה משחק ועובדה שלא יכול להרוג בן אדם", והוא מבין כעת שהוא לא קשור למוסד, וככל הנראה עבר תהליך כמו נערים בילדות שהורגים חתולים וכלבים. ד"ר רודין ציין כי בוחן המציאות של המערער אינו ברור עד הסוף, כי השיפוט לקוי וכי הוא חסר תובנה למצבו הנפשי (חוות דעת ד"ר שילד, עמ' 9).

67. חוות דעתן של ד"ר שילד וד"ר שגיב נפתחת בסקירה מקיפה ומפורטת של ההיסטוריה הפסיכיאטרית של המערער, לרבות ביקורים במרפאות בקהילה, פגישות ייעוץ ותיעוד הביקורים אצל ד"ר קודש. בנוסף לכך, חוות הדעת התבססה, בין היתר, על אנמנזה ובדיקות קליניות חוזרות של המערער; הסתכלות של הצוות הסיעודי ביחידה בה אושפז; הטרואנמנזה מהוריו ואחיו של המערער; אבחון פסיכודיאגנוסטי שנערך למערער במהלך ההסתכלות; הערכה קרימינוגנית שנערכה למערער במהלך ההסתכלות; וחומרי החקירה, לרבות סרטוני החקירה.

לפי האמור בחוות הדעת, במהלך אשפוזו של המערער לא נמצאה עדות למחשבות שווא פעילות. המערער אמנם סיפר על מחשבות יחס מהן הוא סובל מזה שנים, אולם לפי תיאוריו של המערער הוא מודע לחריגות, כך שאין מדובר במחשבות שווא. התרשמותן של ד"ר שילד וד"ר שגיב היתה כי מדובר ב"מחשבות אגו-דיסטוניות מהספקטרום הטורדני-כפייטי", כפי שמודגם מהדברים שמסר המערער:

"כל החיים אני מאמין שיש מסרים סמויים בטלפון ובטלוויזיה. 'לך לישון, לך לאכול, לך ככה, לך ככה, לך ככה'. אני יודע שהם לא נכונים אבל לפעמים הם משתלטים עליי. זה לא שהם אומרים לי פלוני לך תרצח, אבל אם נגיד אני שומע

'I'm living on a jet plane' [צ"ל leaving], לפי מילות שירו של ג'ון דנבר - י"ע] אני עולה על מטוס, אם היה אומר לי לפגוע באבא ואמא לא הייתי עושה את זה כי בהם לא פוגעים... אם מישהו עובר לידי עם סיגריה אני חייב לעשן וכדי להעביר את זה אני הולך לדבר עם עצמי או עם מישהו כדי להעביר את זה. זה דומה למסרים שאני מקבל. למשל אם אני רואה מישהו עם קולה אני מסוגל לגנוב לו את הקולה מרוב שאני רוצה, אני אלך לשכב ולחשוב על זה ובסוף אלך לדבר עם מישהו כדי שזה יעבור" (עמ' 10 לחוות הדעת).

[הערה: לדברי ד"ר קודש, הפסיכיאטר המטפל של המערער, בעדותו בבית המשפט המחוזי, יש להבחין בין מחשבות יחס לבין מחשבות שווא של יחס. מחשבות יחס הן מחשבות עם בסיס מציאותי. לדוגמה, אדם פותח את הדלת ונכנס לחדר מלא באנשים, אך הדלת חורקת וכולם מפנים את מבטם אליו, באופן שגורם לו לחשוב שכולם באותו הרגע חושבים עליו ותוהים מדוע הוא נכנס באיחור. מחשבה מעין זו היא מחשבת יחס מציאותית, שיש הסתברות שהיא נכונה. לעומת זאת, מחשבת שווא של יחס היא מחשבה ללא בסיס מציאותי, כגון כאשר אדם שומע שיר בטלוויזיה ומשוכנע שהשיר מכוון אליו. ד"ר קודש העיד כי המערער סבל ממחשבות שווא של יחס (פרוטוקול בעמ' 280-281)].

68. חוות הדעת של ד"ר שילד וד"ר שגיב כוללת התייחסות מפורטת לדברים שמסר המערער במהלך ההסתכלות. איני רואה לפרט דברים אלו, ואשוב ואתייחס לאמירות של המערער בהמשך ככל שיהא בכך צורך. עוד יצוין כי בחוות הדעת נמנו "גורמי דחק" שהיו אצל המערער בטרם ביצע את המעשים שבגינם נעצר, והם: התפטרותו מעבודתו כמנהל חדר כושר (לטענתו בשל ליקויים בטיחותיים במקום); סיום של קשר רומנטי שנמשך כחודש; תאונת הדרכים בה היה מעורב לאחר שנהג שיכור במהירות גבוהה, מה שהוביל לכעס כלפיו מצד אביו; לא קודם לתפקיד של שופט כדורעף בטורניר בינלאומי; וחוסר שינה בשבוע שלפני האירוע, בעקבות שימוש מופרז במשקאות ממריצים.

בסיכום חוות הדעת נכתב כי המערער אובחן כסובל מהפרעה אפקטיבית דו-קוטבית (שהיתה בהפוגה במהלך ההסתכלות); מהפרעות נפשיות והתנהגותיות כתוצאה משימוש באלכוהול, כולל חשד להפרעות נפשיות והתנהגותיות כתוצאה משימוש בסמים רבים; ומהפרעת אישיות מעורבת (קווי אישיות נרקסיסטיים, דיסוציאליים ואננקסטיים/כפייתיים טורדניים בעיקר).

באשר למצבו של המערער בעת ביצוע העבירה, ד"ר שילד וד"ר שגיב סיכמו כי להערכתן, המערער "לא היה במצב פסיכטי או אפקטיבי מז'ורי, והיה מסוגל להבדיל בין טוב לרע ובין מותר לאסור, ועפ"י התנהלותו לפני, בזמן ומיד לאחר ביצוע העבירה (כפי שתואר בחומר החקירה ובגרסתו בבדיקותיו), להערכתנו, היה מסוגל לשלוט בדחפיו ולהימנע מביצוען" (ההדגשות בקו במקור - י"ע). עוד נכתב כי "ע"פ האנמנזה וחומר החקירה, הנ"ל היה במצב של הרעלה חריפה מתמשכת של אלכוהול ומשקאות ממריצים מרצונו החופשי, יחד עם זאת, זוכר היטב את פרטי האירוע בגינו נעצר".

69. במסגרת ההסתכלות עבר המערער אבחון פסיכודיאגנוסטי על ידי גב' גילי שטרצר, פסיכולוגית קלינית מתמחה, בהדרכת ד"ר שמואל פגירסקי, פסיכולוג קליני (יצוין כי גב' שטרצר היא שערכה את המפגשים מול המערער, ולאחר מכן גב' שטרצר וד"ר פגירסקי בחנו יחד את חומרי הגלם ואת הממצאים (פרוטוקול, עמ' 171, 315)).

דו"ח האבחון כולל תיאור מפורט של ממצאי האבחון לאור המבחנים שנערכו למערער, תשובותיו ותגובותיו. וכך נכתב לגבי עצם האבחנה של המערער:

"אין כל עדות לקיומה של הפרעה פסיכוטית. לצד זה, בולטים קווים אישיותיים נרקסיסטיים ואנטי-סוציאליים, לצד דחפים תוקפניים ומיניים קיצוניים מתפרצים, המאפשרים להבין את המעשים המיוחסים ל[מערער] כתגובה תוקפנית ומינית רבת עוצמה לפגיעה נרקסיסטית קשה, כשהוא מבנה לעצמו את המציאות כך שהוא עצמו הקורבן של הסיטואציה, ולא המתלונן, ושעליו להשיב את הצדק (הסובייקטיבי) על כנו" (ת/85, ההדגשה בקו במקור - י"ע).

יצוין כי בסיכום הדברים נכתב כי הרקע למעשיו של המערער היה התמודדות על תפקיד שיפוט שנבחרת כדורעף בינלאומית עליו התמודדו המערער והמתלונן, וזכייתו של המתלונן בתפקיד. לעניין זה, גב' שטרצר אישרה בעדותה כי מרישומיה עולה כי לא שוחחה על כך עם המערער, וככל הנראה שמעה על כך מאחת הקרימינולוגיות בסמוך לפני שערכה את האבחון. בד בבד, גב' שטרצר הבהירה בעדותה כי חוות דעתה כלל לא התבססה על כך, וכי הנושא הנרקסיסטי עבר "כחוט השני" לאורך האבחון (פרוטוקול, עמ' 329-330).

70. בתקופת ההסתכלות נערכה למערער גם הערכה קרימינולוגית על ידי גב' אילונה מירקין, קרימינולוגית קלינית, וגב' אפרת בוכמן, קרימינולוגית. דו"ח ההערכה (ת/84) כולל פירוט של תשובות שמסר המערער לשאלות שהופנו אליו, בין היתר לגבי כתב האישום ולגבי מי שנפגעו כתוצאה ממעשיו. לגבי התייחסותו של המערער לעבירות המיוחסות לו, צוין, בין היתר, כי המערער הודה בכוונתו לגרום למותו של המתלונן; אישר קיומו של תהליך פנימי קוגניטיבי-רגשי של בחירה והפעלת שיקול דעת; והודה בכוונתו להתנער מאחריות לעבירות המיוחסות לו באמצעות חיפוש כשלים בהתנהלות מערכות המשפט ואכיפת החוק. בנוסף, צוין כי המערער עשה "מינימליזציה מאסיבית" למעשים המיוחסים לו, וכי ניכר אצל המערער ליקוי מאסיבי ביכולת לאמפתיה.

הערכתן של גב' מירקין וגב' בוכמן היתה כי המערער הוא "בעל מבנה אישיות נרציסטי עם מרכיבים אנטי-סוציאליים, נטייה לאימפולסיביות וחיפוש ריגושים", שהיה שרוי בתקופה של גורמי דחק ותסכול שהעצימו את הפגיעות הנרציסטיות (בחורה נפרדה ממנו, ואי השגת היעד של להיות שופט כדורעף בינלאומי). עוד צוין כי המערער צורף חומרים פסיכואקטיביים במתכונת של דפוס התמכרות; עם היסטוריה של מצבים מאניפורמיים; והיסטוריה של התנהלות הנשענת על מערך ערכים ונורמות משלו (כגון נהיגה במהירות מופרזת תחת השפעת אלכוהול); בשילוב דפוס של אי לקיחת אחריות אישית ומאפיינים של זחיחות והתקרבנות, וללא סימנים של בושה או חרטה על מעשיו.

בסיכום הדברים, התרשמותן של גב' מירקין וגב' בוכמן מהמערער היתה כי "התנהגותו האלימה הינה תולדה של מבנהו האישיותי על מרכיביו הנרציסטיים והאנטיסוציאליים, דפוסי ההתנהלות הבינאישית שתוארו, בשילוב מרכיבים רגשיים גורמי הדחק המביאים לחוויית זעם נרציסטי ודפוס שימוש התמכרותי בחומרים פסיכואקטיביים המהווה דיסאינהיביציה". בעדותה הסבירה הגב' מירקין כי דיסאינהיביציה פירושה הסרת עכבות (פרוטוקול, עמ' 231).

חוות הדעת מטעם ההגנה

71. מטעם ההגנה הוגשה חוות דעתו של הפסיכיאטר ד"ר משה צודיקר, שנפגש עם המערער פעם אחת ביום 26.9.2016, ופעם נוספת ביחד עם ד"ר אלה בלאו ביום 16.1.2017. בדומה לחוות דעתן של ד"ר שילד, גם ד"ר צודיקר ציין כי עמדו לרשותו ההיסטוריה הפסיכיאטרית של המערער, שחלקים ממנה פורטו בחוות הדעת, ובכלל זה תיעודיו של ד"ר קודש. בנוסף, עמדו לרשותו חומרי החקירה של המערער, וכן חוות דעתן של ד"ר שילד וד"ר שגיב, כמו גם האבחון הפסיכודיאגנוסטי וההערכה הקרימינוגנית שנערכה למערער במסגרת ההסתכלות. עוד יצוין, כי ד"ר צודיקר התבסס בחוות דעתו גם על דו"ח פסיכודיאגנוסטי שנערך בעניינו של המערער מטעם ההגנה על ידי גב' מורן פיטרקובסקי, פסיכולוגית קלינית.

72. אקדים ואומר כי למקרא חוות דעתו של ד"ר צודיקר, קשה להתעלם מכך שהיא אינה מצטיינת בקוהרנטיות רבה, ויש להודות כי קיים קושי לחלץ ממנה אמירות בהירות המסבירות מה עמד בבסיס מסקנתו של ד"ר צודיקר לגבי מצבו הנפשי של המערער בעת ביצוע העבירה. אף בית משפט קמא עמד על כך בפסק דינו (פס' 123-122 להכרעת הדין), ולאחר עיון בחוות הדעת, אין לי אלא להסכים עם הדברים (יצוין כי גם ד"ר שילד וד"ר שגיב התייחסו לכך בעדותן. ד"ר שילד תיארה את חוות הדעת כ"כאוטית ולא קוהרנטית" וככוללת סתירות (פרוטוקול, עמ' 10); וד"ר שגיב תיארה אותה כ"נורא מבולבלת" ו"מרושלת" שלא ניתן להבין ממנה כלום, וככזו שאינה עונה על הקריטריונים הספציפיים המקובלים שלפיהם יש לערוך חוות דעת (שם, עמ' 771-773)). על כל פנים, ברי כי לא צורתה של חוות הדעת היא החשובה, אלא תוכנה, ורק על כך ניתן את דעתנו.

73. לאחר תיאור ההיסטוריה הרפואית של המערער וההטרו-אנמנזה מהוריו ואחיו, ד"ר צודיקר פירט את הדברים שמסר לו המערער בעת שתי הפגישות שנערכו ביניהם, בין היתר בנוגע למבחנים שנאלץ לעבור כדי להתקבל לסוכנות (הריגת חתול, כלב, אדם), ולכך ששתה הרבה אלכוהול באותם ימים. ד"ר צודיקר ציין כי "ניתן להעריך כי מדובר בהפרעה אפיזודית שסימפטומים אפקטיביים וסכיזופרניים בולטים בהן בעת ובעונה אחת" (עמ' 16 לחוות הדעת).

ד"ר צודיקר התייחס בחוות דעתו להערכה הקרימינוגנית שנערכה למערער במהלך ההסתכלות בבית החולים אברבנאל. לדבריו, "יכול להיות שהכיוון [של חוות הדעת] נכון", אך מאידך גיסא "גם היבט מאני רוגזני יכול לתת תמונה דומה". על רקע זה, ד"ר צודיקר העלה את האפשרות כי הדו"ח לוקה "בהנמכה עד התעלמות מההפרעה המאג'ורית", וחלף זאת יש בו משום "הסקת מסקנת מתוך התעסקות במאפייני אישיות, תוך שישנה רק תזכורת של מצבים מאניפורמיים" (שם, עמ' 19).

74. ד"ר צודיקר כלל בחוות דעתו גם ציטוט של סיכום הדו"ח הפסיכודיאגנוסטי שערכה הגב' פיטרקובסקי, פסיכולוגית קלינית מטעם ההגנה (הדו"ח צורף כנספח א' לחוות דעתו של ד"ר צודיקר). חשוב לציין כי הגב' פיטרקובסקי ערכה את הדו"ח מבלי לפגוש את המערער, אלא בהתבסס על הדו"ח הפסיכודיאגנוסטי והדו"ח הקרימינוגני שנערכו בעניינו של המערער בעת ששהה בהסתכלות, לצד חומרים נוספים.

לפי האמור בסיכום הדו"ח של הגב' פיטרקובסקי, בדו"ח המקורי (שנערך למערער במהלך ההסתכלות) ישנה "הערכת חסר של חומרת הממצאים והתעלמות מחלק נכבד מן הנתונים אשר בחומרי הגלם", שיש בהם כדי ללמד על פגיעה בבוחן המציאות אצל המערער. לשיטת הגב' פיטרקובסקי, בחומרי האבחון של המערער אין עדויות לקווים

אישיותיים אנטי-סוציאליים, והפגיעה בשיפוט של המערער מצביעה על קיומה של מחלה נפשית פעילה ועל כך שהמערער היה במצב אפקטיבי מאז'ורי (מצב מאני) הפוגע בשיפוט ובקבלת ההחלטות שלו (שם, עמ' 20-21).

75. על רקע כל האמור, ד"ר צודיקר סיכם את חוות דעתו לגבי מצבו של המערער בעת ביצוע המעשה באופן הבא:

"להערכת, פלוני היה שרוי תחת סימפטומים וסימנים אפקטיביים מאג'וריים ופסיכוטים בארגון ומהלך החשיבה ובהתנהגותו ופגעו בהתנהלותו ובתפקודים במישורים שונים בחייו ופגעו בבוחן המציאות. ולכן לא היה מסוגל להבין בן טוב לרע ובין מותר לאסור וכל התנהלותו היתה כמי שאינו מסוגל לשלוט בדחפיו ולהימנע מביצוען, זאת מאחר והן היו תחת אופטיקה פסיכוטית של חשיבה דלזיונאלית. ניסיונותיו, כפי שגם מתואר בספרות המקצועית 'לטפל' במצבו תחת שימוש אבוזיבי של כמויות לא סבירות של אלכוהול וסמים, מצב שהחמיר את השינויים הנפשיים וההתנהגותיים של מחלתו הבסיסית והביא אף ככל הנראה להרעלה חריפה מתמשכת של אלכוהול וחומרים פסיכו-אקטיביים.

קיים להערכת המקצועית ומתוך מכלול הנתונים שהועמדו בפניי, ספק לגבי מצבו הנפשי ה'לא פסיכוטי או אפקטיבי מאג'ורי', כפי שתואר בחוות הדעת מטעם הפסיכיאטר המחוזי, קרי, אברבנאל, כמו כן, להערכת קיימים קשיים, כפי שהוזכרו בסעיפי האיבחונים לעיל. סימני שאלה אלו להערכת תומכים במסקנה כי קיים ספק בשאלת יכולתו של פלוני להבין את אשר עושה או את הפסול שבמעשהו לאור היקלעותו למצב פסיכוטי כחלק ממחלתו" (שם בעמ' 22, ההדגשות הוספו - י"ע).

כפי שצינו בחלקו בראשון של פסק הדין, מדבריו של ד"ר צודיקר ניתן לכאורה להסיק כי לשיטתו, המערער נכנס בגדרן של שתי החלופות המנויות בסעיף 34 לחוק העונשין, הן זו הרצונית הן זו הקוגניטיבית. לחלופין, ייתכן שד"ר צודיקר לא ראה לנכון להבחין בגדרי חוות דעתו בין שתי החלופות ולקבוע באופן פוזיטיבי לאיזו מבין השתיים נכנס עניינו של המערער (אפנה גם לעדותו בבית המשפט המחוזי, שם העריך כי האירוע שהתרחש מספר ימים לפני המתת החתול והכלבה, בו המערער נהג בשכרות וביצע תאונה, היה חלק ממצב פסיכוטי שבגינו המערער לא הבין את הפסול שבמעשיו (פרוטוקול, עמ' 641-642); לעומת זאת, כשד"ר צודיקר נשאל לגבי המעשים בהם הורשע המערער, הוא התייחס לכך שהמערער לא יכול היה להימנע מביצועם (שם בעמ' 638)).

מצבו של המערער בתקופת מעצרו ומאסרו

76. כפי שעולה מחומר הראיות וכפי שתואר בהכרעת הדין, ביום 29.5.2017, כשנה לאחר מעצרו, בתקופה שלאחר השלמת פרשת התביעה ובטרם החלה פרשת ההגנה, הוגשה מטעם ההגנה בקשה דחופה לערוך למערער בדיקה פסיכיאטרית, לנוכח החמרה שחלה במצבו. בעקבות זאת הורה בית המשפט המחוזי להעביר את המערער למב"ן על מנת לבחון אם יש צורך בעריכת חוות דעת נוספת לגבי כשירותו לעמוד לדין (נזכר כי הן לפי חוות דעת ד"ר שילד וד"ר שגיב מחודש יולי 2016, הן לפי חוות דעתו של ד"ר צודיקר מחודש פברואר 2017, המערער נמצא כשיר לעמוד לדין).

בהמשך לכך, המערער אושפז ביום 4.6.2017, בשל היותו במצב פסיכוטי מאניפורמי (בין היתר גילח את גבותיו וכן זרוע ורגל בצד אחד של גופו, הרבה לדבר באופן בלתי מותאם וצחק ללא הפסקה) (נ/10 - סיכום ביניים שנשלח לבית המשפט המחוזי ביום 14.6.2017 על ידי ד"ר גרינשפן וד"ר רידניק; נ/11 - סיכום אשפוז של ד"ר רידניק). לנוכח האמור, בית המשפט הורה לפסיכיאטר המחוזי לבדוק את המערער. בדיקה זו נערכה כעבור שמונה ימים, ביום 22.6.2017, על ידי ד"ר פישר. וכך נכתב, בין היתר, על מהלך הבדיקה (נ/14):

"צלול מתמצא בכל המובנים כולל תאריך מדויק.

[...]

נשאל לגבי מצבו מבחינה אפקטיבית, האם שרוי בדכאון, היפו-מאניה או מאניה.

ענה כי עכשיו הנו מאוזן אך יחד עם זאת יש קפיצות כלפי מעלה וגם מטה. טוען כי הנו המשיח, יכול להיות גם אלוהים למרות שמסי - הכדורגלן - הנו אלוהים והוא רק המשיח. או שכן או שלא.

הוא הכתיר את עצמו למשיח. יודע זאת בהתגלות האחרונה - מעומת מול דבריו שאין אלוהים, עונה שהוא אלוהים" (שם בעמ' 3).

ד"ר פישר העריך כי "בסיבות גבוהה של ודאות דבריו אינם אלא משחק, התחכמות, או בשפה מקצועית - התחזות". ד"ר פישר התרשם כי המערער צלול ומאורגן, כי אין עדות לקיומו של מצב מאני, היפו-מאני, דכאוני או פסיכוטי, וכי המערער כשיר לעמוד לדין (נ/14 בעמ' 4).

יצוין כי ההגנה ביקשה תחילה לחקור את ד"ר פישר על חוות דעתו וכן את הרופאים שטיפלו במערער במהלך האשפוז, אולם בהמשך חזרה בה מבקשה זו ומניסיונה לתקוף את שאלת כשירותו של המערער לעמוד לדין. זאת, לאחר שד"ר צודיקר הניח את דעתה כי ייתכן שהמערער היה במצב פסיכוטי בעת שאושפז, אך כשנבדק כעבור שמונה ימים על ידי ד"ר פישר, כבר לא היה פסיכוטי. יצוין כי גם ד"ר פישר העיד כי ייתכן שלנוכח פער הזמנים, המערער כבר לא היה במצב מניפורמי בשעה שנבדק על ידו (פרוטוקול, עמ' 811). [הערה: ד"ר פישר, שזומן להעיד מטעם ההגנה, הוא זה שחיווה דעתו כשלוש עשרה שנה קודם לכן כי המערער לא היה אחראי למעשיו בעת שנמלט מאשפוז וגנב רכב בשנת 2004 (ראו פסקה 15 לעיל). ד"ר פישר לא זכר זאת בעת עדותו בבית המשפט (פרוטוקול, עמ' 814)]. להשלמת נקודה זו נציין כי המערער שוחרר מאשפוז ביום 25.6.2017 (סיכום אשפוז - נ/11).

77. בנוסף, במהלך הדיון שהתקיים לפנינו, הגיש בא כוח המערער תיעוד בדבר אשפוזו של המערער בחודש מאי 2019, בעת היותו אסיר, לאחר שחלה התדרדרות במצבו. תחת תיאור המחלה נכתב כי המערער סובל מהפרעה סכיזואפקטיבית ושימוש באלכוהול וסמים; כי הגיע למחלקה עם אפקט דיכאוני ורעידות; וכי עלה חשד להרעלת ליתיום. כעבור שמונה ימים המערער שוחרר בניגוד להמלצת הצוות הרפואי, בהעדר אינדיקציה לאשפוז בכפייה. בסיכום האשפוז צוין כי המערער לא ביטא תסמינים פסיכויים או אפקטיביים מאג'וריים בעת ששהה במחלקה.

78. יובהר כי דברים אלו לא הובאו אלא למען שלמות התמונה. כפי שפורט בהרחבה לאורך פסק הדין, אין עוררין שהמערער לוקה במחלת נפש. העובדה שהוא נזקק לאשפוז בתקופה שלאחר מעצרו, אכן תומכת בעובדה זו, אך אין בה כדי להעלות או להוריד לצורך הדיון שלפנינו, באשר אין בה כדי לשפוך אור על מצבו הנפשי של המערער בעת ביצוע העבירות בהן הורשע (ראו גם עדותה של ד"ר שגיב לעניין זה, עמ' 776 לפרוטוקול).

ניתוח הממצאים

האבחנות לגבי מחלתו של המערער וקווי אישיותו

79. בטרם אפנה לניתוח הממצאים, אקדים הערה לגבי אבחנת המחלה ממנה סובל המערער. ההיסטוריה הרפואית ורובם המכריע של המסמכים, האבחונים והתיעודים הרפואיים מלמדים כי המערער סובל מהפרעה דו קוטבית (מאניה-דיפרסיה). ד"ר קודש, הפסיכיאטר המטפל של המערער מזה שנים, העיד כי לנוכח יכולתו לסקור את מצבו של המערער לאחור לאורך זמן, הוא "קובע בצורה חד משמעית שהאבחנה שלו היא הפרעה דו קוטבית" (פרוטוקול, עמ' 306). לעומת זאת, ד"ר צודיקר סבר כי יש לאבחן את המערער כסובל מהפרעה סכיזואפקטיבית (שם, עמ' 610-612). יצוין כי אפשרות זו הועלתה בחלק מהמסמכים הרפואיים (לרבות תיאור המחלה של המערער בחודש מאי 2019 שהוזכר לעיל, בעת שאושפז בהיותו אסיר).

80. הן ד"ר קודש, הן ד"ר שילד והן ד"ר שגיב התייחסו בעדותם לאבחנה האמורה של ד"ר צודיקר. ד"ר קודש הסביר כי הפרעה סכיזואפקטיבית נמצאת על הרצף בין הפרעה דו קוטבית לסכיזופרניה, ועל מנת לאבחן אותה חייבת להיות פגיעה תפקודית לאורך זמן. ד"ר קודש הבהיר כי האבחנות של הפרעה סכיזואפקטיבית או סכיזופרניה פרנואידיה נשללו לגבי המערער (שם, עמ' 263-264, 302). בדומה, ד"ר שילד הסבירה כי המערער אינו סכיזואפקטיבי, והא ראה שהוא תפקד ברמה גבוהה בין האפיזודות בגיבן אושפז (שם, עמ' 14).

81. כזכור, בית המשפט המחוזי אימץ את חוות דעתן של ד"ר שילד וד"ר שגיב ודחה את חוות דעתו של ד"ר צודיקר לגבי מצבו של המערער בעת ביצוע המעשים. כפי שעוד אפרט להלן, לא מצאתי כל סיבה להתערב בקביעה זו של בית המשפט המחוזי. אף לטעמי, חוות דעתן של ד"ר שילד וד"ר שגיב מסירות כל ספק לגבי מצבו של המערער בעת ביצוע המעשים, ואין בחוות דעתו של ד"ר צודיקר כדי לגרוע מכך.

עם זאת, בכל הנוגע לאבחנה המדויקת לגבי המחלה ממנה סובל המערער, איני רואה צורך לקבוע בגדרו של ערעור זה אם אמנם יש בסיס לאבחנה בדבר היות המערער לוקה בהפרעה סכיזואפקטיבית, או שמא הוא סובל מהפרעה דו קוטבית, שהיא כאמור הפרעה "קלה" יותר על הרצף. הטעם לכך הוא ששאלה זו היא נטולת נפקות לצורך הדיון שלפנינו. כפי שנזדמן לי להסביר בפרשה אחרת, "השאלה על איזה 'מצע' של מחלת נפש התפתח המצב הפסיכוטי, הולכת ומאבדת מחשיבותה, באשר הדעה המקובלת כיום שמה את הדגש על עוצמת התסמינים של המצב הנפשי והשפעתם על גיבוש המחשבה הפלילית של העושה" (עניין סופיצייב, פסקה 10 והאסמכתאות שם). דברים ברוח

זו ביטאה גם ד"ר שגיב בעדותה, בהסבירה כי השאלה אם המערער סובל מהפרעה דו קוטבית או הפרעה סכיזואפקטיבית אינה רלוונטית, שכן מדובר בספקטרומים ושתי המחלות יכולות להוביל למצבים מאניים ומצבים פסיכויטיים, ובמילותיה:

"גם במאניה דפרסיה וגם בהפרעה סכיזואפקטיבית אנחנו יכולים לראות מצבים פסיכויטיים ומצבים מאניים ומצבים דכאוניים. זה פחות רלוונטי. המחלות הפסיכיאטריות זה לא מחלות שאת עושה בדיקת דם ופוגעת. זה גם היום, בוא נגיד משנת 2014 עת פורסם ה-DSM החדש, DSM5, אנחנו מתייחסים לכל המחלות האלה כספקטרומים, אז יש ספקטרום פסיכויטי, ספקטרום אפקטיבי ואיך הם משתלבים אחד בשני, אז בראייה יותר כוללת זה לא באמת רלוונטי. מה שרלוונטי זה המצב בעת ביצוע וכשיר או לא כשיר, זה הדבר היחיד שרלוונטי לעניין הפלילי. זה לא באמת משנה האבחנה" (פרוטוקול, עמ' 772).

כאמור, דברים אלה של ד"ר שגיב מבטאים את התפישה המקובלת כיום בפסיקה, וכפי שהבהרנו בפתח פסק הדין, נקודת המוצא לדיונו היא כי המערער סובל ממחלת נפש. השאלה הטעונה הכרעה בערעור דנן אחת היא - מה היה מצבו בעת ביצוע המעשים, והאבחנה המדויקת של המחלה ממנה סובל המערער - הפרעה דו קוטבית או הפרעה סכיזואפקטיבית - לא היא שתכריע בשאלה זו.

82. בהמשך לדברים אלו, איני סבור כי יש לייחס חשיבות מכרעת לשאלה איזו הפרעת אישיות ספציפית מאפיינת את המערער. אמנם, לפי הדו"ח הפסיכודיאגנוסטי שערכו הגב' שטרצר וד"ר פגירסקי מטעם הפסיכיאטר המחוזי, בולטים אצל המערער קווים אישיותיים נרקסיסטיים ואנטי-סוציאליים, לצד דחפים תוקפניים ומיניים קיצוניים ומתפרצים. גם התרשמותן של הקרימינולוגיות מירקין ובוכמן מטעם הפסיכיאטר המחוזי היתה כי המערער הוא בעל מבנה אישיות נרציסטי עם מרכיבים אנטי-סוציאליים. לעומת זאת, הפסיכולוגית פיטרקובסקי מטעם ההגנה סברה כי אין בחומרי האבחון של המערער עדויות לקווים אישיותיים אנטי-סוציאליים. יצוין כי ד"ר קודש, הרופא המטפל של המערער, לא התרשם מהפרעת אישיות אנטי-סוציאלית אצל המערער (פרוטוקול, עמ' 271). אזכיר כי בית המשפט המחוזי העדיף את חוות דעתם של ד"ר פגירסקי, גב' שטרצר וגב' מירקין, על פני זו של הגב' פיטרקובסקי.

חרף הפערים בין חוות הדעת ועמדותיהם של הרופאים ואנשי המקצוע לגבי אישיותו של המערער, למקרא העדויות בבית המשפט המחוזי דומה כי יש ביניהן מכנה משותף. כך, גם ד"ר קודש, שכאמור לא התרשם מהפרעת אישיות אנטי-סוציאלית, בהחלט התרשם מקיומה של הפרעת אישיות אצל המערער. ד"ר קודש אף הסביר כי שלושת סוגי הפרעות האישיות - נרקסיסטית, אנטי-סוציאלית וגבולית - נמצאים באותו "קלסטר" וקיימת ביניהם חפיפה רבה, כך שגם אילו שלושה מומחים שונים נתבקשו להבדיל בין ההפרעות, היכולת שלהם לעשות כן היתה מאוד נמוכה (שם, עמ' 269, 271). אף ד"ר צודיקר הכיר בכך שחוות הדעת הקרימינולוגית שנערכה למערער מטעם הפסיכיאטר המחוזי היא אפשרית ("יכול להיות שהכיוון נכון" - עמ' 19 לחוות דעתו). ד"ר צודיקר אף הודה בעדותו כי אין לשלול שהמערער סובל מהפרעת אישיות (פרוטוקול, עמ' 644). בדומה, גב' פיטרקובסקי מטעם ההגנה הסכימה גם היא כי יש למערער קווים נרקסיסטיים (שם, עמ' 708). על רקע זה, ובדומה לאמור לעיל לגבי האבחנה המדויקת של מחלת הנפש ממנה סובל המערער, אין כל צורך לקבוע במדויק, בגדרו של ערעור זה, מהי ההפרעה האישיותית ממנה הוא סובל.

[לנוכח האמור, איני רואה להידרש לקשיים העולים מהדו"ח הפסיכודיאגנוסטי של הפסיכולוגית מטעם ההגנה, גב' פיטרקובסקי (שצורף כנספח לחוות דעתו של ד"ר צודיקר). גב' פיטרקובסקי כתבה, בין היתר, כי תוצאות האבחון הפסיכודיאגנוסטי שנערך למערער במהלך ההסתכלות, אינן מעידות על קווי אישיות אנטי-סוציאליים אצל המערער, אלא נובעות מכך שבשעת האבחון המערער סבל ממחלת נפש פעילה והיה "במצב אפקטיבי מז'ורי (מצב מאני)". דא עקא, שגב' פיטרקובסקי כתבה את חוות דעתה מבלי שנפגשה את המערער, אלא בהתבסס על תוצאות האבחון שנערך למערער במהלך ההסתכלות. למותר לציין כי הסברה שהעלתה ולפיה בעת האבחון המערער היה במצב מאני, עומדת בסתירה חזיתית להתרשמות הצוות המקצועי ממצבו של המערער לאורך כל תקופת ההסתכלות. עם זאת, יצוין כי גב' פיטרקובסקי הודתה שלא ניתן לאבחן מצב מאני רק על סמך מבחנים פסיכודיאגנוסטיים, והכירה בחשיבות קיומו של מפגש עם הנבדק (שם בעמ' 684, 708-709; על ההכרח להתרשם מההופעה וההתנהגות של הנבדק לצורך עריכת אבחון פסיכודיאגנוסטי, ראו גם עדותה של הגב' שטרצר בעמ' 334 לפרוטוקול)].

טענת המערער כי היה במצב פסיכוטי

83. ובחזרה לשאלה הצריכה לענייננו: מה היה מצבו של המערער בעת ביצוע המעשים בגינם הורשע בבית המשפט המחוזי? האם בעת ביצוע המעשים היה המערער נתון במצב פסיכוטי בשל מחלתו, שבעטיו לא יכול היה להימנע מעשיית המעשה או לא הבין את הפסול שבמעשהו? זו השאלה הטעונה הכרעה והיא אשר תחרוך את גורלו של הערער על הכרעת הדין.

אין לכחד כי במבט ראשון, לנוכח עברו הפסיכיאטרי של המערער וההתדרדרות שחלה במצבו במהלך השבועות שקדמו לביצוע המעשים, המקרה שלפנינו נחזה כמקרה לא פשוט. ברם, עלינו לזכור: לא די בכך שהמערער לוקה במחלת נפש, ולא די בכך שחלה התדרדרות במצבו עובר לביצוע המעשה. על מנת להסיר אחריות פלילית מכתפיו של המערער, עלינו להשתכנע כי נותר לכל הפחות ספק סביר, שמא בעת ביצוע המעשים מחלתו של המערער הובילה לכך שנשללה ממנו היכולת להבין את הפסול שבמעשיו או להימנע מעשייתם, בבחינת "גריעה ממשית" העולה כדי "פגיעה מסיבית ועמוקה" ביכולת ההבנה או הרציה (ראו בפסקה 14 לעיל).

84. לאחר מבט מעמיק ובחינה מדוקדקת של חומר הראיות, עליו עמדנו בהרחבה יתרה, אני סבור כי לא עלה בידי המערער להרים נטל זה. בנוסף, לאחר בחינה מוקפדת של חוות דעתם של המומחים ועדויותיהם בבית המשפט המחוזי, לא מצאתי כל עילה להתערב בקביעתו של בית המשפט כי יש להעדיף את חוות דעתן של ד"ר שילד וד"ר שגיב מטעם הפסיכיאטר המחוזי, על פני חוות דעתו של ד"ר צודיקר מטעם ההגנה. בית המשפט המחוזי נימק מסקנתו זו בהרחבה. בין היתר, בית המשפט התרשם מהמקצועיות של ד"ר שילד וד"ר שגיב; מההסברים המשכנעים והמפורטים לגבי הנתונים שעמדו בבסיס חוות דעתן; ומבקיאותה הרבה ועומק התמצאותה של ד"ר שילד בפרטי המקרה ובנתונים שמסר המערער. זאת, להבדיל מחוות דעתו של ד"ר צודיקר, אותה מצא בית המשפט ככזו ש"אינה משכנעת, בלשון המעטה". בין היתר, בית המשפט ציין כי חלק ניכר מהמסקנות בחוות דעתו של ד"ר צודיקר לא בוססו בחומר הראיות; כי הוא "אימץ באופן מוחלט את הסברי [המערער] למעשיו, מבלי להעבירם במסגרת מקצועית-ביקורתית מספקת", ומבלי שהציג למערער שאלות מאתגרות; כי הוא לא סיפק הסברים לקשיים שעלו מחוות הדעת ולא נימק חלק מקביעותיו; וכי הוא ביסס את מסקנתו על עצם מחלתו של המערער, מבלי שהדבר עוגן בתסמינים המלמדים על היות המערער במצב

פסיכויטי, לפני האירועים, במהלכם ולאחריהם (ראו פסקאות 116-127 להכרעת הדין). כאמור, אף לטעמי, בחינת חוות הדעת לגופן בצירוף ההסברים שנלוו להן מפי המומחים במהלך הדיונים בבית המשפט המחוזי, מובילה בבירור למסקנה כי יש להעדיף את חוות דעתן של ד"ר שילד וד"ר שגיב על פני זו של ד"ר צודיקר. לנוכח מסקנתי זו, אף איני נדרש להלכת אי-ההתערבות של ערכאת הערעור, החלה ביתר שאת מקום בו הערכאה הדיונית העדיפה חוות דעת מומחה אחת על פני האחרת, ובכלל זה כאשר מדובר בחוות דעת מומחים בתחום הפסיכיאטרי בגדרם של הליכים פליליים (ראו, בין היתר, ע"פ 5417/07 בונר נ' מדינת ישראל, פסקה 24 (30.5.2013); ע"פ 7396/15 גדליה נ' מדינת ישראל, פסקאות 9, 25 (13.6.2017); עניין קדוש, פסקה 28).

85. הזכרתי לעיל את ההתדרדרות שחלה במצבו של המערער, ועמדנו בהרחבה על חומר הראיות שמדבר בעד עצמו בהקשר זה. אף לא נעלמה מעיניי המצוקה שהביעו בני משפחתו של המערער, הן בזמן אמת בפניותיהם לד"ר קודש ובהבאת המערער לחדר המיון; והן בעדותם בבית משפט קמא (אפנה לפרוטוקול לעדויותיהם של אם המערער (עמ' 521); אחיו של המערער, שהביע את תסכולו ממערכת הבריאות שלא עצרה בעד המערער (עמ' 561-562, 565); ואביו של המערער (עמ' 579-581)). אכן, מסירותם ודאגתם של בני משפחת המערער כלפיו, ניבטת היטב מחומר הראיות.

ברם, ככל שבוחנים את התנהגותו של המערער באותם ימים, אין כל עדות להיותו נתן במצב מאני סוער כטענתו, ומתחזק הקושי לקבל את גרסתו. נזכיר, כי לפנינו שורה ארוכה של אינדיקציות מן העבר הרחוק והקרוב המלמדות על התנהגותו של המערער בעת שהוא נתון במצב פסיכויטי, והדברים פורטו בהרחבה בחלקו הראשון של פסק הדין תחת הפרק העוסק בעברו הפסיכיאטרי של המערער. גם אחיו של המערער העיד כי כחודשיים לפני האירוע, התנהלותו של המערער התאפיינה בזבז כספים, "דיבור מואץ", "מילים שלא קשורות אחת לשניה", "לקפוץ מנושא לנושא" (פרוטוקול, עמ' 561-562). לסימפטומים אלו, שבני המשפחה הכירו מעברו של המערער ושפיינו את התנהגותו בעבר במצבים מאניים (אי-שקט פסיכומטורי, דיבור מהיר, בזבז כספים בלתי מבוקר וכו'), לא נמצא זכר באותם ימים בהם המית את החתול והכלב ותקף את המתלונן (ראו לעניין זה גם דברי ד"ר שילד בעדותה (עמ' 67 לפרוטוקול)).

86. נזכיר, כי סביב אותם ימים שבמהלכם ביצע המערער את המעשים בגינם הורשע, באו עמו במגע מספר אנשים:

(-) ד"ר קודש, הפסיכיאטר המטפל של המערער מזה שנים, פגש בו ביום 1.6.2016 וכן ביום 6.6.2016 בנוכחות הוריו - ובשתי הפעמים לא התרשם ממצב פסיכויטי או מאני.

(-) ביום חמישי ה-9.6.2016 (יום לאחר שהמית את החתול), המערער נסע לשדרות כדי לאמץ את גורת הכלבים. בעל הכלבה פגש את המערער פנים אל פנים בתחנת הרכבת למפגש קצר והתרשם שהמערער היה "חביב".

(-) באותו היום, לפני שנסע לשדרות, המערער התעניין לגבי האפשרות לאמץ כלב בתל אביב ואף ניהל שיחה עם 'צער בעלי חיים'. בירורים אלו העלו כי האימוץ יהיה כרוך ברכישת "סל אימוץ" בגובה מאות שקלים, ולכן המערער

העדיף לנסוע לשדרות כדי לאמץ כלב ללא תשלום (פרוטוקול, עמ' 503). תימוכין לכך אנו מוצאים בהודעה שמסרה בת זוגו של בעל הדירה בתל אביב בה שהה המערער (ת/54). בת הזוג סיפרה כי לאחר שראתה את הפוסט שהמערער פירסם בפייסבוק בו כתב כי אימץ כלבה, היא שאלה אותו מדוע הביא כלבה לדירה, הרי יש בה חתול; וכשהמערער השיב לה שנסע לאמץ כלבה משדרות, היא שאלה אותו מדוע נסע עד שדרות לשם כך, ותשובתו היתה כי בתל אביב רצו סל אימוץ של 900 ₪ (ת/54 מיום 20.6.2016)). גם במהלך ההסתכלות המערער סיפר לד"ר שילד וד"ר שגיב כי "רציתי לאמץ כלב בתל אביב אבל כל הכלבים לאימוץ בתל אביב צריך לשלם כסף", ולכן נסע לשדרות. על פני הדברים, אומר בזהירות כי התנהלות זו של המערער אינה מאפיינת אדם הנמצא בעיצומה של אפיזודה מאנית, לבטח לא אפיזודה מאנית פסיכוטית.

(-) בשעות הצהריים של יום שישי ה-10.6.2016, מספר שעות לפני שתקף את המתלונן (לאחר שערב קודם לכן המית את הכלבה ויומיים קודם לכן המית את החתול - כל זאת לטענתו כשהוא במצב מאני), המערער בילה כשלוש שעות בבית הוריו לארוחת שישי. לפי גרסתו של המערער, באותו הזמן הוא היה במצב מאני סוער (פרוטוקול, עמ' 510). דא עקא, שבני המשפחה לא העידו על התנהגות של המערער המרמזת על היותו במצב מאני או פסיכוטי באותו היום (אציין כי אמו סיפרה בעדותה כי כשאספה אותו מתחנת הרכבת, הוא לא זיהה את אחותו שישבה ברכב מאחור. ברם, מלבד אמירה זו, אמו העידה כי המערער "בא הביתה, אכל, שתה, בא לבקר אותנו. החזרתי אותו לתחנת הרכבת והוא חזר חזרה לתל אביב" (פרוטוקול, עמ' 555)). גם אביו של המערער לא העיד על היותו במצב חריג באותו היום. כפי שציין בית המשפט המחוזי, הדעת נותנת כי אילו היו הורי המערער מתרשמים בצהרי יום שישי כי הוא במצב חריג, הם היו יוצרים קשר עם ד"ר קודש או מנסים להביא את המערער לחדר המיון, כפי שהקפידו לעשות בעבר.

(-) מסקנה זו של בית המשפט המחוזי לגבי מצבו של המערער בעת שנפגש עם בני משפחתו בצהרי יום שישי, מתחזקת לנוכח דברי אביו של המערער בעדותו. נזכיר כי יום קודם לכן (ביום חמישי), המערער העלה לפייסבוק תמונה שבה הוא עונד עניבה לצווארו כשפלג גופו העליון ערום. לדברי אביו, כשהוא ואשתו ראו את התמונה, הם חששו שמא המערער רוצה לתלות את עצמו או להרוג את עצמו (פרוטוקול, עמ' 581), ובעקבות זאת הם אף התכתבו עם ד"ר קודש. על רקע חשש זה של הורי המערער, קשה להלום כי היו מתעלמים ממצבו ומאפשרים לו לשוב לתל אביב לבדו בצהרי יום שישי, אילו התרשמו שהוא נתון במצב פסיכוטי או במצב חריג.

(-) באותו היום, שעות לפני שתקף את המתלונן, המערער סייע לבת זוגו של בעל הדירה לחפש את החתול (פרוטוקול, עמ' 501). לאחר מכן, בסביבות השעה 17:00, הוא חזר עמה לדירתה כדי לאסוף את אופניו, אותם השאיר אצלה מספר ימים קודם לכן בעת שלקח את המפתח לדירה. האחרונה סיפרה כי המערער התנהג רגיל (ראו הודעותיה במטרה - ת/53 משעה 03:40 בהמשך אותו הלילה; ת/54 מיום 20.6.2016).

87. לצד האינדיקציות המנויות לעיל, המקשות עד מאוד לקבל את טענת המערער כי היה נתון במצב מאני או פסיכוטי בימים ובשעות שקדמו לתקיפת המתלונן, לפנינו שורה של אינדיקציות המלמדות כי הוא גם לא היה נתון במצב מאני או פסיכוטי בסמוך לתקיפת המתלונן או לאחר מכן.

כך, המתלונן סיפר בהודעתו במטרה כי כשהגיע לדירה, הוא והמתלונן שוחחו בין היתר על ענייני כדורעף ועל

תסכולו של המערער מאיגוד הכדורעף ומכך שלא מקדמים אותו. לדברי המתלונן, המערער "דיבר בהגיון, השיחה הייתה מקצועית ומפורטת, פרט את העמדה שלו לעניין השיבוצים באופן מאוד מנומק ומסודר". לאחר מכן, במהלך שהותו של המתלונן בדירה, לאחר שהמערער השקה אותו, המערער "משך זמן" כדי שהמתלונן יירדם. הוא התקלח, גיהץ את חולצתו, הבריק את נעליו (החדשות), תוך שהוא מסביר למתלונן על שלבי הברקת הנעליים (לשים משחה, לחכות עשר דקות עד שתתייבש, להבריק עם החלק היבש של המברשת ואז להבריק עם מטלית). המערער אישר בעדותו כי משך זמן כדי למנוע מהמתלונן לעזוב את הדירה (פרוטוקול, עמ' 512). כאמור, התנהלות זו אינה מאפיינת מצב מאני פסיכטי.

88. גם בסמוך לאחר תקיפת המתלונן, אין עדות כי המערער היה במצב מאני או פסיכטי. נזכיר כי האנשים הראשונים שבאו במגע עם המערער לאחר תקיפת המתלונן, רס"ל סמדג'ה (שעצר את המערער) ורס"ל כהן (ששוחח עמו לאחר שהגיע לתחנה), לא סיפרו כי התרשמו ממצב נפשי חריג של המערער. פקד שוקרון, סגן ראש המחלק, העיד כי כשהמערער הגיע לתחנה "הכל היה בסדר" ולא זיהה עליו מוגבלות נפשית.

89. ומכאן לחקירתו הראשונה של המערער, שמהווה נדבך מרכזי בניסיונו של המערער לבסס את תזת המצב הפסיכטי.

אקדים ואומר כי בחלקים מהחקירה המערער אכן נראה נסער ובמצוקה. עם זאת, לאחר צפייה מוקפדת בסרטון החקירה, איני סבור כי יש בהתנהגותו של המערער במהלך החקירה כדי להצביע על היותו במצב פסיכטי. אומר בקצרה כי בפתיחת החקירה המערער נראה מפוקס ובשליטה. לאחר מכן, לאורך כל סרטון החקירה (שנמשך כשלוש שעות ברטו), ישנם שני חלקים בהם נראה המערער במצוקה. הפעם הראשונה היא בחלקה הראשון של החקירה, לאחר שהוסבר למערער שהוא חשוד בניסיון לרצח. בעקבות כך המערער ביקש לדבר עם עורך דין, ובשלב מסוים אכן נלחץ, דיבר לעצמו והביע חשש שהסתבך עם האדם הלא נכון (אביו של המתלונן). אציין כי בעדותו בבית המשפט הסביר המערער כי הוא מרבה לדבר לעצמו וכי זו הדרך שלו להרגיע את עצמו (פרוטוקול, עמ' 443-444).

לאחר מכן, בהמשך החקירה, המערער נרגע לחלוטין, ישב לאורך פרק זמן ממושך כשהוא מפוקס ובשליטה מוחלטת, תוך שהוא מקפיד לשמור על זכות השתיקה במענה לשאלות החוקר, ואף ביקש בנימוס לצאת לשירותים ולשתות קפה. לקראת סוף החקירה, לאחר שהשוטרים לא הצליחו להשיג בטלפון את עורכת הדין שביקש, המערער שוב נקלע למצוקה, הביע חשש שהולכים להפליל אותו ברצח, טען כי הוא זקוק לתרופותיו, פירט את המינונים של התרופות השונות, ודרש ללכת לבית חולים ולראות פסיכיאטר. בנקודה זו, לנוכח מצבו הנסער של המערער וחוסר היכולת להמשיך בחקירה, היא הופסקה (ראו תיאור החקירה המלא בפסקאות 43-45 לעיל).

90. חלק מן החקירה, בו נצפה המערער נסער, הוקרן בבית המשפט המחוזי במהלך חקירתה הנגדית של ד"ר שילד. ד"ר שילד העידה באופן נחרץ כי המערער לא היה במצב פסיכטי או במצב מאני באותו הרגע. ד"ר שילד הסכימה כי המערער היה נסער ובמצב קשה (מצב שהוא טבעי לאדם שמוצא עצמו עצור, מול האשמות קשות, לאחר לילה סוער ושתייה מרובה של אלכוהול בימים שלפני כן, כך לדבריה). ד"ר שילד הסבירה כי לדעתה, המערער רצה לסיים את

החקירה, ולכן התחיל לדרוש "בצורה דמונסטרטיבית" לראות פסיכיאטר ולקבל את הכדורים שלו. ד"ר שילד הוסיפה כי לאורך השנים, המערער הקפיד לעשות הכל כדי להימנע מאשפוז, וכשאשפוז רצה לברוח; וניסיונו כעת להציג עצמו כחולה הזקוק לאשפוז נבע מחוסר רצונו להיחקר (פרוטוקול, עמ' 81-83, 90-91).

91. כפי שהקדמתי וצינתי, אף אני סבור כי התנהלותו של המערער בסרטון אינה מצביעה על היותו במצב פסיכוטי, וכבית משפט קמא, אף אני סבור כי יש לאמץ את הסבריה של ד"ר שילד. אציין כי מסקנה זו מתיישבת עם עדותו של פקד שוקרון, שסיפר כי לאחר שהמערער הוצא מחדר החקירות, נתנו לו לאכול ולשתות והוא נרגע וחזר לדבר רגיל. דברים אלו מחזקים את המסקנה כי המערער לא לקה בהתקף פסיכוטי, אלא ככל הנראה בהתקף חרדה (שמא בתוספת התנהגות "דמונסטרטיבית", כלשונה של ד"ר שילד). הדברים גם מתיישבים עם בדיקת המערער בסמוך לאחר מכן. כזכור, המערער הובא למרפאה בבית המעצר באבו-כביר, שם נבדק על ידי חובש שלא התרשם כי יש צורך להפנותו לבית החולים אברבנאל. רופאה שבדקה את המערער כעבור כשעה וחצי התרשמה גם היא כי המערער אינו במצב פסיכוטי.

92. המערער נבדק שורה של פעמים בימים שלאחר מכן, ובין לבין נחקר בשנית ובשלישית. אף לא אחד מן הרופאים מצא אצל המערער סימנים למצב פסיכוטי או אפקטיבי. למותר לציין כי גם צפייה בסרטוני החקירות לא העלתה ולו רמז למצוקה נפשית כלשהי אצל המערער. נשוב ונפרט בקצרה:

(-) יומיים לאחר מעצרו, ביום 13.6.2016 (לפנות בוקר), בסמוך לאחר הדיון בבית משפט השלום שם הוארך מעצרו, המערער נבדק בבית החולים אברבנאל על ידי הפסיכיאטרית ד"ר צ'רניאק. בבדיקתו נמצא המערער שקט מבחינה פסיכומטורית, ולא נתגלו אצלו סימנים פסיכויים או סימנים למצב אפקטיבי (נזכיר כי המערער נשלח לבדיקה זו לאחר שבמהלך הדיון בבית משפט השלום צעק צעקות בסגנון "אני ארצח את ראש הממשלה").

(-) למחרת היום, 14.6.2016, נערכה חקירתו השנייה של המערער. נזכיר כי לפני החקירה, רפ"ק משיח שוחח עם המערער והתרשם כי התנהגותו של המערער היתה "משחק" וכי הוא "מנצל את סטטוס אי השפיות". לאחר מכן, בחלקה הראשון של החקירה (כ-45 דקות), המערער דרש לראות את חומר החקירה והתחכם עם החוקר. בהמשך, לאחר שנועץ עם סניגורו, המערער שב לחדר החקירה, היה מפוקס לחלוטין, בשליטה, ובמשך כשעתיים שוחח עם החוקר באופן רהוט ומדויק ותיאר את מהלך הדברים לחוקר בקצב הכתבה (בחקירה זו הודה המערער כי תקף את המתלונן, אגב פליטות פה לגבי מעשיו והתנהלותו (ראו פסקאות 52-56 לעיל)).

(-) בהמשך אותו היום נבדק המערער על ידי הפסיכיאטרית ד"ר שוורץ, שלא מצאה כל עדות לסימנים פסיכויים בהתנהגותו והתרשמה כי הוא מתנהג בצורה מגמתית ומתחמקת.

(-) ביום 20.6.2016 נערכה חקירתו השלישית של המערער וכן העימות בינו לבין המתלונן. גם כאן, לאורך כל החקירה והעימות (כשעתיים וחצי), היה המערער מפוקס לחלוטין, בשליטה, רהוט ומדויק, והודה כי רצה להרוג את המתלונן (פסקאות 59-63 לעיל). צפייה בסרטון החקירה, העימות והשחזור שביצע המערער בסמוך לאחר מכן, אינם

מגלים כל רמז להיותו נתון במצב פסיכוטי במהלך אותן שעות ארוכות.

(-) למחרת היום, 21.6.2016, נבדק המערער בפעם השנייה על ידי ד"ר שוורץ, שעדיין זיהתה אצל המערער התנהגות שמתאימה למגמתית.

93. הנה כי כן, לאורך כשלושה שבועות, החל מפגישתו של המערער עם ד"ר קודש ביום 1.6.2016, וכלה בבדיקתו השניה של המערער על ידי ד"ר שוורץ ביום 21.6.2016, איש לא התרשם כי המערער במצב מאני או פסיכוטי. אכן, במהלך אותה תקופה של שלושה שבועות, היו שתי הזדמנויות בהן המערער היה נסער (הראשונה במהלך חלק מחקירתו הראשונה, והשניה בדיון בבית משפט השלום בשלב מעצר הימים). ואולם, בשני המקרים המערער נרגע וחזר לעצמו מיד לאחר מכן, וכאמור אף לא אחד מהרופאים שבדקו אותו זיהה סימנים המעידים על מצב מאני או מצב פסיכוטי (בכלל זה ד"ר קודש שנפגש עמו פעמיים). כאמור, גם יתר האנשים שבאו עמו במגע - בת זוגו של בעל הדירה, בעל הכלבה, בני משפחתו ביום בו תקף את המתלונן, שני השוטרים ששוחחו עמו בסמוך לאחר האירוע - לא זיהו עליו התנהגות חריגה. באספקלריא זו, טענת המערער כי במהלך הימים בהם ביצע את המעשים הוא היה נתון במצב מאני פסיכוטי, אינה יכולה להתקבל.

גרסת קבלת המסרים מסוכנות ביון עלומה

94. כזכור, המערער טוען כי תחת המצב הפסיכוטי בו הוא היה נתון, הוא ביצע את המעשים בעקבות מחשבות שווא מהן סבל, בעטיין חשב שהוא מועמד לשמש כסוכן בסוכנות ביון עלומה. לדבריו, לשם כך היה עליו לעבור מבחן: להמית חתול, כלב ואדם.

בית המשפט המחוזי דחה גרסה זו של המערער, בין היתר, לנוכח העדפת חוות דעתן של ד"ר שילד וד"ר שגיב; לנוכח חוסר מהימנותו של המערער, אותו מצא "מניפולטיבי, מתוחכם ומתעתע"; לנוכח העובדה שגרסה זו היתה גרסה כבושה ומתפתחת, שהתמלאה בהדרגה בתכנים לאורך שלבי ההליך; ולנוכח סתירות וחוסר עקביות לגבי תוכן המסרים. באשר לתיאור שמסר המערער בעדותו לגבי מצבו הנפשי בהקשר זה, בית המשפט תיאר אותו כ"ניסיון מאולץ, מלאכותי וגמלוני ובלתי מהימן להיראות 'בלתי שפוי'", ומצא את גרסתו של המערער "רצופה אמירות מעורפלות ועמומות, מגובבות בטלאי משפטים פתלתלים וחמקניים, שזורים בסיסמאות ריקות מתוכן" (פסקה 136 להכרעת הדין).

95. נימוקיו של בית משפט קמא בגינם דחה את גרסת "המסרים הסמויים", הם נימוקים כבדי משקל. אכן, לנוכח התנהלותו של המערער בחקירותיו במשטרה, קשה לקבל את הסברו של המערער מדוע בחר לכבוש את גרסתו (אזכיר כי הפעם הראשונה שבה הזכיר בקצרה גרסה זו היתה ביום 20.6.2016, בחקירתו השלישית, תשעה ימים לאחר מעצרו). אכן, טענת המערער שהעלה בבית משפט קמא, ולפיה כבש את גרסתו מחמת הבושה שחש בשל מחלת הנפש ממנה הוא סובל, אינה משכנעת. זאת, בפרט לנוכח העובדה שכבר בחקירתו הראשונה הוא דרש מהחוקרים להביאו לבית החולים לראות פסיכיאטר ולתת לו את תרופותיו הפסיכיאטריות, ובכך "חשף" בפניהם את דבר מחלתו (שם בפסקה 132). באשר לקביעתו הנחרצת של בית משפט קמא בדבר חוסר מהימנותו של המערער, הרי שמדובר

בקביעה מנומקת, המבוססת בחלקה הגדול על התרשמות בלתי אמצעית מן המערער, וככזו איני רואה להתערב בה. אף לא למותר לציין כי היא עולה בקנה אחד עם התרשמותם של גורמים נוספים מהתנהלותו "המגמתית" של המערער, כפי שפורט לעיל.

96. למרות האמור, אני נכון להניח לטובת המערער כי בגרסתו בדבר קיומן של מחשבות שווא וקבלת "מסרים", טמון גרעין מסוים של אמת. תימוכין לכך ניתן למצוא ברקע הפסיכיאטרי של המערער שתואר בראשית פסק הדין, ובין היתר: גל מאני שהופיע אצל המערער בדצמבר 2015, שכלל מחשבות שווא של יחס על כך ששירים ותוכניות בטלוויזיה מכוונים אליו; שיחה בין המערער לד"ר קודש מיום 31.3.2016, בה סיפר על "הופעת מחשבות שווא של יחס והשפעה, טלוויזיה ורדיו קובעים [...] בשבילו"; ומסמך "הצוואה" שכתב לעצמו בטלפון הסלולארי שלו, בה התייחס לאפשרות כי יפול בשבי. אפס, גם תחת הנחה זו, לא מתעורר כל ספק סביר שמא היה המערער "חסר יכולת של ממש" להימנע מעשיית המעשים או להבין את הפסול שבמעשיו, בשעה שביצע את העבירות בהן הורשע. הסיבה לכך נעוצה בתיאוריו של המערער עצמו לגבי טיבם של "המסרים" אותם קיבל. אסביר.

97. במהלך ההסתכלות, המערער תיאר בפני ד"ר שילד וד"ר שגיב את המחשבות מהן סבל, שהובילוהו להאמין כי הוא מקבל מסרים מסביבתו. וכך תוארו הדברים מפיו (הדברים הובאו בפסקה 67 לעיל, ולמען הנוחות מובאים כאן בשנית):

"כל החיים אני מאמין שיש מסרים סמויים בטלפון ובטלוויזיה. 'לך לישון, לך לאכול, לך ככה, לך ככה, לך ככה'. אני יודע שהם לא נכונים אבל לפעמים הם משתלטים עליי. זה לא שהם אומרים לי 'פלוני לך תרצח', אבל אם נגיד אני שומע 'I'm living on a jet plane' [צ"ל leaving], לפי מילות שירו של ג'ון דנבר - י"ע] אני עולה על מטוס, אם היה אומר לי לפגוע באבא ואמא לא הייתי עושה את זה כי בהם לא פוגעים... אם מישהו עובר לידי עם סיגריה אני חייב לעשן וכדי להעביר את זה אני הולך לדבר עם עצמי או עם מישהו כדי להעביר את זה. זה דומה למסרים שאני מקבל. למשל אם אני רואה מישהו עם קולה אני מסוגל לגנוב לו את הקולה מרוב שאני רוצה, אני אלך לשכב ולחשוב על זה ובסוף אלך לדבר עם מישהו כדי שזה יעבור" (עמ' 10 לחוות הדעת, ההדגשות הוספו - י"ע).

ד"ר שילד וד"ר שגיב הסבירו בחוות דעתן כי המערער היה מודע לחריגותן של מחשבות אלה, כך שאין מדובר במחשבות שווא, אלא במחשבות יחס. הדברים גם עולים מהתרשמותה של הקרימינולוגית מירקין, שהסבירה כי "המסרים" עליהם מדבר המערער אינם מסרים המתקבלים בדרך של השפעה דלזיונלית [כגון שמיעת קולות - י"ע], וכי אין מדובר בהפרעה שאין לאדם יכולת להימנע ממנה או להטיל ספק לגבי אמיתותה (פרוטוקול, עמ' 240). יצוין כי דברים אלה עולים עם דברים שמסר המערער עצמו בעבר לד"ר אולמר, ולפיהם הוא מבין שהמחשבות הן פרי דמיונו והן אינן משפיעות על התנהגותו (ת/78ה). בנוסף, מדבריו של המערער עולה בבירור כי אין מדובר במסרים פוקדים, כי אם בפרשנות של המערער לסביבתו, כאשר בידו הבחירה אם לפעול על פי המסרים אם לאו (שהרי אילו המסרים היו אומרים לו לפגוע בהוריו, לא היה ממלא אחריהם). יצוין כי דברים אלו עולים בקנה אחד גם עם דבריו של ד"ר קודש, ולפיהם למערער אין כל היסטוריה של קבלת מסרים מורים שאומרים לו לפעול (פרוטוקול, עמ' 257-258).

98. מרתק במיוחד להביא דברים שנכתבו מפיו של המערער על ידי הפסיכולוגית שטרצר, בראיון המקדים שערכה לו לפני האבחון הפסיכודיאגנוסטי:

"מסרים סמויים שחשבתי שאני מקבל מהפלפון, מסרים, הודעות, דברים הזוים [?] שלא היו בגדר המציאות אבל עדין הייתי מספיק שפוי שאני במודע עושה את זה אבל תחת גם השפ' של אלכוהול ותרופות [...] שומע שירים ומבין מזה מה שאני רוצה להבין. (?) אני תכננתי איזה משהו ואני מחפש לזה הצדקות בשירים ובסרטונים וברגע שאני מוצא ת'הצדקות אני מתנהג איך שאני רוצה.

(פעם ראשונה שאתה מתנהג ככה?) כן, רק בפעם הזאתי, בד"כ אני נורמטיבי, היתה השתבשות מסוימת, עדיין הייתי סחי ושיכור, ואפילו לא שיכור ממש כי הייתי לגמרי מודע - ידעתי מה אני עושה כל שניה" (בתוך מסמכי ת/88, ההדגשה הוספה - י"ע).

דברים אלה מלמדים כי הבחירה כיצד להבין את המסרים היתה של המערער, כי הוא שיצק את התוכן אליהם, וזאת כדי למצוא הצדקות להתנהג כפי שרצה. דברים אלו מתקשרים לדברים שאמר המערער לד"ר שילד וד"ר שגיב בהסתכלות:

"מסרים סמויים, זה היה המבחן האחרון. האם אני מסוגל לעשות דבר כזה ולבצע את הפשע המושלם כמו שראיתי בסרטים. זאת המטרה הסופית וזהו אני מוכן להיות הפושע המושלם. אני מושפע מסרטים. אני אוהב את זה, אני אוהב את ההוליווד הזה" (שם).

הנה כי כן, דבריו של המערער מבטאים את הכרתו בכך שהתוכן של המסרים לא "הוכתב" לו מבחוץ, אלא נבע מרצונותיו שלו עצמו. זאת, על רקע חיבתו ומשיכתו "להוליווד הזה" ורצונו לבצע את "הפשע המושלם", כפי שראה בסרטים.

99. דברים אלו של המערער שומטים את הקרקע תחת ניסיונו לחסות בגדרו של סייג אי השפיות. הטעם לכך הוא שיש בדברים כדי לשלול את תחולתן של כל אחת מהחלופות המנויות בסעיף 34ח לחוק.

באשר לחלופה הקוגניטיבית שעניינה "חסר יכולת של ממש להבין את אשר הוא עושה או את הפסול שבמעשהו" (סעיף 34ח(1) לחוק): כפי שהסביר המערער, הוא לא היה "שיכור ממש" בעת ביצוע המעשה, ולדבריו "הייתי לגמרי מודע - ידעתי מה אני עושה כל שניה". משכך, אין יסוד לטענה כי המערער היה חסר יכולת של ממש "להבין את אשר הוא עושה" כלשון סעיף 34ח(1) רישא.

בנוסף, המערער סיפר כי התכוון לבצע את "הפשע המושלם", מה שמלמד כי היה מודע לכך שהוא מבצע

"פשע", קרי הבין את הפסול שבמעשיו. המערער אף אישר במפורש בפני ד"ר שילד וד"ר שגיב כי הצטייד מראש בשקיות אשפה, מסור וכו' משום ש"לא רציתי להשאיר אותו איתי כי זה לא דירה שלי ואז יבוא בן אדם ויראה ויאשים אותי ברצח. בגלל זה רציתי להתפטר מהכול. הבנתי שאני עושה משהו אסור מבחינה משפטית, ברור" (עמ' 12 לחוות הדעת, בהתאמה לטקסט המקורי שנכתב בכתב יד - ת/88, ההדגשות הוספו - י"ע). נזכיר כי המערער גם הסתיר מפני בת זוגו של בעל הדירה כי הרג את החתול, וכן הסתיר מפני בעל הכלבה את העובדה שהמית אותה (זאת כאשר בעל הכלבה התעניין לגבי מצבה, יום לאחר שמסר אותה למערער). מכאן, שלא ניתן לקבל את הטענה כי המערער היה חסר יכולת של ממש "להבין את הפסול שבמעשהו", כלשון סעיף 34(1) סיפא.

באשר לחלופה הרצונית שעניינה חוסר יכולת של ממש "להימנע מעשיית המעשה" (סעיף 34ח(2) לחוק): מדבריו של המערער עולה בבירור כי המעשים שביצע לא היו בגדר פעולות בלתי רצוניות שנכפו עליו, כי אם פעולות שנבעו מרצונו ושכוחו היה להימנע מהן. הא ראה, שהמערער הבהיר כי אילו היה "מקבל מסר" לפגוע במישהו מבני משפחתו, לא היה מבצע זאת. לא ניתן לומר אפוא כי המערער היה "חסר יכולת של ממש להימנע מעשיית המעשה", כלשון סעיף 34ח(2) לחוק.

100. הנה כי כן, אף אם נניח לטובת המערער כי המעשים שביצע היו בעקבות "מסרים" שקיבל מהסביבה; ואף אם נניח כי מסרים אלו היו פרי מחלת הנפש ממנה הוא סובל; ואף אם נניח כי המערער סבר שהוא מבצע את המעשים במטרה להתקבל לעבוד כסוכן בסוכנות ביון עלומה (הנחות שנדחו בעיקרן על ידי בית משפט קמא במישור העובדתי) - גם תחת הנחות אלו, לא היה בכך כדי להסיר מן המערער אחריות פלילית למעשיו. כפי שהוסבר בחלקו הראשון של פסק הדין, לא די בקיומה של מחלת נפש, ואף לא די בקיומן של מחשבות שזו הנובעות מהמחלה כדי להיכנס בגדרו של סייג אי השפיות (עניין סופיצייב, פסקה 10). לצורך תחולת הסייג, על הטוען לתחולתו להיכנס בגדרה של אחת החלופות המנויות בסעיף 34ח לחוק. במקרה דנן, משעה שהמערער הבין את אשר הוא עושה, הבין את הפסול שבמעשהו, וביצע את המעשה מתוך שליטה עצמית (יכול היה להימנע מכך) - סייג אי השפיות לא יעמוד לו.

101. ודוק: מחשבת השווא בה שגה כביכול המערער, ולפיה אם יבצע את המעשים יתקבל לעבוד כסוכן, לא היתה מקימה לו הגנה מפני אחריות פלילית גם אם היתה מחשבה אמיתית. במילים אחרות: אילו במציאות המערער היה מקבל פנייה מסוכנות ביון עלומה, וזו היתה מציעה לו להצטרף לשורותיה בתנאי שירצח אדם חף מפשע, והמערער היה משלים את המשימה - לא היה בכך כדי להקנות לו הגנה מפני עבירת הרצח. לפיכך, העובדה שהמחשבה לא היתה אמיתית אלא מחשבת שווא, אף היא אין בה כדי לפטור אותו מאחריות פלילית. עמדתי על הדברים בעניין אבשלומוב, שם לקה המערער בדלוזיית קנאה שבעטיה סבר שבת זוגו בוגדת בו:

"ברי כי שיקול דעתו של המערער ביחס לאי-נאמנותה של המנוחה היה מעוות. אך גם אם נקבל את הטענה כי שגה לחשוב שהמנוחה בגדה בו, אין בכך כדי להסביר מדוע רצח אותה. דהיינו, גם אם נניח לצורך הדיון כי המנוחה אכן בגדה בו, הדין לא היה רואה בכך הגנה מפני עבירת רצח. משכך, מחשבת השווא כי היא בוגדת בו, מחשבה שעוררה את קנאתו, ואף קנאתו החולנית, אינה יכולה להעניק לו פטור שכזה" (שם, פסקה 28).

ובקיצור, המעשים שביצע המערער הם נטולי הצדקה שבדין, בין אם נעשו על רקע מחשבות "אמיתיות", ובין אם בוצעו על רקע מחשבות השווא שתיאר המערער. לא ניתן אפוא לקבל את טענתו לתחולת סייג אי השפיות.

טענות נוספות

102. לנוכח המסקנה דלעיל, איני רואה להידרש לטענות המערער נגד קביעתו של בית משפט קמא בנוגע למניע שעמד בבסיס מעשיו. בהינתן נכונותי להניח לטובת המערער כי הוא ביצע את המעשים בשל רצונו "לבצע את הפשע המושלם" ולהתקבל לעבוד כסוכן בסוכנות ביון כדבריו, הדיון לגבי יתר המניעים האפשריים שהוצגו - מאבד מחשיבותו. לפיכך, אין בכונתי לקבוע מסמרות בשאלה אם המערער ביצע את המעשים בשל קנאתו במתלונן על כך שנבחר לשפוט באוניברסיאדה; בשל נטייתו המינית של המתלונן; בשל קווי אישיותו האנטיסוציאליים של המערער; בשל משיכתו של המערער ל"הוליווד הזה"; או בשל חיפוש אחר ריגושים (ואזכיר את דברי ד"ר קודש לאביו של המערער, כי המערער "מכור לריגושים") (השוו לניסיון הרצח חסר הפשר שנדון בע"פ 917/04 מוסקוביץ נ' מדינת ישראל (6.1.2005) (להלן: עניין מוסקוביץ), שם נטען כי המעשים בוצעו על רקע צפייה בסרטי זוועה).

בדומה, איני רואה צורך להכריע אם הבחירה דווקא במתלונן כקורבן נעשתה על ידי המערער מראש בשל טינה אישית כלשהי כלפיו; בשל חיפוש אחר אדם שיעתר בקלות להזמנתו לבוא לדירה; בשל מבנה גופו הרזה של המתלונן והשערותו של המערער כי יוכל לגבור עליו בקלות; או שמא היתה זו בחירה מקרית שנפלה בשעות הבוקר של אותו יום שישי, ללא סיבה עניינית כלשהי (אציין כי כל אחד מההסברים לעיל ניתנו, בשלב זה או אחר, על ידי המערער).

103. בא כוחו של המערער העלה טענות נגד המערכת הפסיכיאטרית, שכביכול התגיסה כדי למנוע את אשפוזו של המערער במסגרתה מתוך העדפה כי ישלח לבית הסוהר. זאת, לנוכח העובדה שהמערער הצליח בעבר לברוח מאשפוז, והחשש של המערכת שמא יעלה בידו להביכה פעם נוספת. כן מחה בא כוח המערער על מה שכינה "ציפוף שורות" של הרופאים מטעם הפסיכיאטר המחוזי והצוות שערך למערער אבחון פסיכודיאגנוסטי וקרימינוגני. טענות אלה, שנטענו בעלמא, דינן להידחות, וטוב היה אלמלא נטענו. ד"ר שילד העידה כי תפקידה הסתיים ברגע שסיימה את חוות הדעת, ואף אילו היה המערער נשלח לאשפוז, לא היתה לכך כל נגיעה למחלקה שבראשה היא עומדת (המחלקה לפסיכיאטריה משפטית). ד"ר שילד הוסיפה כי ברמה האישית אף היתה מעדיפה שהמערער "יצא פסיכוטטי", שכן אז ניתן יהיה לתת לו טיפול בכפייה כדי שיהיה מאוזן. זאת להבדיל מבית הסוהר, שם המערער לא יקבל טיפול כפוי בניגוד לרצונו (פרוטוקול, עמ' 47). גם הטענה לציפוף שורות של כלל הגורמים שחיוו דעתם לגבי המערער - נעדרת בסיס. אפנה לעניין זה לעדותה של הגב' מירקין, שהבהירה כי היא אינה עובדת במחלקה של הצוות שערך את דו"ח ההסתכלות בעניינו של המערער וכלל לא ירדה עימם, אלא נתבקשה לתת חוות דעת קרימינוגנית - וכך עשתה (שם, עמ' 236-237). גב' שטרצר אמנם העידה כי ככל הנראה שמעה על עניין השיפוט בטורניר הכדורעף מאחת הקרימינולוגיות בעת שהגיעה למחלקה לצורך עריכת האבחון. עם זאת, גב' שטרצר הבהירה בעדותה כי חוות דעתה כלל לא התבססה על כך (שם, עמ' 330). על כך יש להוסיף כי עניין השיפוט בטורניר צוין במפורש בכתב האישום בתור הרקע למעשה, וממילא העובדה שגב' שטרצר שמעה על כך, אינה בעלת חשיבות של ממש. מכל מקום, ברי כי אין בכך כדי לבסס, ולו בקירוב, טענה ל"ציפוף שורות", ונזכיר כי בית משפט קמא אימץ את חוות הדעת הפסיכודיאגנוסטית של גב' שטרצר וד"ר פגירסקי, לאחר שהתרשם כי נימקו את דעתם בבית המשפט באופן מקיף ומשכנע (פסקה 172 להכרעת הדין).

104. בערעורו על הכרעת הדין העלה המערער טענה חלופית, ולפיה אף אם יש להרשיעו, לא ניתן לייחס לו את היסוד הנפשי הדרוש לצורך התגבשות העבירה של ניסיון לרצח, וזאת לנוכח מצבו הנפשי. לכן, לטענתו, יש להרשיעו בעבירה של פציעה בנסיבות מחמירות בגין תקיפת המתלונן.

טענה זו דינה להידחות גם כן. משעה שנקבע כי המערער אינו נכנס בגדרו של סייג אי השפיות, וכי ביצע את מעשיו מתוך הבנה ורצייה במטרה לגרום למותו של המתלונן (כפי שהמערער עצמו הבהיר), הרי שהיסוד הנפשי הנדרש לצורך התגבשות העבירה של ניסיון לרצח - התגבש. יתרה מכך, אילו קיבלנו את טענת המערער, היה בכך כדי להעניק לאנשים הלוקים במחלת נפש מעין "פטור" מן האפשרות להיות מורשעים ברצח או בניסיון רצח. טענה זו נעדרת אחיזה בדין ולא ניתן לקבלה, ואף נדחתה בעבר בפסיקה, כפי שנזדמן לי להסביר בעניין בחטרה:

"המערער טען כי גם אם לא היה במצב פסיכוטי פעיל אלא במצב של מחלה רדיזואלית, הרי שבעצם היותו חולה במחלת הסכיזופרניה על מאפייניה יש לשלול את יסוד ההחלטה להמית. אך אילו קיבלנו טענה זו, משמעות הדבר היא שחולי סכיזופרניה אינם יכולים להיות מורשעים ברצח. מסקנה מרחיקת לכת זו אינה מקובלת במישור המשפטי. ודוק: לא יכולה להיות מחלוקת כי לחולה סכיזופרניה מאפיינים מיוחדים הנובעים ממחלתו, אך אין חפיפה בין השיח המשפטי לשיח הרפואי-פסיכיאטרי. המחוקק והפסיקה קבעו מבחנים מוגדרים ומצומצמים להתחשבות במחלת נפש. מבחנים אלה משקפים מדיניות משפטית מצמצמת שאינה עולה בהכרח בקנה אחד עם ספקטרום המצבים המוכרים בתחום הפסיכיאטריה. לא בכדי ההכרעה בשאלות של שפיות הדעת מסורה לבית המשפט ולא למומחים בתחום הרפואה" (שם, פסקה 32).

כך לגבי חולי סכיזופרניה, וכך לגבי המערער ולגבי אנשים הלוקים במחלות או הפרעות נפשיות מסוגים אחרים. אזכיר, כי עבירת הניסיון לרצח היא עבירה העומדת בפני עצמה (סעיף 305 לחוק), וככל שיש מקום להתחשב במבצע עבירה זו בשל מצבו הנפשי, הרי שהדבר נעשה בשלב גזירת הדין בעת קביעת מתחם הענישה, בו נלקחת בחשבון מידת "הקרבה לסייג לאחריות פלילית" (סעיף 40ט(9) לחוק); השוו להסדר המתחשב במצבו הנפשי של מי שביצע עבירת המתה מושלמת, המעוגן כיום בסעיף 301ב(2) לחוק. סעיף זה נחקק בשנת 2019 במסגרת הרפורמה בעבירות ההמתה, והוא חלק מעבירה חדשה הנקראת "המתה בנסיבות של אחריות מופחתת", שהעונש המרבי בגינה הוא 20 שנות מאסר. עניינה של עבירה זו, בין היתר, במי שביצע עבירת המתה בנסיבות הקרובות לסייג אי השפיות. יצוין כי הסדר זה המיר את ההסדר שעוגן בשעתו בסעיף 300א לחוק, שאיפשר להקל בעונשו של מי שביצע עבירת רצח בעת היותו במצב הקרוב לסייג אי השפיות. ראו לעניין זה הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 124) (עבירות המתה), התשע"ו-2015, ה"ח הממשלה 972, עמ' 176 (להלן: הצעת החוק); מרדכי קרמניצר וחאלד גנאים הרפורמה בעבירות ההמתה [2019] 340-343 (2020). יובהר כי הרפורמה לא שינתה את העבירה של ניסיון לרצח, ולכך אתייחס להלן במסגרת הדיון בערעורו של המערער על גזר הדין).

105. אף לא מצאתי ממש בטענותיו של המערער נגד המשקל שייחסה ד"ר שילד לשימוש של המערער באלכוהול. חומר הראיות, ובכלל זה רישומים רפואיים, מלמד בבירור על כך שהמערער נהג לשתות אלכוהול (גם אם לא עד כדי התמכרות). דברים אלו נשמעו מפיו של המערער עצמו במספר הזדמנויות, לרבות במסגרת התייחסותו לשתיה מרובה מצדו בימים בהם ביצע את המעשים. הדברים גם נאמרו מפי ד"ר צודיקר, המומחה מטעם ההגנה, שהעיד כי לדעתו

המערער "השתמש באלכוהול כדי לכבות את המצוקה שלו על רקע החמרות המחלה" (פרוטוקול, עמ' 620); וכי "אלכוהול וסמים זה מתועד בהיסטוריה הרפואית שלו מתוך כל האשפוזים, זה מתואר מתוך הרופאים הפרטיים שכתבו וזה מהטרו-אנמנזה שנלקחה מהמשפחה... מאנמנזה שקיבלתי מהפציינט" (שם, עמ' 648). על השימוש של המערער באלכוהול ניתן ללמוד גם מדברים שמסרו בני משפחתו, כגון ההודעה ששלחה אמו של המערער לד"ר קודש לאחר שהמערער ביצע תאונת דרכים בשעה שנהג בשכרות, בה העלתה את האפשרות לשלוח את המערער לגמילה. אין חולק אפוא כי המערער נטה בעבר לשתות אלכוהול וכי שתה אלכוהול באותם ימים בחודש יוני 2016, ואיני סבור כי ד"ר שילד ייחסה לכך משקל יתר בחוות דעתה.

מכל מקום, הדיון בערעור שלפנינו לא נסב על סייג השכרות המעוגן בסעיף 34ט לחוק העונשין, אלא על סייג אי שפיות הדעת (וכפי שציין בית המשפט המחוזי, המערער כלל לא טען לתחולתו של סייג השכרות). אך משעה שהזכרנו את סייג השכרות, אוסיף הערה קצרה למעלה מן הצורך.

בין סייג אי שפיות הדעת לסייג השכרות; ועל כניסה למצב בהתנהגות פסולה

106. סייג אי שפיות הדעת הוא ייחודי, במובן זה שסעיף 34ט לחוק שעניינו "כניסה למצב בהתנהגות פסולה", לא חל לגביו. דהיינו, אדם שהכניס עצמו למצב של אי שפיות (כגון לא נטל את תרופותיו הפסיכיאטריות), ובעודו במצב זה ביצע עבירה בתנאי סעיף 34ח, יזכה להגנת סייג אי השפיות. זאת, בשונה מסייגים אחרים, שבהם נשללת תחולת הסייג מקום בו האדם הכניס עצמו לתנאי הסייג בהתנהגות פסולה.

כזהו, למשל, סייג השכרות, הכולל הוראה ספציפית לגבי כניסה למצב בהתנהגות פסולה. בתמצית, אם אדם נכנס למצב של שכרות בהתנהגותו הנשלטת ומדעת, ומבצע עבירה בעודו שיכור, אזי הוא ישא באחריות פלילית, אך לא ניתן יהיה לייחס לו יסוד נפשי של כוונה (סעיף 34ט(ב)). לעומת זאת, אדם שהכניס עצמו למצב של שכרות כדי לעבור בו עבירה, ישא באחריות פלילית וניתן יהיה לייחס לו כוונה (סעיף 34ט(ג)).

107. הממשק בין סייג אי שפיות הדעת לסייג השכרות עשוי לעורר שאלות מעניינות. כך, לדוגמה, מה דינו של אדם הסובל ממחלת נפש הבוחר להשתכר ביודעין, וזאת מתוך מודעות לכך שהשילוב בין החומר המשכר (אלכוהול, סמים, תרופה אחרת) לבין התרופות הפסיכיאטריות שהוא נוטל - עלול להביאו לכדי מצב פסיכוטי? אילו ביצע אותו אדם עבירה בעודו פסיכוטי, האם ייכנס בגדרו של סייג אי שפיות הדעת? או שמא ניתן יהיה לייחס לו כניסה למצב בהתנהגות פסולה בגדרו של סייג השכרות? ואם אותו אדם היה מודע לכך שהתדרדרות למצב פסיכוטי צפויה להפוך אותו לאלים ולמסוכן לסביבתו (למשל על רקע ניסיון העבר) - האם יש לדבר נפקות לצורך החלת הסייג? האם יש הצדקה להבחין בין אדם הנמנע במודע מליטול את תרופותיו (שלגביו יחול סייג אי השפיות), לבין אדם הבוחר במודע ליטול את תרופותיו ביחד עם חומרים משכרים?

108. אחד הטעמים שהוצגו בספרות ובפסיקה להחרגת סייג אי שפיות הדעת מההסדר של "כניסה למצב בהתנהגות פסולה", הוא "קיומה של הנחה הגיונית שבמדע הרפואה, שלפיה אי-שפיות הנובעת ממחלת נפש או מליקוי בכושר

השכלי היא מצב מתמיד ומתמשך, ואין לצפות מאדם שמחלת נפש פגעה ברוחו או שהוא בעל ליקוי בכושרו השכלי, שיהיה מודע לפני היווצרות המצב כי הוא עלול לבצע את העבירה לאחר הכניסה למצב המסוכן" (רע"פ 6382/11 קאדריה נ' מדינת ישראל, פ"ד סו(2) 606, 584 (9.6.2013), המצטט מיורם רבין ויניב ואקי דיני עונשין כרך ב 631 (מהדורה שניה, 2010) (כיום בעמ' 701 במהדורה השלישית משנת 2014)). בדומה, הוטעם בפסיקה כי העיקרון של כניסה למצב בהתנהגות פסולה אינו רלוונטי לסייג אי השפיות, שכן "אי שפיות הדעת המוזכרת בסעיף אינה מצב זמני שניתן להיכנס אליו באופן מודע ונשלט באמצעות נטילת חומרים שונים" (ע"פ 6061/15 עמור נ' מדינת ישראל, פסקה 3 (27.12.2016)). בד בבד, בעניין עמור הנ"ל נזהר השופט הנדל מלקבוע כלל מחייב בנושא זה. זאת, לדבריו, משום שסעיף 34 ח"א "לא מבסס, מבחינה לשונית מפורשת, את ממד הקביעות", ומתוך הכרה בכך ש"עולם השכרות ואי השפיות מגוון, לצערנו, עד מאוד" (שם).

109. אין לי אלא להצטרף להערתו זו של השופט הנדל - עולם אי שפיות הדעת הוא אכן מגוון עד מאוד. ישנן מחלות שבהן עשויות לחלוף שנים ארוכות בין אפיזודה אחת לשניה, כאשר בין לבין החולה יכול לתפקד היטב. כשלעצמי, איני סבור כי ניתן לשלול היתכנות של מצבים, שבהם אדם הסובל ממחלת נפש יהיה מודע לאפשרות שאם יטול את תרופותיו ביחד עם חומרים אחרים, הוא צפוי להתדרדר למצב פסיכוטי שבמהלכו הוא עלול לבצע עבירות (ודוק: אנו עוסקים במודעות של אדם לאפשרות כי במצב פסיכוטי הוא עלול לבצע עבירות באופן כללי, כגון עבירות אלימות; וברי כי אין מדובר בתכנון מראש להיכנס למצב פסיכוטי במטרה לבצע עבירה ספציפית, שעל פניו אינו אפשרי ואף אינו מתיישב עם החלופות של סייג אי השפיות, שאינן הולמות מצב של תכנון מוקדם מראש לבצע עבירה קונקרטיית).

על פני הדברים, באי הכללת סייג אי השפיות בגדרו של סעיף 34, גילה המחוקק דעתו כי יש להחריג את סייג אי שפיות הדעת מהעיקרון הכללי של "כניסה למצב בהתנהגות פסולה". מכך נובע כי שאלת תחולתו של סייג אי שפיות הדעת צריכה להיות מוכרעת אך ורק בהתאם למצבו של האדם בעת ביצוע המעשה. דהיינו, אם אדם ביצע את המעשה בשעה שהוא חוסה תחת אחת החלופות המנויות בסעיף 34 ח"א (קרי, לא מבין את אשר הוא עושה או את הפסול שבמעשה; או לא יכול להימנע מעשיית המעשה), אזי הוא יזכה להגנת סייג אי שפיות הדעת, אף אם התדרדר למצב פסיכוטי באשמתו, מאחר שנמנע מליטול את תרופותיו (לדעה שונה ראו גבריאל הלוי "בחינה מודרנית של סייג אי שפיות הדעת בדיני העונשין לאור התפתחותה של הפסיכיאטריה הדינאמית - מקטגוריזציה לפונקציונליות" משפט רפואי וביו אתיקה 3, עמ' 11, 35-37 (2010)). לגישת המחבר, סייג אי שפיות הדעת כולל בחובו תנאי בדבר היותו של הליקוי הנפשי "לאו בר-שליטה". לכן, המחבר סבור כי מקום בו אדם הלוקה בנפשו נמנע מלקחת תרופה, יש לבחון את מידת "אשמו" במועד אי נטילת התרופה. לדוגמה, אם מדובר בעבירת המתה, אזי אם האדם הלוקה בנפשו לא נטל את תרופותיו מתוך רשלנות, הוא ישא באחריות פלילית בעבירה של גרימת מוות ברשלנות. אם לא נטל את תרופותיו באופן מודע ופזיז, ניתן יהיה להטיל להרשיעו בהריגה. ואם נמנע מליטול את תרופותיו באופן מודע ובכוונה, כי אז מדובר ברצח בכוונה תחילה; כן השוו לע"פ 5622/08 משה נ' מדינת ישראל (14.12.2016), בו דחה השופט דנציגר את הטענה כי נטילת תרופות נוגדות דיכאון במינון יתר שהשפיעה על מצב נפשי, מצדיקה את החלתו של סעיף 300א לחוק העונשין (פסקה 38 לפסק דינו). אציין כי באותו פסק הדין הותרתי בצריך עיון את השאלה אם נטילת תרופות היא בבחינת "כניסה למצב מרצון" השוללת את תחולת סעיף 300א).

על כל פנים, לנוכח מסקנתנו כי המערער כלל לא נכנס בגדרן של איזו מן החלופות המנויות בסעיף 34 ח"א, השאלות שהוזכרו לעיל אינן מתעוררות במקרה דנן וניתן להותירן בצריך עיון (ראו גם ע"פ 6277/11 פלוני נ' מדינת

ישראל (20.6.2013), שם נמנעה השופטת ארבל מלהכריע אם פסיכוזה הנובעת מצריכת סמים או אלכוהול עשויה להיכנס תחת הסייג של אי שפיות הדעת, ואם ניתן להחיל את החריג של כניסה למצב בהתנהגות פסולה "בסיטואציה שבה אדם, המשתמש בסמים ומפתח מחלת נפש כתוצאה מכך, מוסיף וצורך סמים חרף ידיעתו כי שימוש זה עשוי להובילו לביצוע עבירות" (שם בפסקה 19)).

הערעור על גזר הדין

110. כאמור, ערעורו של המערער הופנה גם נגד גזר הדין. בין היתר, נטען כי שגה בית משפט קמא בכך שדחה את טענתו לקירבה לסייג אי השפיות; כי יש להתחשב בכך שאין לו עבר פלילי והיסטוריה של אלימות; וכי למתלונן לא נגרם נזק כבד. כן הלין המערער על גובה הפיצוי שנפסק. לטענתו, מדובר בגזירה שהוא אינו יכול לעמוד בה, והיה על בית המשפט להתחשב במצבו הכלכלי ולבצע חקירת יכולת בטרם קביעת גובה הפיצוי.

111. עיון בגזר דינו של בית המשפט המחוזי מלמד כי מדובר בגזר דין מנומק, שבגדרו נשקלו כל השיקולים הצריכים לעניין. לאחר בחינת טענות הצדדים בערעור, לא מצאתי כי המקרה שלפנינו נכנס בגדרם של אותם מקרים חריגים בהם נפלה בגזר הדין טעות מהותית או שהעונש שנגזר סוטה באופן קיצוני ממדיניות הענישה הראויה (ראו, בין היתר, ע"פ 5316/13 מסאלחה נ' מדינת ישראל, פסקה 6 והאסמכתאות שם (9.12.2013)).

אף לגופם של דברים, אין יסוד לטענה כי העונש שהושת על המערער נוטה לחומרה. עבירה של ניסיון לרצח היא עבירה חמורה עד מאד (אציין כי במסגרת הרפורמה בעבירות ההמתה, הוצע להחמיר את העונש בגין עבירה זו ל-30 שנות מאסר (ראו הצעת החוק בעמ' 179), אולם בסופו של דבר סעיף 305 נותר במתכונתו הנוכחית). הנסיבות בהן בוצעה העבירה במקרה שלפנינו אף הן חמורות: החל מהתכנון המוקדם; עבור בניצול טוב לבו של המתלונן ומערכת היחסים החברית ששררה בין השניים; וכלה באכזריות וקור הרוח בהן ביצע המערער את מעשיו, כפי שהתבטאו בדקירת חתולו של בעל הדירה למוות, בשיסוף גרונה של גורת הכלבים שגססה לאיטה, בהשקיית המתלונן בחומרים שיערפלו את חושיו, בחיתוך גרונו בעודו ישן, ובניסיון לחנוק אותו למוות לכשהתעורר. נזכיר כי בית משפט קמא לא התעלם ממצבו הנפשי של המערער, אלא מצא לייחס לכך משקל קל, וזאת לנוכח קביעתו כי מצבו של המערער לא היה בקירבה לסייג אי השפיות. בקביעה עובדתית זו לא מצאנו להתערב.

אף לאחר שבחנתי את האסמכתאות אליהן הפנה בא כוחו של המערער, לא מצאתי כי יש בהן כדי לשנות מן המסקנה כי אין עילה להתערבותנו. בית משפט קמא עמד על מדיניות הענישה הנוהגת בגין עבירה זו (ראו בפסקאות 27-28 לגזר הדין), ואיני רואה לשוב על הדברים. אסתפק בציון העובדה כי לצד המקרים שבהם נגזרו עונשים קלים יותר בגין עבירה זו, ישנם פסקי דין שבהם נגזרו עונשים חמורים יותר (ראו, לדוגמה, ע"פ 2555/15 מוהלום נ' מדינת ישראל (19.7.2016) שם נגזר עונש של 15 שנות מאסר; עניין מוסקוביץ שם נגזר עונש של 18 שנות מאסר). כאמור, לנוכח נסיבות המקרה שלפנינו, אין לומר כי עונש המאסר שהושת על המערער חורג לחומרה.

112. באשר לטענת המערער נגד גובה הפיצוי שהושת עליו, אף היא דינה להידחות. ראשית, כפי שהובהר בפסיקה,

סכום הפיצוי הנפסק לנפגעי עבירה אינו נקבע בזיקה ליכולתו הכלכלית של הנאשם (ראו, בין היתר, ע"פ 9882/17 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 43 והאסמכתאות שם (16.4.2019); ע"פ 1993/18 עלי נ' מדינת ישראל, פסקה 18 והאסמכתאות שם (23.1.2020); עניין קדוש, פסקה 33). אין לקבל אפוא את הטענה כי היה על בית המשפט המחוזי לערוך למערער חקירת יכולת בטרם קביעת שיעור הפיצוי. באשר לסכום הפיצוי שנפסק, אמנם אין מדובר בסכום נמוך, אך למקרא תסקיר נפגע העבירה שהוגש לבית המשפט המחוזי, ניכרת הפגיעה הקשה שנגרמה למתלונן בעקבות האירוע, שבאורח נס סבל פגיעות גוף קלות בלבד. אכן, צמרמורת אוחזת בקורא המנסה לדמיין את תחושת האימה שוודאי אחזה במתלונן, עת הקיץ מהתרדמה שנפלה עליו (בעקבות המשקה שהגיש לו המערער, שהיה מהול בכדורי שינה); כשהוא עירום וקשור ברגליו; כשדמו ניגר מגרונו החתוך; כשהמערער יושב מעליו ומנסה לחנוק אותו למוות באמצעות שתי ידיו - ורק לאחר מאבק של ממש עולה בידו להלום במערער ולהימלט אל הרחוב, כשהוא עירום ושורת דם. אכן, אלמלא עוז רוחו של המתלונן, ספק אם דבר היה מונע בעד המערער מלהשלים את משימתו המזוועה, ואסיים באזכור הדברים שהפנה המערער למתלונן במהלך העימות שנערך ביניהם: "הלוואי... וכל מה ש... מה שאני אוכל לתת לך בשביל לפצות, אני אתן". על רקע כל האמור, איני סבור כי יש מקום להתערב בגובה הפיצוי.

סוף דבר

113. אין מחלוקת כי המערער ביצע את המעשים שבגינם הורשע. המערער הודה בפרוטרוט כיצד מהל משקאות אנרגיה ואלכוהול עם כמות גדולה של כדורי הרגעה שנכתשו מבעוד מועד; כיצד השקה את המתלונן והמתין שיירדם; כיצד הפשיט אותו מבגדיו וקשר את רגליו בחבל; כיצד פרס שקיות אשפה מניילון על רצפת הדירה, שעליהן תכנן לנסר את גופתו של המתלונן באמצעות מסור שרכש קודם לכן; כיצד חתך את צווארו של המתלונן לאחר שנרדם בעזרת סכין יפנית; כיצד ניסה לחנוק אותו בעזרת שתי ידיו בעוד המתלונן מדמם; כיצד הלם בו בשעה שהתקוטטו; וכיצד יצא לאחר מכן מהדירה כדי להיפטר מחפציו של המתלונן.

בנוסף, המערער פירט כיצד פיתה את חתולו של בעל הדירה בעזרת נקניקיה כדי שייכנס פנימה לדירה; כיצד לכד אותו בחדר השירותים והצמידו לפינת המקלחת; כיצד המית אותו בדקירות, תוך שהחתול מנסה לשרוט ולהתגונן; וכיצד הניח את גווייתו בשקית אשפה והשליכה לפח אשפה ציבורי. כמו כן, המערער פירט כיצד נסע לשדרות כדי לאסוף את גורת הכלבים; כיצד חתך את צווארה לאחר שובם לדירה; כיצד החלה לגסוס לאיטה; כיצד המשיך וביצע חתכים נוספים בגרונה כדי להחיש את מותה ולגאול אותה מייסוריה; וכיצד הניח את גווייתה לאחר מכן בתוך מספר שקיות אשפה ונפטר מן השקית הרחק מהדירה.

114. כפי שהקדמנו ואמרנו, הנטל הראשוני לעורר ספק סביר בדבר התקיימות יסודות סייג אי השפיות, מוטל על המערער. בנוסף, בהתחשב באופן המתוכנן, המאורגן, השמור והמוקפד בו פעל - הן בשלב ההכנה למעשים, הן בעת ביצועם והן לאחריהם - קמה לחובתו סברה, שמכוחה מוטל עליו הנטל להציג נתונים לסתור את ההנחה כי מעשיו לא בוצעו בהיותו במצב פסיכוטי, שבעטיו היה "חסר יכולת של ממש" להבין את הפסול שבמעשיו או להימנע מביצועם, כלשון סייג אי השפיות המעוגן בסעיף 34 ח לחוק העונשין.

לאחר בחינה מדוקדקת של טענות הצדדים וחומר הראיות הרב שהוגש בתיק, לרבות צפייה בסרטוני החקירה והשחזור; עיון בחומר הרפואי; עיון בחוות דעתם של המומחים השונים; עיון בהודעות שגבתה המשטרה; וקריאת פרוטוקול הדין בבית המשפט המחוזי - המסקנה היא כי בנטל כפול זה לא עלה בידי המערער לעמוד. אכן, המערער לוקה במחלת נפש, ואף אין חולק כי חלה התדרדרות במצבו בתקופה שקדמה לאירוע. ברם, מכלול הדברים מוביל בבירור למסקנה כי המערער ביצע את המעשים מתוך מודעות מלאה, מתוך רצייה ומתוך בחירה רצונית לעשותם. לפיכך, אין לקבל את טענתו כי הוא חוסה בגדרו של סייג אי השפיות, ולא קמה עילה להתערב בהכרעת דינו של בית המשפט המחוזי. הוא הדין לגבי גזר הדין, שאין בו משום חריגה לחומרה ממדיניות הענישה הנוהגת בגין העבירות בהן הורשע המערער, בהתחשב בנסיבותיו של המערער ובנסיבות ביצוע המעשים.

115. אשר על כן, אציע לחבריי לדחות את הערעור על כל חלקיו.

הפיצויים למתלונן ג.ס. (המשיב 2) ולבעל החתול ד.ל. (המשיב 3) ישולמו בתוך 60 יום ממועד מתן פסק דינו. סכום שלא ישולם במועד ישא הפרשי הצמדה וריבית בהתאם להוראות חוק המרכז לגביית קנסות, אגרות והוצאות, התשנ"ה-1995.

שׁוֹפֵט

השופט א' שטיין:

אני מסכים.

שׁוֹפֵט

השופט ע' ברון:

אני מסכימה עם חברי השופט י' עמית, שלא הותיר אבן על אבן והגיע למסקנה כי בעת ביצוע המעשים החמורים שבגינם הורשע המערער, לא היה נתון במצב פסיכוטי. משכך, לא עומדת למערער הגנת אי השפיות, עליו ליתן את מלוא הדין על מעשיו, ויש להותיר על כנם הן את הכרעת הדין הן את גזר הדין.

שׁוֹפֵט

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט י' עמית.

ניתן היום, י"ח באייר התש"ף (12.5.2020).

עמוד 54

שופט שופטת שופט

E17.docx_18047370 עכב